
Pētījuma «Cilvēkresursu (t.sk. talantu) piesaistes iespējas un priekšnosacījumi Valmieras pilsētai. Iedzīvotāju piesaistes stratēģijas izstrāde Valmieras pilsētai» ZIŅOJUMS

**Autori: Agita Līviņa un Sarmīte Rozentāle, Vidzemes Augstskolas
Sociāli, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta vadošās
pētnieces un**

**Vidzemes Augstskolas Stratēģiskās komunikācijas maģistra students
Armands Aivo Astukevičs,**

Latvijas Kultūras akadēmijas doktorante Vineta Vintere

VALMIERA

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

2019.gada februāris, Valmiera

Satura rādītājs

Kopsavilkums.....	4
levads	5
1. Talants, talantu piesaistes principi, faktori un starptautiskie salīdzinājumi	8
1.1.Talantu, cilvēkresursu piesaistes stratēģiskie principi pilsētu un reģionu attīstībā	9
1.2. Starptautisko piemēru analīze.....	21
2. Esošās situācijas analīze – Valmieras vide, vizītkarte	23
2.1. Valmieras sociāli ekonomiskais raksturojums	24
2.1.1. Daba un iedzīvotāji	24
2.1.2. Tautsaimniecība	25
2.1.3. Pilsēt būvniecība un arhitektūra.....	28
2.1.4. Izglītība.....	29
2.1.5. Sportiskie talanti Valmierā	29
2.1.5. Masu mediji	31
2.2. Igaunijas pilsētas Tartu raksturojums.....	31
2.3. Joensū pilsētas Somijā raksturojums.....	35
2.4. Ventspils raksturojums.....	37
2.5. Jelgavas raksturojums	42
2.6. Rēzeknes raksturojums	46
2.7. Valmieras un Ventspils, Jelgavas, Rēzeknes, Tartu un Joensū pilsētu sociāli ekonomiskais salīdzinājums.....	50
2.8. Kultūras dzīves piedāvājums Valmierā un tā salīdzinājums ar Rēzekni, Jelgavu un Ventspili.....	58
2.8. Politiskā stabilitāte Valmierā un tās salīdzinājuma pilsētās	68
2.9. Attīstības mērķi un Valmieras pilsētas pārvaldība mērķu sasniegšanai.....	73
3. Valmieras pievilkšanas un atgrūšanas spēki	75
3.1. Valmieras tēls.....	76
3.2. Pakalpojumi un infrastruktūra	78
3.3. Uzņēmējdarbības un darba vide	79
3.4. Kultūrvide un radošā vide	80
3.5. Sociālā vide	80
3.6. Valmiera ViA absolventu skatījumā.....	82
4. Stratēģija	85
4.1. Stratēģiskie virzieni	85
4.2. Stratēģijas mērķgrupas.....	85
4.3. Rīcības.....	86

Secinājumi	89
Izmantotie avoti	92
Pielikumi	94
Pielikums nr.1	95
Respondentu saraksts rakstveida aptaujai par 3 svarīgākajiem faktoriem, pieņemot lēmumu par pārceļšanos:	95
Pielikums nr.2	96
Respondentu saraksts intervijām:.....	96
Pielikums nr.3	97
Respondentu saraksts, ar kuriem notika intervijas un saziņa par kultūras piedāvājuma izziņu un salīdzinājumu:	97
Pielikums nr. 4. Attēli par Saeimas vēlēšanu rezultātiem	98

“Katrai vietai, tāpat kā cilvēkam, piemīt noslēpums, bet ideja par noslēpumu rodas tikai tad, ja šī vieta mums patīk. Patika, kas dzimst no netveramām zīmēm, kuras mēs varbūt atceramies no labākiem laikiem, ierosina noslēpumu, un noslēpums sagūsta prātu.” (*Tālis Tisenkopfs, 2008*)

Kopsavilkums

Pētījuma "Cilvēkresursu (t.sk. talantu) piesaistes iespējas un priekšnosacījumi Valmieras pilsētai. Iedzīvotāju piesaistes stratēģijas izstrāde Valmieras pilsētai" galvenais mērķis bija izpētīt galvenos faktoros, kuri cilvēkam ir svarīgi pieņemot lēmumu par vietas maiņu, un izzināt kā valmierieši ir apmierināti ar šiem faktoriem.

Pētījums ietvēra literatūras izpēti, ekspertu aptauju (21) par nozīmīgiem kritērijiem vietas maiņā, 28 valmieriešu intervijas (Valmierā ienākušie, no Valmieras izbraukušie un gruntīgie valmierieši), Vidzemes Augstskolas 81 absolventa aptauja par aizbraukšanas iemesliem no Valmieras un pievilksanas faktoriem par labu Valmierai, Valmieras un piecu salīdzinājuma pilsētu (Jelgava, Rēzekne un Ventspils Latvijā, Tartu Igaunijā un Joensū Somijā) raksturojuma analīzi.

Pētījuma rezultāti parāda, ka svarīgi faktori vietas izvēles maiņā ir ekonomiskie faktori, īpaši darba piedāvājums, kurā cilvēks var apliecināt savas profesionālās spējas, un mājokļa nodrošinājums. Ja šie divi faktori izpildās vairākām izvēles pilsētām, tad būtiska loma ir dzīvesstilam pilsētā, dabas vides kvalitātei un sociālajām saitēm ar konkrēto pilsētu. Ir atšķirīgas vajadzības cilvēkiem dažādās vecumgrupās: jaunieši, kuru sāk veidot savu patstāvīgo dzīvi svarīgākie ir ekonomiskie faktori; jaunajām ģimenēm bez karjeras liela nozīme ir izglītības infrastruktūras kvalitatīvam un daudzveidīgam piedāvājumam; vidēja vecuma cilvēkiem ir svarīga pašrealizācija, jēgpilns un aizraujošs darbs; cilvēkiem briedumā aizvien svarīgāks kļūst dzīvesstils un, savukārt seniori ir pievilcēju spēks, jo pārējām grupām, t.sk., diasporai sociālās saites ir svarīgs faktors vietas piesaistei.

levads

Pētījuma tematu iniciēja Valmieras pašvaldība, piedāvājot Vidzemes Augstskolas Zinātniskā granta ietvaros pētījuma tematus. Lai novērtētu Valmieras un apkārtnes uzņēmējdarbības vidi, pašvaldība veic regulāras uzņēmēju aptaujas. 2017. gada aptaujas rezultātā ir noteikti rīcības soļi uzņēmējdarbības vides attīstībai vairākos tematiskos blokos. Cilvēkresursu attīstības blokā pirmā rīcība ir “Veicināt augsti kvalificētu speciālistu un talantu piesaisti Valmierai”¹. Mūsu, kā pētnieku uzdevums, ir rast atbildes kādi faktori ir jāņem vērā, lai šo rīcību īstenotu.

Pasaulē kopumā notiek iedzīvotāju skaita palielināšanās, bet tajā pat laikā atsevišķi reģioni, valstis un pilsētas tajos, t.sk. Valmiera, saskaras ar iedzīvotāju skaita sarūkšanu, īpaši darbaspējas vecumā, gan zemas dzimstības rezultātā, valstu īstenotās demogrāfiskās politikas dēļ, ekonomikas saraušanās rezultātā, kā arī dabas katastrofu un militārās darbības dēļ (United Nations 2018).

Globālā mērogā vairāk kā puse (55%) pasaules iedzīvotāju dzīvo urbānā teritorijā, un ir novērojama pieaugoša tendence cilvēkiem dzīvot urbānās teritorijās. Ņemot vērā prognozes līdz 2050. gadam, var secināt, ka 100 gados iedzīvotāju skaits urbānās teritorijās būs pieaudzis par 38% (galvenokārt, Āzijā un Āfrikā), kas ir vairāk par trešo daļu (United Nations 2018; Valtenbergs et al. 2015). **Eiropā 75% iedzīvotāju dzīvo urbānās teritorijās, no kuriem 24.2% dzīvo mazās un vidējās urbānās teritorijās** (turpmāk tekstā SMUA) **ar iedzīvotāju skaitu no 5000 līdz 50 000, kur ietilpst arī Valmiera** (KU Leuven un ESPON 2014). Kamēr pasaulē pieaug megapilsētu skaits ar vairāk kā 10 miljoniem iedzīvotāju, tikmēr SMUAS īpaši Eiropas valstīs notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās, pilsētu vadītāji un plānotāji, kā arī Eiropas Komisija savās darba kārtībās izskata jautājumus par SMUAS attīstības iespējām, meklējot jaunus risinājumus, gan kā saglabāt kādreiz esošos situāciju, gan kā panākt pilsētu uzplaukumu (Valtenbergs et al. 2015; Europe 2020).

Lielākām pilsētām ir vairāk resursu un ambīciju (Eiropas Komisija 2014), taču vidējās un mazās urbānās teritorijas, kuru rīcībā ir ierobežoti finanšu un cilvēkresursi, savas infrastruktūras un telpas kapacitātes ietvarā, arī vēlas nodrošināt gudru un ilgtspējīgu attīstību (Balgalis 2018), taču svarīga ir zināšanu bāze par to, kādā veidā virzīties uz ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu, Eiropas 2020 mērķu un Valmieras pilsētas mērķu sasniegšanu. Eiropas Komisijas ziņojumā “*Mapping Smart cities in the European Union*” (2014) ir nosaukti trīs galvenie faktori, kas veicina gudrās pilsētas: vīzija, cilvēki un procesi. Šajā autoru veiktajā pētījumā uzmanība būs vērsta vienai no svarīgām dimensijām mērķu sasniegšanā **par talantīgu cilvēku piesaisti SMUA kā kritisko faktoru pilsētas ilgtspējīgā attīstībā.**

¹ Uzņēmēju aptauja 2017. Valmieras Attīstības aģentūra

Pētījuma darba gaita:

- 1.) Literatūras satura analīze par pilsētu iedalījumu un talantu pētījumiem pilsētās, kā arī starptautisko politikas plānošanas un Valmieras pilsētas politikas plānošanas dokumentu skenēšana.
- 2.) 21 talantīga cilvēka, kuri ir dzīvojuši ārvalstīs vai arī regulāri ceļo darba braucienos, rakstiska aptauja, lai noskaidrotu trīs svarīgākos dzīves vietas maiņas faktoros. Respondentu saraksts ir pievienots 1. pielikumā.
- 3.) Intervijas ar un ap valmieriešiem (n= 28). Intervijas notika no 2018.gada maija līdz decembrim klātienē (izņemot vienu e-pasta saraksti) augstskolā vai intervējamā darba vietā, vai kafejnīcā un interviju ilgums svārstījās no 15 minūtēm līdz 1 stundai. Intervējamie pārstāvēja trīs grupas: 1) cilvēki, kuri ir pārcēlušies uz dzīvi Valmierā; 2) cilvēki, kuri ir izbraukuši no Valmieras, pārcēlušies uz citu pilsētu/vietu un 3) stabili, gruntīgi valmierieši, kuri spēj aizraut citus cilvēkus, viņi ir viedokļu līderi, var lepoties ar sasniegumiem. Visās trīs mērķgrupās intervējamo atlasē tika ņemti vērā šādi faktori: vecums, nodarbošanās (dažādas nozares gan ražošanā, gan radošajās industrijās). Respondentu saraksts ir pievienots 2. pielikumā.
 - a. Gan individuālas, gan reizē atsevišķu nozaru kopuma redzējums (teātris, Valmiermuiža, VSŠ, politika)
- 4.) Tiešsaistē tika veikta Vidzemes Augstskolas absolventu aptauja (n=81) no 2018.gada augusta līdz septembrim ar mērķi noskaidrot galvenos iemeslus, kāpēc absolventi ir palikuši vai pametuši Valmieru, un kā tas korelē ar dzīvesvietu pirms studiju uzsākšanas augstskolā.
- 5.) Tikšanās ar Pašvaldības Zīmolvedības un sabiedrisko attiecību nodaļu (08.10.2018.), Valmieras attīstības aģentūru, Latvijas investīciju un attīstības aģentūras Valmieras inkubatora vadītāju, lai izzinātu viņu viedokli par talantīgu cilvēku piesaisti Valmierai, starptautiskās dimensijas lomu pilsētas attīstībā. Notika trīs tikšanās ar Valmieras pašvaldības vadību un darbiniekiem par pētījuma gaitu un progresu (28.06.2018.,10.08.2018., 21.11.2018.).
- 6.) Piedalīšanās Valmieras zīmola iepazīstināšanas pasākumā Valmieras Integretajā bibliotēkā (25.10.2018).
- 7.) Piedalīšanās pēcpusdienā "Tikšanās ar mēru" (23.11.2018.).
- 8.) Statistikas datu ievākšana un analīze par Valmieras pilsētu un trīs salīdzinošajām pilsētām Latvijā: Ventspils, Rēzekne un Jelgava. Visās trīs izvēlētajās salīdzinājuma pilsētās atrodas augstskola un tās ir republikas pilsētas.
 - A)Tautsaimniecības raksturojums Valmierā un tās salīdzinājums ar Ventspili, Rēzekni un Jelgavu.
 - B) Starptautiskā atvērtība ir būtisks priekšnoteikums talantu piesaistei pilsētā. Lai izvērtētu kā kultūrvide veicina starptautisku atvērtību publiskajā telpā, tika

izvērtēts 2018.gada kultūras dzīves piedāvājums Valmieras pilsētā un tās salīdzinājums ar Ventspili, Rēzekni un Jelgavu. Datu ievākšanai veiktas intervijas ar 13 ekspertiem skatīt 3.pielikumu.

C) Politiskās stabilitātes novērtējums un salīdzinājums Valmierā un Ventspilī, Rēzeknē un Jelgavā.

9.) Salīdzinājums ar divām ārvalstu pilsētām Ziemeļeiropā, tuvāko kaimiņpilsētu Tartu Igaunijā un Joensū Somijā. Arī šajās pilsētās ir valstī nozīmīgas augstākās izglītības iestādes un attīstītas tautsaimniecības nozares ar augstu pievienoto vērtību.

Pētījuma metodoloģija ir balstīta Ingram, Shapiro, Albouy teorētiskajās atziņās par četrus dimensiju ietekmi talantu piesaistē: **ekonomikas attīstība, tirgus konkurence, apstākļi darba tirgū un nacionālā kultūra, kā arī dzīves stila ietekme uz izvēli.** (Ingram 2013, Albouy 2009; Shapiro 2006). Atbilstoši šīm dimensijām ir veidoti interviju jautājumi un, grupējot saturu, ir veikta atbilžu analīze.

Izanalējot gan teorētiskos atzinumus, gan iegūtos interviju un aptauju rezultātus, statistikas tendences, tika izveidoti priekšlikumi *iedzīvotāju piesaistes stratēģijas izstrādei Valmieras pilsētai*. Ar pētījuma rezultātiem Valmieras pašvaldība, pētījuma dalībnieki un citi interesenti tika iepazīstināti 2019.gada 1.martā Vidzemes Augstskolā Valmierā un par pētījuma rezultātiem ir sagatavota un iesniegta publikācija "*Challenge of Talent Attraction in Small and Medium Urban Areas: Case of Valmiera City, Latvia*" Association for Smart Learning Ecosystem and Regional Development 4.ikgadējai konferencei, kura notiks 2019.gada maijā Romā, Itālijā.

Doktorante V.Vintere veica kultūrvides esošā piedāvājuma izvērtējumu Valmierā un salīdzinājuma pilsētās Latvijā, maģistrants A.A.Astukevičs izpētīja politiskās stabilitātes izvērtējumu Valmierā un salīdzinājuma pilsētās Latvijā, vadošā pētniece S.Rozentāle izpētīja Valmieras un Latvijas salīdzinājuma pilsētu, kā arī Joensū Somijā un Tartu Igaunijā vizītkartes, veica statistisko rādītāju analīzi un sociālās vides raksturojumu, Vidzemes Augstskolas absolventu rakstveida aptaujas datu apkopojumu un analīzi, pētījuma vadītāja A.Līviņa veica teorētiskās literatūras izpēti un analīzi, aprakstīja globālo talantu pilsētu ranga rādītājus un TOP pilsētas, veiksmīgos piemērus talantu piesaistē, veica 21 eksperta aptauju par svarīgākajiem faktoriem vietas maiņā. S.Rozentāle un A.Līviņa abas veica intervijas ar valmieriešiem, kopīgi izstrādāja stratēģijas priekšlikumus un secinājumus.

PALDIES VISIEM PĒTĪJUMA DALĪBNIEKIEM! – pētnieku komanda.

1. Talants, talantu piesaistes principi, faktori un starptautiskie salīdzinājumi

Kas ir talantīgs cilvēks un ko šis vārds ietver, lai pilsētas attīstītos un augtu?

“Talants ir cilvēks, kuram piemīt izcilu fizisko un garīgo spēju kopums kādā darbības nozarē”. (www.tezaurs.lv)

“.. Talants tiek definēts kā: kods visefektīvākajiem līderiem un vadītājiem visos līmeņos, kas var palīdzēt uzņēmumam īstenot savas vēlmes un vadīt savu darbību. Vadības talants ir kopums, kas sastāv no asa stratēģiska prāta, līdera spējām, emocionālā brieduma, komunikācijas prasmēm, spējas piesaistīt un iedvesmot citus talantīgus cilvēkus, uzņēmējdarbības instinkta, pamatprasmēm un spējas sasniegt rezultātus”. (Michaels et.al., 2001, p.111)

Talanta sinonīmi un citi apzīmējumi cilvēkiem, kuri spēj ierosināt un īstenot izmaiņas: līderis, autoritāte, respektējams cilvēks, ģēnijs, uzvarētājs, diriģents, guru, virtuozs.

Žurnālists Jānis Domburs intervijā saka, ka “Taču līderim ir arī kaut kur jāved, ir jānes jaunas idejas, pat ja tās ir pretrunīgas. .. Manuprāt līderim ir jāiniciē procesi. Tikai viens jau arī nav karotājs, vajadzīga vide. ..Līderim ir sevi jāaurda un jāatrod, kā būt īstajā vietā un īstajā laikā, kā būt jēgpilnam. ..Man labāk patīk formulējums – respektējams cilvēks. Kas nozīmē, ka viņš nav perfekts vai ideāls, bet viņam ir šķautnes, kas provocē domāt”. (Annas psiholoģija žurnāls, 2018.g. decembris)

Talants, talantīgi cilvēki Valmieras iedzīvotāju redzējumā:

C

ilvēks ar **intelektu** virs vidējā, izceļas ar ideju novitāti, spēj apsteigt laiku, rīkojas un domā ar nestandarta pieeju.

Domātājs, piemīt **vizionārisms**, plašs skatījums.

Līderi, augsti profesionāli cilvēki, gatavi darīt lietas, pieņem izsvērtus lēmumus

C

ilvēks, kura teiktajam citi piekrīt, ar labu **spriestspēju**

Pārvalda 21. gs. **prasmes**

Arī **radošās jomas** pārstāvji- režisori, vienkārši atraktīvi cilvēki,
mākslinieki

Arī **amatnieki**, praktiski darītāji

Dara savu darbu labi, ir **profesionāļi**

Atvērti inovācijām, kontaktiem.

Pētnieču skatījumā talantīgi cilvēki aizrauj citus, rada un īsteno idejas, viņiem ir laba spriestspēja.

1.1. Talantu, cilvēkresursu piesaistes stratēģiskie principi pilsētu un reģionu attīstībā

Pasaulē ir tikai nedaudz reģionu, kuri var pietiekamā apjomā radīt talantus no saviem iedzīvotājiem un izglītības iestādēm. Lai business un tehnoloģijas attīstītos reģionos ir jāpiesaista talantīgi cilvēki no citiem reģioniem, citām valstīm. (Luis 2009). Nāciju globālā konkurētspēja būs atkarīga no tās spējas paturēt, piesaistīt un attīstīt talantus (Schwab 2012; Manpower 2011). Līdz šim, galvenokārt, Eiropā un ASV talantu piesaiste tika īstenota ar migrācijas politiku, taču tiek prognozēts, ka nākotnē tas var mainīties. Būs nepieciešami jauni pamudinājumi talantu piesaistes politikās.

Talantu un profesionālu darbinieku piesaistes politikas plānošanas dokumenti ir izstrādāti arī atsevišķās valstīs nacionālā mērogā, kā piemēram Austrālijas Publisko pakalpojumu Talantu vadības vadlīnijas (2015.g.), **Igaunijā Nacionālā politika starptautisku talantu piesaistei un saglabāšanai Igaunijā (2014.g.)**.

Igaunijas pētnieki (2014) ir izdalījuši **septiņus talantus piesaistes modeļus**, norādot, ka galvenokārt Eiropā, Ziemeļeiropā talantu politikas veidošanā un piesaistē pārsvarā strādā publiskais sektors, kamēr Singapūrā, ASV un Kanādā paļaujas uz privātā sektora darbību.

Publiskā sektora virzīts modelis- valsts sektora organizācijas uzņemas vadošo lomu nodarbinātības iespēju valstī veicināšanā, piem., darbs Bavārijā, Vācijā. Privātais

sektors var legāli izmantot piemēram publiskā sektora rādītās platformas darba vakancēm.

Tirgus un sponsoru virzīts modelis – parasti tā ir publiskā privātā partnerība, kurā pakalpojumu sniegšana notiek sadarbībā ar privāto sektoru, maksājot par pakalpojumu vai sponsorējot. Piemēram, Prāta ostas starptautiskā kopiena ir piemērs, kur pakalpojuma koordinēšanu nodrošina akadēmiķi, bet 28 uzņēmumi finansē tā darbības nodrošinājumu.

Darba dalīšanas modelis – balstās idejā, ka privātajam un publiskajam sektoram ir atšķirīgas un savstarpēji papildinošas lomas. Singapūras gadījumā, valsts sektors ir uzņēmies valsts zīmola popularizēšanu ar “Talantu galvaspilsētu”, kamēr privātais sektors ir atbildīgs par šīs stratēģijas īstenošanu.

Sociālās uzņēmējdarbības modelis – pamatā ir brīvprātīga un uz vajadzībām balstīta pakalpojumu sniegšana, kas darbojas, izmantojot brīvprātīgo darbu un sociālās partnerības (lielākā labuma saņēmēju - universitāšu vai lielo uzņēmumu finansētas). Piemēram, *the Stockholm Global Expat Centre* ir bezpeļņas apvienība, kura izveidojusi veiksmīgu profesionālu atbalsta programmu, lai piesaistītu talantus sadarbībā ar lielākām uzņemošajām organizācijām. Mērķtiecīgus pakalpojumus un kvalitāti nodrošina pašu talantu iesaiste.

Tīkla modelis - vienošanās starp dažādām iesaistītajām pusēm, piemēram, uzņēmējdarbību un uzņēmējiem, akadēmiju, publisko sektoru, sociālajiem uzņēmējiem. Šis ir līdzdalības modelis, kurš ir balstīts idejā, ka talanti valstī ienāk caur dažādiem “ienākšanas punktiem”, tādēļ nav vajadzīgs viens atsevišķs ierašanās pakalpojums. Dažādas talantu uzņemošās un atbalstošās puses sadarbojas vai strādā zem vienas platformas. Piemēram, *Copenhagen Talent Bridge*.

Talantu piesaistes arēnas-centriskais modelis – lielākoties ģeogrāfiski koncentrētas vietas, kas piesaista cilvēkus ar līdzīgām interesēm vai dzīvesstilu, piemēram, zinātnes parki vai klasteri. *EnergyVaasa*.

Individuāla priekšgājēja pieeja – ir modelis, kur talantu piesaistes vadība ir viena cilvēka vai viena uzņēmuma iniciēta un vadīta.

Kopumā pirmie četri augstākminētie modeļi pēc savas būtības ir ļoti līdzīgi, vērsti uz sadarbību ar dažādām interešu grupām. Tīkla modelis, kas ir integrēts un tajā tiek uzsvērts, ka talantu ienākšanas ceļi ir dažādi, ir iespējams vairāk piemērots skaitliski mazākiem reģioniem. Kopīgais modeļu piemēros, ka konkrētās organizācijas nosaukumā tiek izmantots **vietas vārds**. Valmieras attīstības aģentūras vadītāja I.Eglāja (2018) sarunā norādīja, ka ir uzsākusi sarunas par sadarbību ar privāto uzņēmumu YOURMOVE Latvijā, vadītājs Jānis Kreilis. Uzņēmums nodarbojas ar globālo talantu piesaisti uzņēmumiem Latvijā (*Bringing Professionals to Latvia. Since 2018*).

Pētnieki, politikas veidotāji, attīstītāji ir radījuši dažādus **rangus, indeksus pilsētu attīstības novērtējumiem**, noteikuši svarīgās dimensijas šo rangū aprēķinos. Kādas ir

biežāk analizētās dimensijas pilsētu ilgtspējīgā un gudrā attīstībā, tai skaitā, inovāciju radīšanā, talantīgu cilvēku piesaistē, mēs esam apkopojuši pārskata Tabula 1.

Tabula 1. Pārskats par dimensijām attiecībā uz pilsētu attīstību

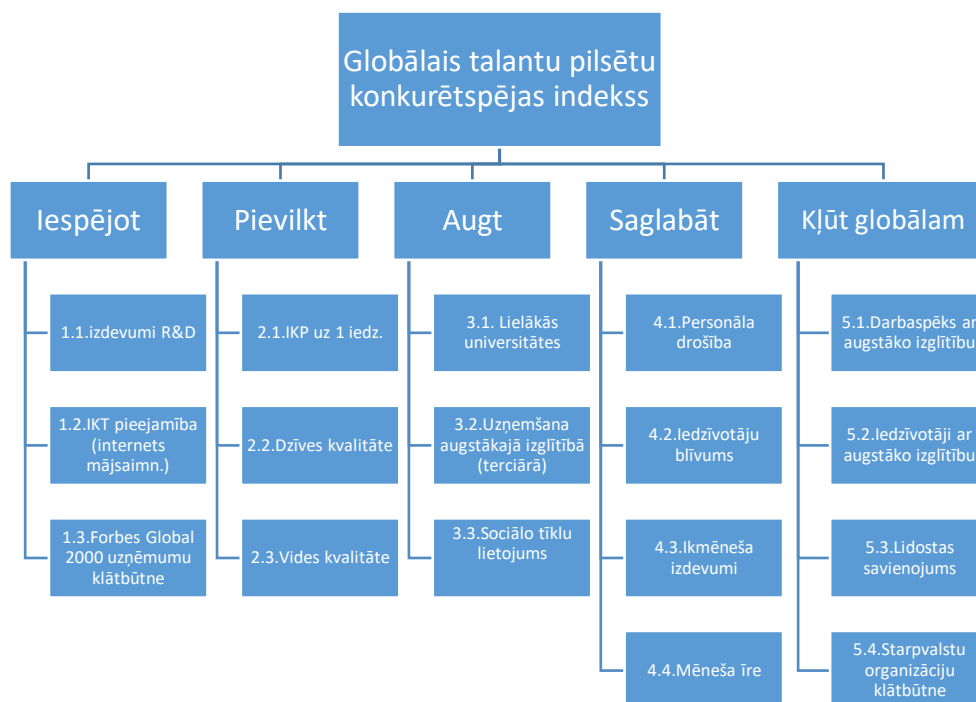
Ziņojuma/indeksa nosaukums	Ekonomika	Mobilitāte	Dabas vide	Cilvēki	Dzīvesveids	Pārvaldība	Kultūra	R&D
Mapping Smart cities in the EU (2014)	V	V	V	V	V	V		
The Global Power City index	V	Accessibility	V		V		Cultural interaction	R&D
The Global Competitiveness Report	Markets	Enabling Environment	Enabling Environment	Human Capital		Enabling Environment		Innovation Ecosystem
The Global Talent Competitiveness Index	Enable Attract		Retain	Grow Attract	Retain			

Eiropas Komisijas ziņojumā *“Mapping Smart Cities in the EU”* (2014) ir analizētas pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 100 000 sešās dimensijās pilsētu gudrai izaugsmei. No 240 gudrajām pilsētām vismazāk- 52 pilsētām jeb 9% bija raksturota dimensija *“Smart people”*, bet visvairāk 199 pilsētām bija raksturota dimensija *“Environment”* (EU 2014). Pilsētu gudrā attīstībā un izaugsmē, t.sk. svarīgā resursa –talantīgu cilvēku piesaistē, ir nedaudz pētījumu par pilsētām ar iedzīvotāju skaitu zem 50 000 iedzīvotājiem. Aizrautīgu līderu lomu stratēģisku mērķu sasniegšanā uzsver arī Eiropas stratēģija 2020.

Ziņojumā Globālo stipro pilsētu indeksā (*The Global Power City index*) tiek salīdzinātas 44 pilsētas pasaulē, norādot, ka pieaugot spēkam, teorētiski šīm pilsētām ir potenciāls piesaistīt cilvēkus un uzņēmumus no visas pasaules. Tomēr ziņojumā ir atzīmēts, ka iedzīvotāju struktūra nav vienīgais konkurētspējas faktors. Ziņojumā *“Mapping Smart Cities in the EU”* (2014) tiek secināts, ka gudro pilsētu skaita esamība samazinās līdz ar iedzīvotāju skaita lielumu, piemētot, ka tas tomēr nenozīmē, ka mazākas pilsētas (ziņojumā domātas pilsētas ar 100000-200000 iedzīvotāju) neiesaistītos gudru pilsētu attīstībā.

Pasaules talantu konkurētspējas indeksa TOP 10 valstu grupā, 2018.gadā 6 valstis ir no Eiropas, to starp 2 no Ziemeļeiropas Zviedrija un Dānija (*The Global Competitiveness Report 2018*). Attēls 1 ir parādīti rādītāji, pēc kādiem tiek vērtētas pilsētas talantu konkurētspējas indeksā. Šajā indeksā atšķirībā no daudziem citiem (Tabula 1) ir uzsvērtas starptautiskās dimensijas nozīme talantu pilsētām.

Attēls 1. Globālā talantu pilsētu konkurētspējas indeksa rādītāji

Daudzos no indeksiem viens no sliekšņa rādītājiem, kā arī uzņēmumu attīstīšanā, lai iekļautu pilsētu tālākā analizē ir iedzīvotāju skaits (piemēram, Forbes veidotajā Doing Business)

Autores apkopojā pilsētu skaitu Ziemeļeiropas valstīs, kurās iedzīvotāju skaits ir robežās no 20000 līdz 50000. Ziemeļeiropā šādas pilsētas ir 168, visvairāk Zviedrijā, Somijā un Dānijā, bet vismazāk Īslandē, Igaunijā un Latvijā (skatīt Tabula 2Tabula 1).

Tabula 2. Pilsētu skaits ar iedzīvotājiem no 20 000 līdz 50 000 Ziemeļeiropas valstīs

(avots: <http://worldpopulationreview.com/countries/>)

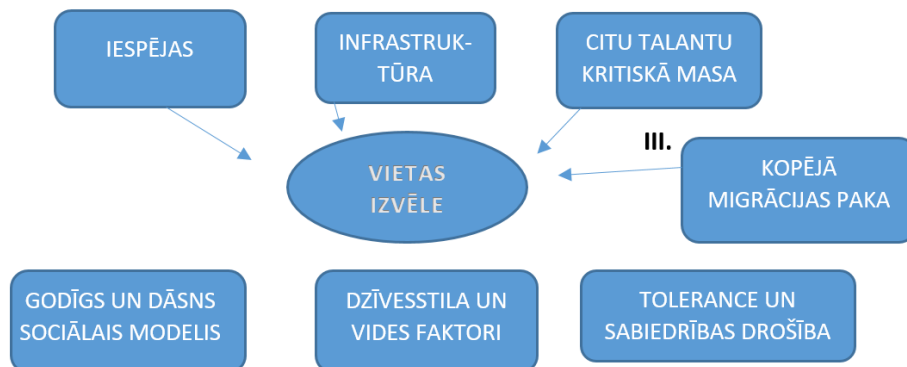
Valsts	Pilsētu skaits ar iedzīvotāju skaitu no 20000-50000
Zviedrija	48
Somija	42
Latvija	5
Igaunija	3
Lietuva	23
Dānija	31
Īslande	2
Norvēģija	14

Pētījumā apskatīsim, kā cilvēkresursu dimensiju var attiecināt uz Valmieras pilsētas Latvijā attīstību ar iedzīvotāju skaitu virs 20000. Pilsēta saskaras ar izaicinājumu talantu piesaistē, lai augtu attīstībā.

Talantu plūsma

Galvenokārt, cilvēkresursu un talantu vadība, t.sk. piesaiste tiek pētīta **organizāciju līmenī**, bet ievērojami mazāk vietu/pilsētu griezumā. Visvairāk pētījumos, veiksmes stāstos un rangu analizē talantu piesaistes kontekstā tiek izcelta kā galvenā migrantu

I. Primārie faktori –lēmumu virzītāji

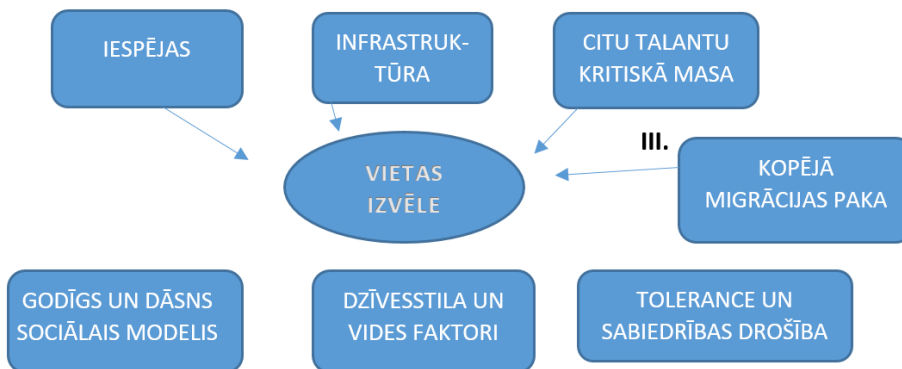

II. Sekundārie faktori –lēmumu darītāji

grupa.

Attēls 2 ir parādīti galvenie faktori, kuri ir svarīgi lēmuma pieņemšanā par vietas izvēli (Luis 2009).

I. Primārie faktori –lēmumu virzītāji

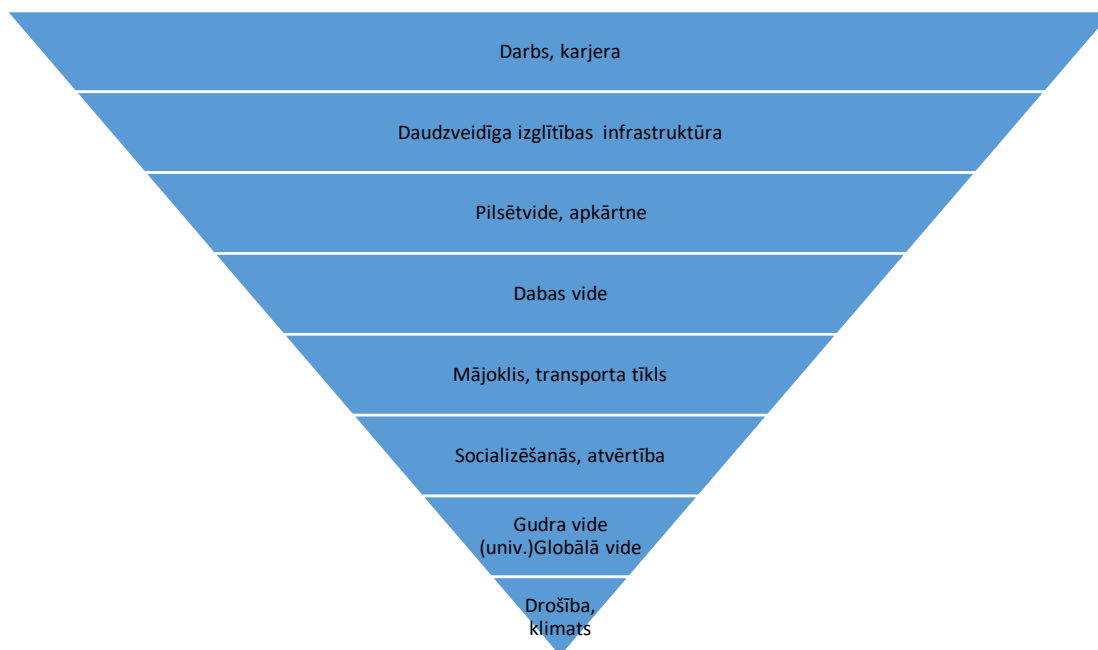

II. Sekundārie faktori –lēmumu darītāji

Attēls 2. Nozīmīgi faktori vietas izvēlē.

Pētnieku veiktajā ekspertu aptaujā (n=21, Pielikums nr.1) par trīs svarīgākajiem faktoriem lēmumu pieņemšanā par pārcelšanos uz citu pilsētu (nekonkretizējot pilsētu, valsti) tika iegūti līdzīgi rezultāti (skatīt Attēls 3). Eksperti norāda, ka svarīgi lēmuma pieņemšanā, ka vismaz vienam no ģimenes lēmuma pieņemšanas brīdī ir skaidrība par darba piedāvājumu (tam ir jābūt īpašam, kurā sevi var apliecināt un arī adekvāti novērtētam algas izteiksmē), bet tajā pat laikā ģimenes cilvēki norāda, ka svarīgs ir ģimenes kopējais viedoklis, lai abiem būtu darba iespējas un ģimenēm ar

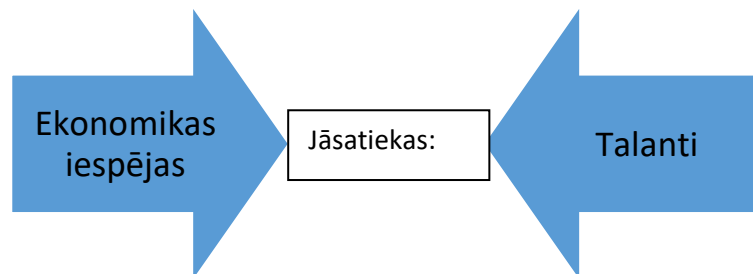
bērniem ir ļoti svarīgs izglītības piedāvājums. Trešais svarīgais faktors pilsētvide un patīkama apkārtnē, dabas tuvums.

Attēls 3. Ekspertu aptaujas rezultātu apkopojums par faktoriem lēmumu pieņemšanā

Cilvēku (t.sk. talantu) migrācijā ir divi galvenie pamatspēki: pievilkšanas un grūšanas.

Piespiešanas spēku, galvenokārt, ietekmē ekonomikas faktors (skat.Attēls 4).

Attēls 4. Piespiešanas spēks

Ja reģionā nebūs ekonomikas attīstības iespējas, tad izglītotie, talantīgie ļaudis dosies uz reģioniem, kuros ir ekonomiskā attīstība. Šādu piemēru var minēt, ka Ventspils radioastronautikas centrs cenšas izmantot piespiešanas spēku, piesaistot augsti kvalificētus pētniekus no Ukrainas².

Jaunu iedzīvotāju pievilkšana reģionam.

- 1) Meklē karjeras iespējas (specifiskas prasmes un zināšanas). Izvēlas lielākus reģionus, jo ja nebūs ilgtermiņa piedāvājums konkrētajai vakancei, būs vēl citas iespējas.

² Pasaules bankas augstskolu apmācība. Ventspils piemēra analīze. 2018.g.oktobris

2) Ar augstu produktivitāti cilvēki pārceļas uz vairāk attīstītiem reģioniem.

Dzīvesstils. Produktīvie lēmumi- vai es varu būtu produktīvs un pelnīt vairāk?- šis ilgi ir bijis dominējošs domāšanas veids migrācija aspektā, bet tagad patēriņa faktors- Kādi ir laika apstākļi un kāda veida restorānus es tur varēšu atrast? – šķiet spēlē lielāku lomu. (Glaeser, Kolko un Saiz 2000; Albouy 2008; Albouy 2009; Shapiro 2006; Carlino un Saiz 2008; Chen un Rosenthal 2008)

Amerikas Savienotajās Valstīs pētījumā par talantu un profesionāļu piesaisti uzņēmumos ir secināts, ka vislielākās iespējas piesaistīt talantīgus cilvēkus uzņēmumā ir vecuma grupā no 18 līdz 44 gadiem ar augstāko izglītību, jo viņi aktīvi skatās darba piedāvājumus. Liela daļa saņem savos telefonos paziņojumus par darba sludinājumu vakancēm. Arī darba devēji vēlas redzēt aktīvus pretendētus vakancēm. **Aktīvi kandidāti** ir pārmaiņas pieņemoši, gatavi tām. Pasīvie darba tirgū, lai pieņemtu jaunu darba piedāvājumu sagaida lielāku algas pieaugumu (par 15%) tajā pašā pilsētā 32%, citā pilsētā 51%, kamēr aktīvie -nenodarbinātie 14%, aktīvie –nodarbinātie 28%. (Schwartz 2015)

“Aktīvie kandidāti jau skatās un ir mentāli sagatavoti mainīt uzņēmumu, vietu vai karjeru.” (Dž.Tūrnērs, 2015 pēc Schwartz 2015)

Faktors “jēgpilns darbs” minētajā pētījumā ir svarīgs vecuma grupā 18-34 (51%) un senioriem 65+ (52%). (Schwartz 2015)

Tiek pētītas talantu plūsmas, izzinot talantu plūsmas faktoros, uz to bāzes veidojot talantu plūsmas modeļus. No 6 pilsētu studijām pie ārējām ietekmēm talantu piesaistē tiek nosaukta starptautiskā vide. Ingrams balstoties literatūras izpētē, ir noteicis četrus faktoros talantu piesaistē: **ekonomikas attīstība, tirgus konkurence, apstākļi darba tirgū un nacionālā kultūra** (Ingram 2013). Ja reģionā nebūs ekonomikas attīstības iespējas, tad izglītotie, talantīgie ļaudis dosies uz reģioniem, kuros ir ekonomiskā attīstība. Tikai ar karjeras attīstību- darbu mūsdienai talantīgam cilvēkam nepietiek, liela nozīme ir **dzīvesveidam pilsētā** (Glaeser, Kolko un Saiz 2000; Albouy 2008; Albouy 2009; Shapiro 2006; Carlino un Saiz 2008; Chen un Rosenthal 2008) un vērtībām: **dabas videi, sociālai videi, būvēm, publiskām telpām un publiskiem un privātiem pakalpojumiem** (Luis 2009). Iegūtajam labumam ir jābūt augstākam no ērtībām un atalgojuma atskaitot izdevumus par mājokli un transportu- to sauc par Rozena Robaha modeli.

$$\text{Labums} = W+A-H-T$$

(W) Algas (jo produktīvāks, jo augstākas)

(A) Ērtības (t.sk. daba). Centrālais rādītājs dzīves kvalitātei

(H) Mājokļa izmaksas

(T) Transporta izmaksas (*Rozena Robaha modelis*)

Ērtības tiek iedalītas četrās grupās:

Dabas vide. Šeit svarīgākais ir klimats, vairāk patīk piejūras klimats. Dabiskais reģiona novietojums, pieejamība laukiem, kalniem, mežiem, jūrai.

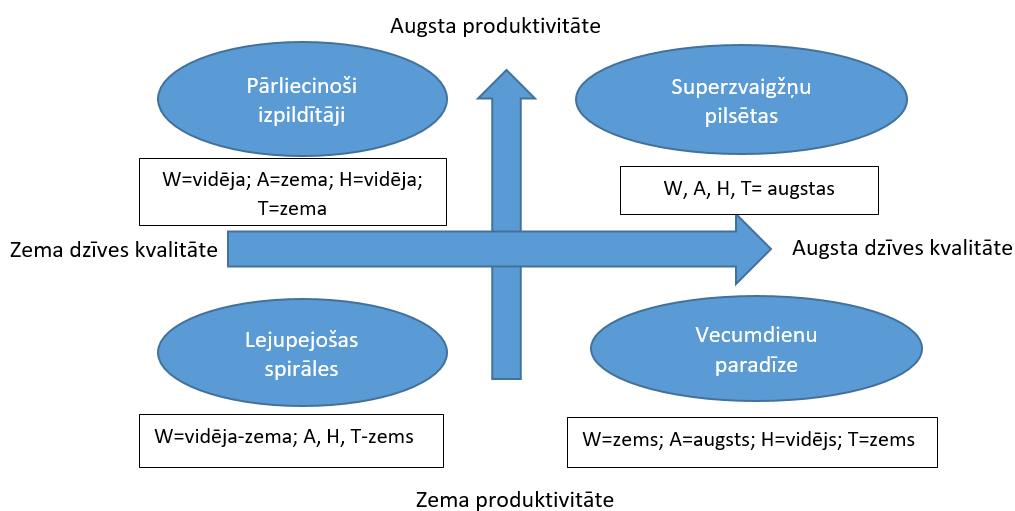
Sociālā vide. Migranti vēlas vietu, kur viņi jūtas komfortabli, t.s.k etniski, dzīves veids, seksuālā orientācija.

Būvniecības/arhitektūras vide. Publiskā un privātā telpa, ēkas. Pilsētas dizains, kājām gājēji-sasniedzams attālums, kopumā interesanta arhitektūra, vēsturiskās vērtības.

Publiskie un privātie pakalpojumi.

Ekonomikas iespējas ir augstākas par dzīves stilu. Dzīves stils ir nozīmīgs talantu piesaistē. Konkurence starp augsti produktīviem reģioniem. **Kurš piedāvās atraktīvāku dzīves stilu?**

Migrācijas lēmumu pieņemšana balstīta «Vilkt» un «Grūst» pieejās. **Vienkāršāk pievilkt no vājākajiem, ne tik stilīgiem dzīves veida reģioniem.**

Attēls 5 ir parādīts reģionu/pilsētu dalījums četrās grupās pēc produktivitātes un dzīves kvalitātes rādītājiem.

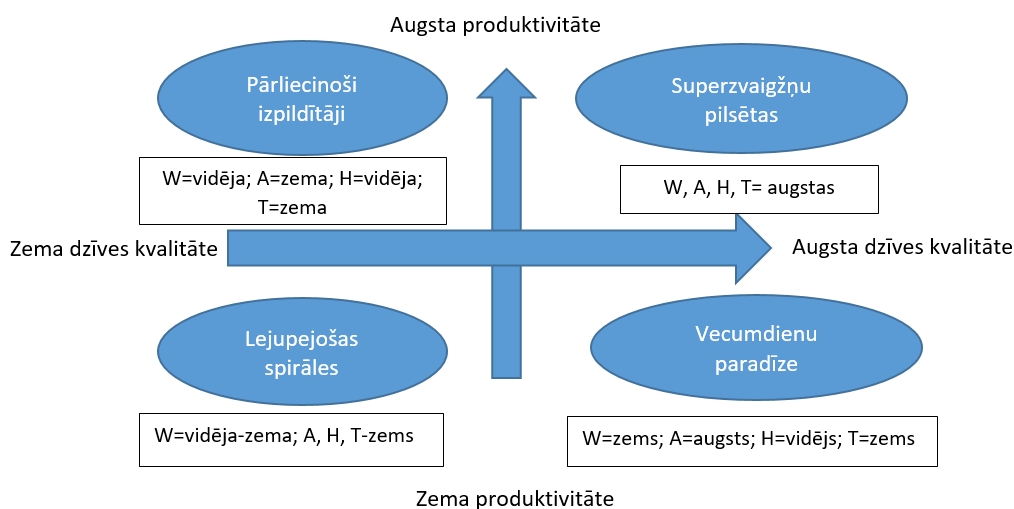
Superzvaigžņu pilsētas ir dinamiski reģioni, kuriem ir augsta produktivitāte un kuri piedāvā atraktīvu dzīves stilu, turpina augt, pat pie augstas dzīves dārdzības, mājokļa cenām, transporta un biznesa izmaksām. Šīs pilsētas piesaista gan darba devējus, gan darba ņēmējus un augt. Parasti šīs ir lielas pilsētas, kas piedāvā plašas nodarbinātības iespējas tiem, kuriem ir augsta prasmes.

Pārliecinoši izpildītāji –augsti produktīvi reģioni, kuros var būt grūtības piesaistīt un noturēt augsta līmeņa strādniekus. Bieži šie reģioni saglabā savu pamat produktivitāti kā valdības, reģiona vai biznesa pakalpojumu centri vai ar vairāk tradicionālām nozarēm, kuras saglabā savu konkurētspēju. Šie reģioni iespējams saskaras ar kādu no šīm lietām kā nelabvēlīgi laika apstākļi, nepievilcīga dabas vide vai

arhitektūra, kultūras piedāvājums. Kaut arī piedāvā augstas algas, var saskarties ar grūtībām piesaistīt augstas klases speciālistus, kuriem ir vairākas izvēles kur dzīvot.

Lejupevrstās spirāles ir reģioni, kuriem ir risks iekļūt lejupejošā ciklā gan zaudējot biznesu, gan talantīgus cilvēkus. Šie reģioni cieš no rūpniecības/tautsaimniecības samazināšanās un iedzīvotāju skaita sarūkšanas. Nespējot piesaistīt augstas klases speciālistus, nevar attīstīt zināšanās balstītas nozares. Bieži nepievilcīgās rūpnieciskās teritorijas kļūst par nepievilcīgām, bīstamām vietām. Iedzīvotāju skaits samazinās, jo mājokļi kļūst tukši, kas izraisa noziedzību. Pašvaldībai samazinās nodokļu ieņēmumi, lai uzturētu pilsētu.

Vecumdienu paradīze – teritorijas, kuras piedāvā augstas kvalitātes dzīvesstilu, bet ir grūtības piesaistīt strādājošos, mazāk attīstīta ekonomika. Bieži šie ir mazi reģioni, kuros nav lielas rūpniecības-industrijas, pētniecības, universitātes un lidostas. Šo izmēru dēļ mazāk ticams, ka iegūs aglomerāciju labumus. Dzīvesstila pievilcība galvenokārt šādos reģionos ir saistīta ar klimatu, dabu, apkārtni, arhitektūru, retāk kā kultūrvieta. Šīs vietas ir vairāk piemērotas senioriem, tūristiem. Mājokļa izmaksas parasti ir mērenas ko var atļauties apkalpojošā industrijā strādājošie.

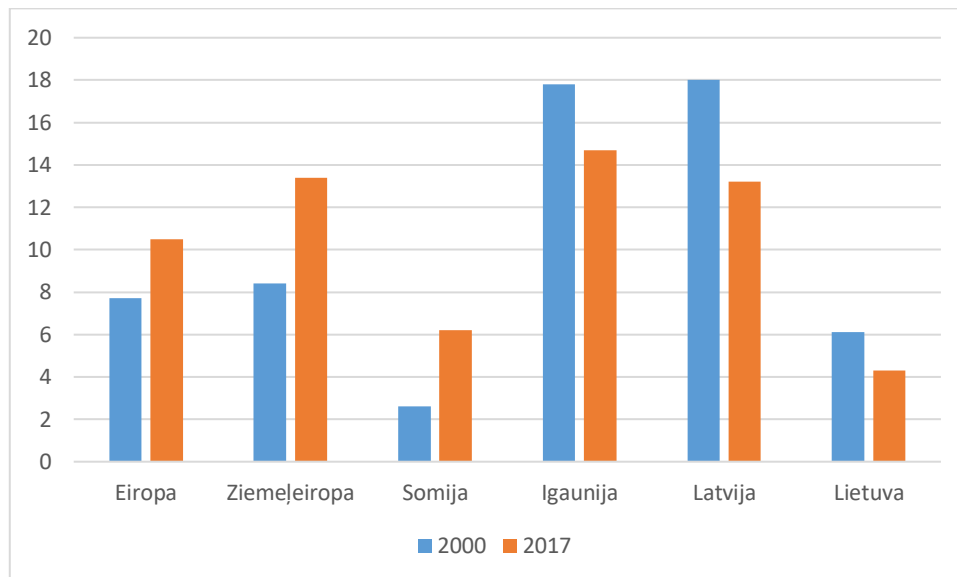

Attēls 5. **Attiecības darba devējs un darba ņēmējs**

Avots: Luis, 2009

Pilsētas vērtībām jābūt «iepakotām» atbilstoši specifiskām mērķgrupām. Alboj secina, ka pastāv stingra saistība starp produktivitāti un iedzīvotāju pieaugumu, kamēr dzīves kvalitātei un iedzīvotāju skaita pieaugumam ir neliela saistība. Produktivitāte tiek uzskatīta kā “cietais” faktors, kas pieprasa specializētus talantus. Dzīves kvalitāte var ietekmēt attīstības veidu, ko pilsēta/reģions saņem, bet ne reālu izaugsmi. Reģioni, kuri pārāk koncentrējas uz dzīves kvalitāti, bet nepietiekami uz pamatbiznesa produktivitātes rādītājiem var kļūt par reģionu, kas piesaista tūristu un seniorus. (Luis 2009)

Migrācija tiek uzskatīta par būtisku ekonomikas attīstītāju, jo migranti parasti ir izglītoti. Augsti produktīvs reģions prasa izglītotu darbaspēku. Vairāk apdzīvotas vietas ir produktīvākas ar lielākiem ienākumiem. Attēls 6 parāda starptautisko migrantu skaitu % pret kopējo iedzīvotāju skaitu, kā redzams, tad kopumā Eiropā un Ziemeļeiropā 2017.gadā ir starptautisko migrantu pieaugums salīdzinājumā ar 2000.gadu, kamēr Baltijas valstīs ir starptautisko migrantu kritums.

Attēls 6. **Starptautisko migrantu skaits % no kopējā iedzīvotāju skaita**

Avots: International Migration Report 2017, UN

Migrantu pazīmes (izņemot kara ietekmes, nabadzības bēgļus) lielākoties ir šādas:

Jauni. 25-34 gadus jauni, kuri labprāt un brīvprātīgi meklē iespējas un pārceļas. Viņiem ir karjeras mērķi, bet vēl nav izteiktas dziļas kopienas saknes.

Vieni. Jaunie cilvēki, kuri ir vieni bez otra puses, ir daudz brīvāki mainīt vietu. Vienam ir vienkāršāk atrast dzīves vietu, t.sk. centrā, un apmaksāt to pat ja ienākumi nav vēl augsti.

Koledžas izglītība. Cilvēki ar koledžas grādu un iegūtajām prasmēm var atrast pieprasītu darbu jaunajā vidē. Augstāki ienākumi un karjeras iespējas ir pamudinājums mainīt vietu.

Migrācijas dzinējspēki: **nodarbinātība un dzīvesstils.** Kā pievelkošais faktors pie dzīvesstila tiek iekļauti arī laika apstākļi.

Migrācijā talantu un kvalificēta darbaspēka piesaistīšanā var izdalīt trīs modeļus:

Uz piedāvājumu vērsts un valdības vadīts modelis. Vērsts uz cilvēka kapitāla uzkrāšanu. Ilgtermiņa raksturs un veidots, izvērtējot gan vajadzības, gan atlasot un izvērtējot uzņemamos cilvēkus valstī.

Uz pieprasījumu vērsts un darba devēju vadīts modelis (saukta punktu sistēma). Vairāk vērsts īstermiņa vajadzību apmierināšanai, konkrētu vakanču aizpildīšanā.

(Kirss et al., 2014). Punktu sistēmas izvērtējumā, galvenokārt, dominē šādi faktori, lai varētu iebraukt valstī un strādāt:

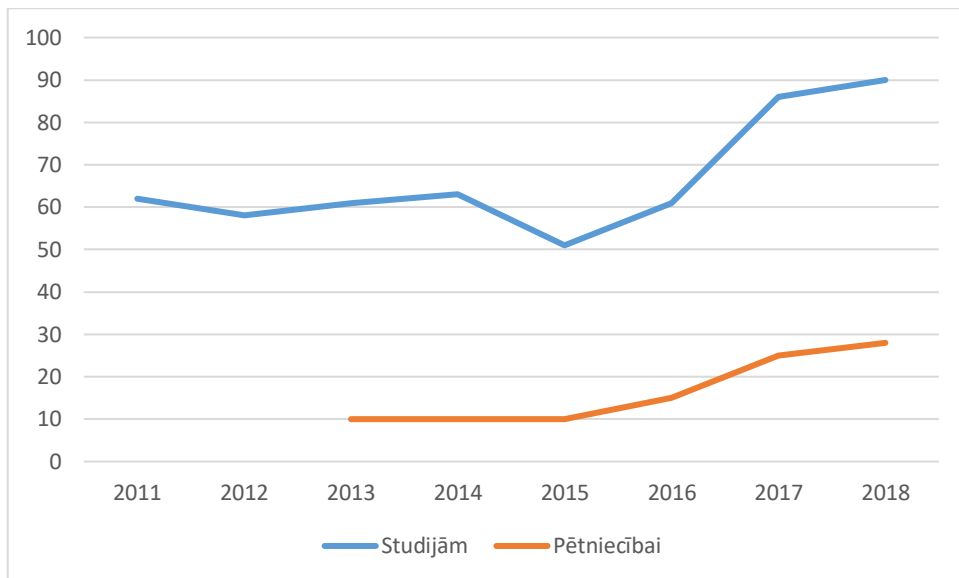
- Izglītība. Izglītības gadi vai līmenis.
- Darba pieredze. Pieredze (darba gadi) nozarē, kurā piesakās/meklē darbu.
- Vecums. Līdz 40 gadiem vairāk punktu.
- Valodu prasmes.
- Iepriekšējā darba vai studiju pieredze uzņemošajā valstī.

Piemēram, Čehija 2001. gadā atvēra savas robežas augsti kvalificētam darbaspēkam no Valstīm Eiropā, kuras vēl nebija ES, Kanādas un Indijas.

Hibrīda modelis. Apvieno piedāvājuma un pieprasījuma modeļus, kas satur abu modeļu priekšrocības. Ņem vērā darba devēju piedāvājumu, bet arī izvērtē punktu sistēmu vai citus kritērijus potenciālo imigrantu kvalitātes novērtēšanai.

Migrantu piesaistē īpaša uzmanība tiek pievērsta **ārvalstu studentu piesaistei**. Ir atšķirīgas politikas- citas valstis ievieš, palielina studiju maksu ārvalstu studentiem, kamēr citas valstis tieši otrādi piešķir stipendijas ārvalstu studentiem, palielina to skaitu. Jaunzēlande ir atteikusies no studiju maksas doktorantūras studijās. Ir valstis, kuras ārvalstu studējošajiem studiju laikā atļauj nedēļā strādāt 20 stundas. **Igaunijas** augstākās izglītības internacionalizācijas stratēģijas pamats ir ārvalstu studentu rekrutēšana, kas sekmīgi tiek īstenota un 12 gadu laikā ir 5,2 reizes palielinājies ārvalstu studējošo skaits. No 840 ārvalstu studentiem 2005. gadā līdz 4395 studentiem 2017.gadā. Igaunijas TOP 10 ārvalstu studentu ģenerējošās valstis ir: Somija, Krievija, Nigērija, Ukraina, Turcija, Gruzija, Indija, Latvija, Ķīna, ASV. (<http://archimedes.ee/en/blog/international-students-estonia-20172018/>) Igaunija arī atzīst, lai aizpildītu darba vakances ir nepieciešami migranti.

Attēls 7 ir redzams, ka Latvijas Izglītības un zinātnes ministrija pakāpeniski palielina stipendiju skaitu ārvalstu studējošajiem Latvijā un pētniecības darba veikšanai, ja 2011. gadā kopumā tika piešķirtas 62 stipendijas, tad 2018./2019. ak.gadam tika piešķirtas jau 90 stipendijas studijām un 28 pētnieciskā darba veikšanai. Vidzemes Augstskola līdz šim nav uzņēmusi IZM stipendiātus, bet ir devusi potenciālajiem studēt gribētājiem rekomendācijas vēstules uzņemšanai.

Attēls 7. **Latvijas IZM piešķirto stipendiju skaits ārvalstniekiem no 2011. līdz 2018.g.**
(Avots: Valsts izglītības un attīstības aģentūra)

Polijā arī bija zems starptautisko studentu skaits, 40 Polijas augstskolas apvienojās konsorciņā, lai īstenotu informācijas kampaņu. Tas palielināja ārvalstu studentu skaitu par 30% (Kahanec & Králiková, 2011). Polija izmanto arī aģentūru pakalpojumus studentu rekrutēšanā, arī pētniece A.Līviņa ir saņēmusi piedāvājumus no Polijā bāzētām ārvalstu rekrutēšanas aģentūrām, Vidzemes Augstskola šādus pakalpojumus līdz šim nav izmantojusi. Rēzeknes Tehnoloģiju augstskolas rektore I.Mietule sarunā norādīja, ka viņu augstskola izmanto rekrutēšanas aģentūru pakalpojumus, 2019. gadā apmēram ir 170 ārvalstu studentu RTA. (Mietule 2019).

Talantu STRATĒGIJAS izveides SOĻI:

- SVID
- Kurās nozarēs, uzņēmumos ir izaugsme? Kādas specifiskās prasmes ir vajadzīgas?
- Identificēt talantu avotus/reģionus, kur var izmantot «Grūst» pieeju, piemēram, rūpniecības krīze vai kāds uzņēmums beidz darbību
- Katalogs pozitīvajiem reģioniem «Vilkt» pieeju
- Identificēt reģiona barjeras «Vilkt» pieejai. Kas ir mazāk pievilcīgākais migrantiem?
- Novērtēt patreizējo reģiona tēlu un izskaidrot, pozicionēt vēlamo tēlu
- Komunicēt
- Neparedzētiem gadījumiem- būt gataviem

1.2. Starptautisko piemēru analīze

Globālo talantu konkurētspējas indekss sarakstā valstis (119 valstis) un lielākās pilsētas (90 pilsētas) pēc to spējas piesaistīt, attīstīt un saglabāt talantus (skatīt Attēls 8). Indeksu veido un publicē

(<https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2018-report.pdf>)

Attēls 8. Talantīgo valstu un pilsētu rangs

2018. gada Globālo talantu piesaistes ziņojumā valstu grupā ir šādi līderi un Baltijas valstu rangi, kā arī (skatīt Tabula 3) tabulas 2. kolonā ir parādīti pilsētu rangi. Valstu rangū aprēķinos tiek ņemti vērā vairāk indikatori nekā pilsētām.

Tabula 3. 10 talantīgās valstis un pilsētas 2018.g.

Valstis (pēc Globālā talantu piesaistes ranga)	Pilsētas
1.Šveice	1.Cīrihe
2.Singapūra	2.Stokholma
3.ASV	3.Oslo
4.Norvēģija	4.Kopenhāgena
5.Zviedrija	5.Helsinki
6.Somija	6. Vašingtona
7.Dānija	7.Dublina
8.Lielbritānija	8.Sanfrancisko
9.Nīderlande	9.Parīze
10.Luksemburga	10.Brisele
22.Igaunija	22.Madrīde
31.Spānija	32.Bilbao
32.Lietuva	43.Tallina
34.Latvija	44.Viļņa
39.Polija	56.Rīga

Latvija šajā rangā ierindojas 34.vietā, taču rādītāju grupās Latvija parāda šādu sniegumu: iespējot 34.vieta, piesaistīt 46.vieta, augt 42.vieta, saglabāt 36.vieta, globālās zināšanu prasmes 36. vieta, arod un tehniskās prasmes 28.vieta.

Pilsētu rangā no Latvijas ir iekļauta viena pilsēta Rīga, kura ierindojas ranga 56.vietā ar 41,3 punktiem (Tallina 43. vietā, Viļņa 44.vietā). Iespējot: Izdevumi zinātnei un pētniecībai (10,3), mājsaimniecības ar internetu (69,8), Forbes 2000 globālie uzņēmumi (0); Pievilkt: IKP uz 1cilv. (13,7), dzīves kvalitāte (60,2), vides kvalitāte (89,4); augt: lielākās universitātes (0), studēt uzņemtie (46,7), sociālo tīklu izmantošana (31,8); saglabāt: personīgā drošība (62,1), fiziskais blīvums (68,5), mēneša izdevumi (67,3), mēneša īre (91,3); būt globālam: strādājošie ar augstāko izglītību (42,3), cilvēki ar augstāko izglītību (47,9), lidostas savienojums (12,3) un starptautiskās organizācijas (5,5). (INSEAD 2018)

Polija

Varšava Polijā kļūst par nopietnu talantu piesaistes pilsētu. Wilk stāsta, ka tikko atgriezies atpakaļ Polijā no Budapeštas, kur pēdējos trīs gadus bija strādājis. Varšava mani pārsteidza, ka ir kļuvusi par starptautisku centru. Arī šobrīd es redzu, ka manā uzņēmumā pievienojas darbinieki no Spānijas, Portugāles, Grieķijas- Varšava kļūst par Eiropas centru, kur ir **ne tikai darba vietas**, bet tā piedāvā daudz ko citu **vēl: izklaidi, pieņemamas dzīves izmaksas, lieliskus savienojumus ar pārējo Eiropu**.

Kad runājam par talantu kopumu, tad Vroclavā un Krakovā ir apmēram 700 000 iedzīvotāju, bet Varšavā kopā ar aglomerāciju gandrīz 2 miljoni iedzīvotāju un tā ir liela atšķirība. Krakova šobrīd ir biznesa pakalpojumu pilsēta numur viens Polijā, tas ir tieši iemesls kāpēc **mēs tur negribam būt. Jo tas nozīmē, ka ir milzu konkurence darba tirgū, lai piesaistītu talantīgus cilvēkus.** (*Andrzej Wilk, MoneyGram, <https://poland-today.pl/diving-into-warsaws-deep-talent-pool/>; <https://www.wilsonhcg.com/blog/poland-tech-talent-market-trends-challenges>*)

Eindhovenā Nīderlandē

Eindhovenā ir piektā lielākā pilsēta Nīderlandē ar 229 126 iedzīvotājiem (2018.g.). 1956.gadā ir izveidota Eindhovenas Tehniskā universitāte, kura ir kļuvusi par nozīmīgu tehniskās izglītības centru Nīderlandē, 2005.g. trešdaļa no investīcijām pētniecībā tika veiktas Eindhovenā. 1981.gadā šeit tika izveidots elektronikas uzņēmums **Philips**. Par pilsētu populārajā vietnē Wikipēdija angļu valodā tiek raksturots klimats detāli pa mēnešiem gada griezumā, kā arī iedzīvotāju raksturojums šādā griezumā ar procentiem un skaitļiem: ne-rietumnieki, rietumnieki un Austrumeiropa. Kā apliecina citu veiktie pētījumi, teorētiskās studijas un ekspertu aptauja, tad šie faktori kā klimats un kultūras aspekti ir svarīgi lēmumu pieņemšanā par vietas izvēli.

Prātu osta (Brainport) Eindhovenā Nīderlandē. Stratēģijā definējuši pasaules klases augsto tehnoloģiju vieta dienvidu Nīderlandē ar stiprām inovācijām un pieejamiem IT talantiem Nīderlandes darba tirgū, pēdējos gados ir pieaudzis strādājošo skaits ar starptautiskām zināšanām. Lielākais patentu skaits ES, no tiem

42% Nīderlandē ir radīti Brainport Eindhovenā. Lai aizpildītu vakances IT un tehnoloģijās jau 10 gadus piesaista talantus no ārvalstīm. Pavisam 67000 strādājošo augsto tehnoloģiju nozarēs un 17000 IKT nozarē.

404 000 liels darba tirgus

34.9% augsti izglītots darba tirgus

45.3% sievietes darba tirgū

1 no 5 strādājošajiem ir IKT nozarē.

44874 cilvēku ir no ārvalstīm (2016.g.), no tiem 65% no Eiropas, 20% no Āzijas.

Zinātnes un pētniecības centrā "Holst Centre" strādājošo vidū ir liela dažādība, vairāk kā 30 nacionalitātes. Šo dažādību viņi uzskata kā nopietnu ieguvumu, jo uz risinājumiem spēj paskatīties no ļoti dažādām šķautnēm. Eindhovenas piemērs operacionālā darbības līmenī parāda, ka ir dinamisks industriāls un inovāciju reģions. Galvenās četras sastāvdaļas ir: 1) izpratne par dažādām kultūrām, 2) spēja nodrošināt augstu dzīves kvalitāti, 3) vēlme pielāgot vietējo izglītības sistēmu, 4) spēja veidot zināšanas par multikulturālu sabiedrību un organizācijām.

Papildus talantu piesaistīšanai, uzmanības centrā ir talantu saglabāšana, Eindhovenā liekot justies kā mājās. Dzīves kvalitāte kopumā ir laba Nīderlandē, ir privātās un darbs dzīves līdzsvars, izcila veselības aprūpes sistēma. Eindhovenā piedāvā konkurētspējīgas dzīves izmaksas. Lai starptautiskie darbinieki atrastu savu vietu, papildu uzmanība tiek pievērsta tam kā vieglāk pievienoties sporta klubiem, starptautiskiem tīklojumiem, viņu otrajām pusītēm atrast darbu. Izglītības sistēma ne tikai piedāvā starptautisku kopienību un izcilu starptautisku skolu, bet arī viegli pieejamu vispārējo skolu.

Norādes zīmes uz *High Tech Campus Eindhoven* ir izvietotas blīvi uz galvenā autoceļa, lai ikviens braucējs pamanītu, ka šeit atrodas *High Tech Campus* (A.Līviņa-novērojums 2019.g.janvāris).

2. Esošās situācijas analīze – Valmieras vide, vizītkarte

Esošās situācijas analīzei ir izmantoti pieejamie statistikas rādītāji no globālā talantu konkurētspējas indeksa (skat. Attēls 1). Ne visi indeksa rādītāji ir pieejami statistikas datu bāzēs, tādēļ daļa rādītāju ir papildināti vai aizstāti ar citiem. Svarīga nozīme dzīvesvietas izvēlē ir ne tikai sociālekonomiskajiem rādītājiem, bet arī dzīvesstilam un vērtībām: dabas videi, sociālai videi, būvēm, publiskām telpām un publiskiem un privātiem pakalpojumiem, t.sk., kultūras piedāvājumam. Nozīmīgs faktors ir arī politiskā stabilitāte.

Salīdzinājumam ir izvēlētas Tartu Igaunijā, Joensū Somijā, Jelgava, Ventspils un Rēzekne Latvijā. Šīs pilsētas vieno universitāšu klātbūtne, tās nav galvaspilsētas, Latvijā tās ir republikas nozīmes pilsētas, caur visām pilsētām tek upe. Pētnieces ir apmeklējušas visas pilsētas dabā.

2.1. Valmieras sociāli ekonomiskais raksturojums

2.1.1. Daba un iedzīvotāji

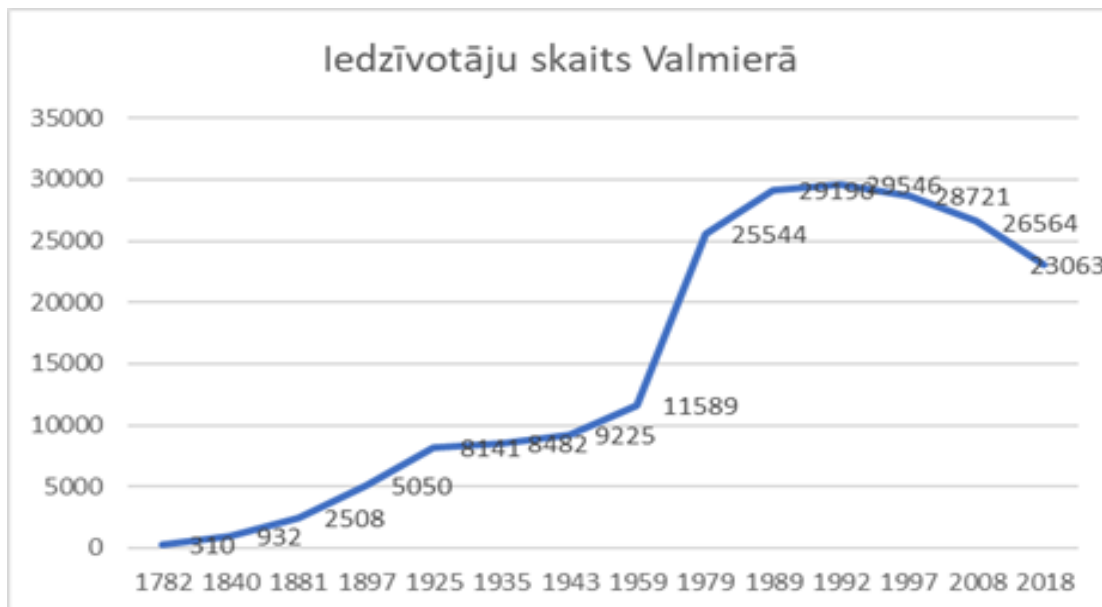
Valmiera atrodas dabas ainavu un reljefa apvidu krustpunktā. No Valmieras sākas **Gaujas senleja**, aiz pilsētas robežām, no Jumaras ietekas - arī **Gaujas Nacionālais parks**. Gar Gauju no ZA iesniedzas Sedas līdzenuma atzars. Valmieru var uzskatīt arī par **vārtiem uz Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu**, UNESCO programma Cilvēks&Biosfēra. Uz Z no Valmieras ir **Burtnieku līdzenums**, uz A- **Trikātas pacēlums**. **Gauja** tek cauri Valmierai 8 km garumā, uzņemot pietekas - **Rātsupīti un Ģimes upīti** ar dzirnavu ezeriņiem, **Gaides upīti**. Pārgaujā ir **Kauguru vēris un Pauku priedes**. Pie Dīvaliņa meža Gauja veido līkumu ar **Kazu krācēm**.

Dabas resursos nozīmīgas ir natālās **smilts un grants atradnes**, īpaši Bāles- Bērziņu un Cīruļu stikla smilts atradnes, Lielā Mujānu purva (Zilākalna) **kūdras atradnes**. Pazīstami ir Valmieras un Līču **minerālūdeņi**.

Pēc etniskā sastāva Valmierā vienmēr ir dominējuši latvieši. 2018. gada sākumā Valmierā bija 84% latviešu un 11% krievu, kā arī baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, čigāni, igauņi un vācieši. Līdz otrajam pasaules karam otra lielākā etniskā grupa bija vācieši, bet kopš otrā pasaules kara – krievi. 1959.-1963. gadam Valmierā cēla Stikla šķiedras rūpnīcu. Rūpnīcā bija nodarbināti ap 3000 darbinieku, no kuriem liela daļa bija iebraucēji, kas mainīja pilsētas nacionālo sastāvu.

2018. gadā Valmierā dzīvoja 23063 iedzīvotāji. Iedzīvotāju skaita izmaiņas redzamas Attēls 9.

Visvairāk iedzīvotāju Valmierā ir bijuši 1990. gadu sākumā, bet kopš 1997. gada iedzīvotāju skaits samazinās (Enciklopēdija Latvijas pilsētas 1999, CSP 2018).

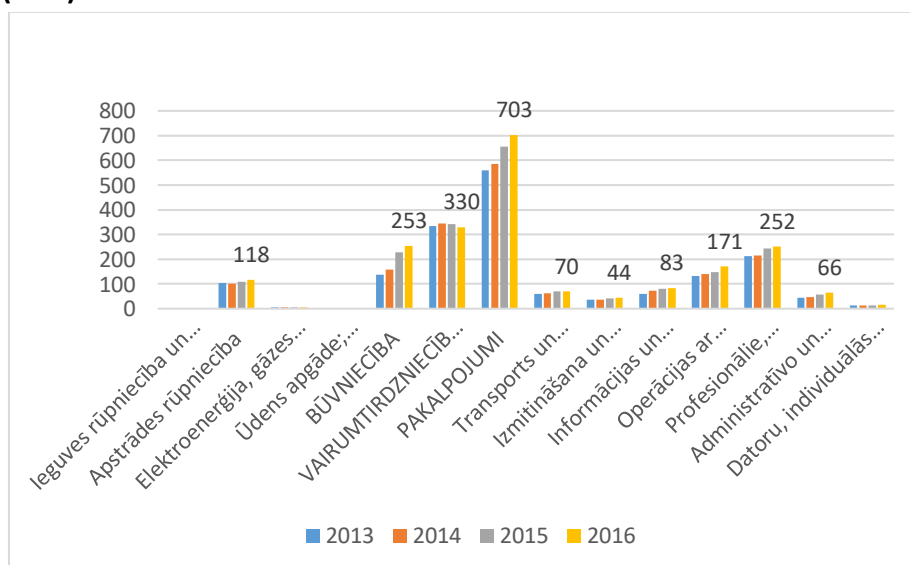

Attēls 9. Iedzīvotāju skaits Valmierā 1782-2018. gadam, datu avots: Latvijas pilsētas, 1999, LV CSP, 2018

2.1.2. Tautsaimniecība

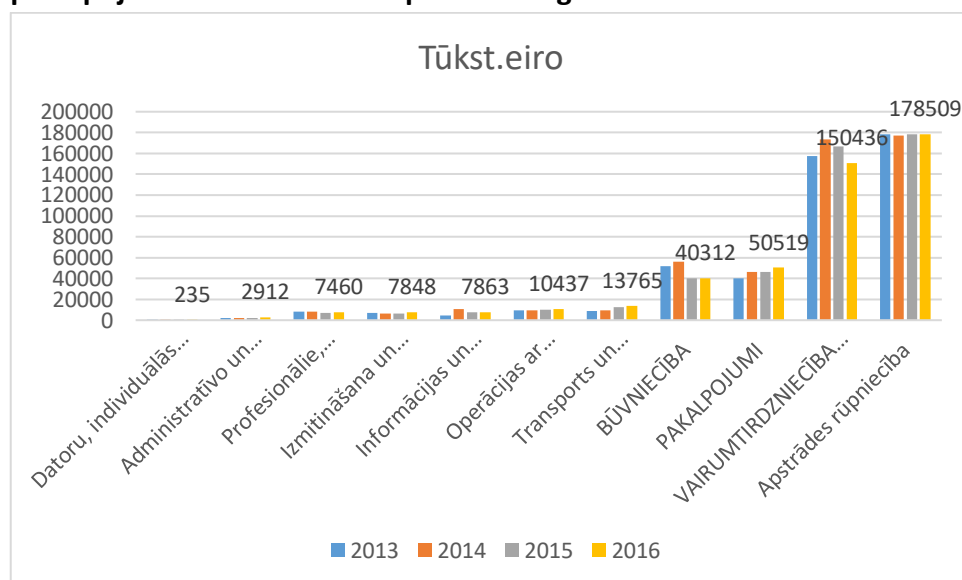
Pašlaik Valmiera ir lielākā Vidzemes novada pilsēta ar attīstītu ražošanas, tirdzniecības un pakalpojumu sfēru, attīstītu izglītības infrastruktūru, aktīvu kultūras un sporta dzīvi.

Attēls 10 ir aplūkojams Valmieras uzņēmumu skaits nozarēs 2013.- 2016. gadam. Visvairāk uzņēmumu ir **Pakalpojumu nozarē** (Sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana, Uzskaites, grāmatvedības, audita un revīzijas pakalpojumi; konsultēšana nodokļu jautājumos un citi), **Vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā, automobiļu un motociklu remonts un Būvniecībā**. Visvairāk 4 gadu laikā ir **pieaudzis uzņēmumu skaits Būvniecībā (83%) un Informācijas un komunikācijas pakalpojumi (38%)**.

Attēls 10. Valmieras uzņēmumu skaits nozarēs 2015.-2016. gadam, datu avots: LV CSP, 2018

Lielākais apgrozījums ir Apstrādes rūpniecības uzņēmumiem, sasniedzot 178,5 milj. Euro un Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumiem ar 150,4 milj euro, kam seko Pakalpojumu nozare un Būvniecība 2016. gadā. Lielākais apgrozījuma pieaugums pēdējo četru gadu laikā ir Informācijas un telekomunikācijas pakalpojumu nozarē un Transporta un uzglabāšanas nozarē.

Attēls 11. Valmieras uzņēmumu apgrozījums pa nozarēm tūkstošos eiro, datu avots: LV CSP, 2018

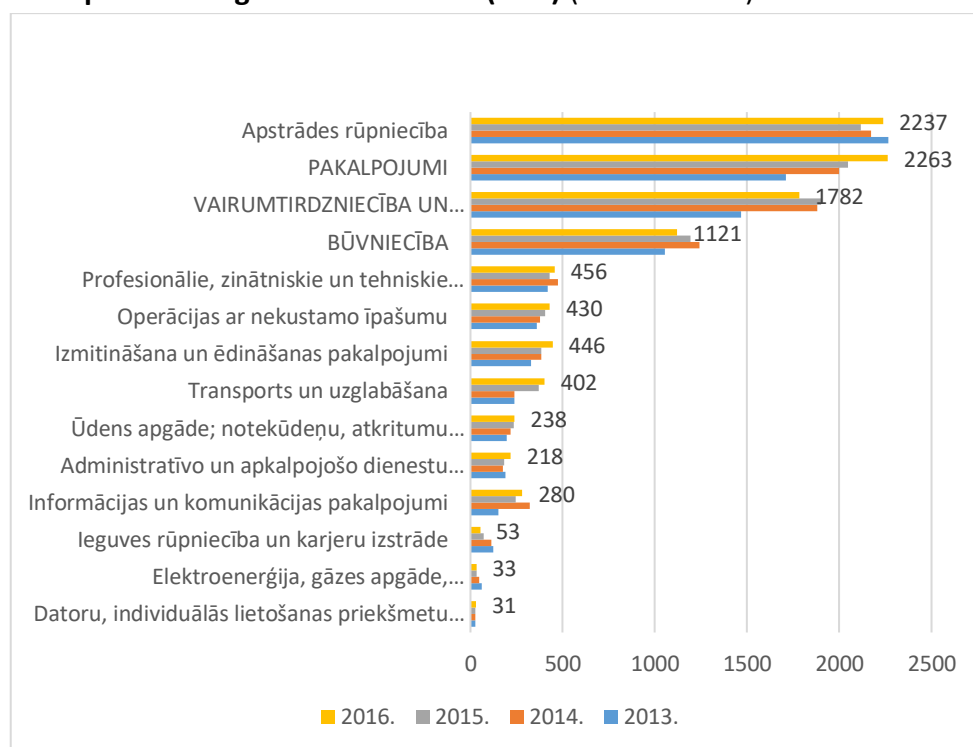
Valmieras uzņēmumi ar lielāko apgrozījumu 2017. gadā ir apstrādes rūpniecībā, lauksaimniecībā, vairumtirdzniecībā un būvniecībā, medicīnas pakalpojumu sniegšanā un mežsaimniecībā.

Tabula 4. Valmieras uzņēmumi ar lielāko apgrozījumu 2017. gadā, datu avots: Lursoft, 2018

Uzņēmums	Apgroz., euro	Nozare
VALMIERAS STIKLA ŠĶIEDRA, Akciju sabiedrība	104038817	Apstrādes rūpniecība
VAKS, LAUKSAIMNIECĪBAS PAKALPOJUMU KOOPERATĪVĀ SABIEDRĪBA	62102057	Lauksaimniecība, Vairumtirdzniecība
Valmieras piens, akciju sabiedrība	33027074	Apstrādes rūpniecība
WOLTEC, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	19800515	Būvniecība
PIENA LOĢISTIKA, Lauksaimniecības pakalpojumu piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība	17048994	Lauksaimniecība, Vairumtirdzniecība

VALPRO, SIA	13979696	Apstrādes rūpniecība
Culimeta Baltics, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	13876185	Apstrādes rūpniecība
Vidzemes slimnīca, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	13419883	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
AIMASA, SIA	13194079	Būvniecība
Dižozols, SIA	11971659	Mežsaimniecība
LARS LIMITED, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	11689144	Mazumtirdzniecība

Valmierā visvairāk nodarbināto ir **Pakalpojumu nozarē un Apstrādes rūpniecībā**, bet lielākais **strādājošo pieaugums** 2013.- 2016. gadā ir nozarēs, kur visstraujāk aug arī apgrozījums - **Informācijas un telekomunikācijas pakalpojumu nozarē (87%) un Transporta un uzglabāšanas nozarē (69%)** (skat.Attēls 12).

Attēls 12. Valmierā nodarbināto skaits nozarēs 2016. gadā, datu avots LV CSP, 2018

Vislielākās nefinanšu **investīcijas** Valmierā 2013.-2016. gadā ir veiktas **Transporta un uzglabāšanas nozarē (173,3 milj) un Apstrādes rūpniecībā (147,9 milj).**

2.1.3. Pilsēt būvniecība un arhitektūra

Alains de Bottons savā grāmatā "Laimes arhitektūra" (*The Architecture of Happiness*) apgalvo, ka arhitektūras uzdevums ir daiļrunīgs atgādinājums par mūsu potenciālu un to, kā tā ietekmē mūsu sajūtas un dzīvi. Cilvēki, kas meklē māju modernisma stilā, meklē kaut kādu kārtību haotiskajā dzīvē ārpus mājas, bet dramatiskās pilis, kas celtas 1600. gados, nav tikai bagātības pierādījums, bet arī mēģinājums radīt skaistumu laikā, kas bija bīstams (slimības, karš) (Botton 2007).

Šodien viena no Valmieras ilgtermiņa attīstības vērtībām ir pilsētvide, kas veicina tūrisma pakalpojumu pieprasījumu, nosaka vietējo iedzīvotāju dzīvesstilu un sekmē uzņēmējdarbības aktivitāti.

Sporta iespējas nodrošina Vidzemes Olimpiskais centrs – multifunkcionāla zāle, ledus halle, futbola laukums (līdz 2000 apmeklētājiem) – treniņiem, vietēja, nacionāla un starptautiska mēroga sporta notikumiem. 2018. gada oktobrī tika atklāts Valmieras peldbaseins, un tas no Latvijas Peldēšanas federācijas saņēma Starptautiskās Peldēšanas federācijas (FINA) sertifikātu, kas apliecina, ka Valmieras peldbaseins atbilst standartiem starptautisku peldēšanas sacensību rīkošanai un tajā sasniegto rezultātu atzīšanai. Notiek Jāņa Daliņa stadiona rekonstrukcija. Golfa centrs "Avoti" (Burtnieku novads) ir piemērots starptautiskām sacensībām, Gaujas Stāvo krastu Sajūtu parks ir Latvijā garākā taka kokos.(valmiera.lv)

Valmiera aktīvi pozicionē sevi kā pievilcīgu investīciju galamērķi, atjaunojot savu tehnisko un inženieru infrastruktūru (ceļu, ūdens, kanalizācijas un apkures sistēmas), kā arī rūpnieciskās teritorijas. Valmieras pilsētas pašvaldība ik gadu iegulda ielu un apakšzemes komunikāciju sakārtošanā pilsētā.

Pašlaik lielākie uzsāktie investīciju projekti ir:

- Daudzdzīvokļu īres namu būvniecība. Latvijā pirmais pašvaldības kapitālsabiedrības īstenotais daudzdzīvokļu īres namu būvniecības projekts tika sekmīgi realizēts un šobrīd kalpo par piemēru mājokļu pieejamības problēmu risināšanā visā Latvijā.
- Pabeigta būvprojektu izstrāde un uzsākta realizācija Valmieras Kultūras centra un Valmieras pils kultūrvides centra būvniecībai.
- Pabeigts būvprojekts Gaujas promenādes izveidei.
- Atjaunošanai gatavojas Jāņa Daliņa stadions, kur top jauna, iespējams, Baltijas valstīs modernākā vieglatlētikas manēža.
- Šogad Valmierā turpināsies Rietumu industriālās maģistrāles attīstība – Leona Paegles ielas savienojuma ar apvedceļu izbūve un Kauguru ielas pārbūve.
- Šogad tiks pabeigta Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas pārbūve, Valmieras Viestura vidusskolas pārbūve un jaunās sporta zāles būvniecība, kā arī uzsākta jauna mācību korpusa un sporta zāles būvniecība Valmieras Valsts ģimnāzijā un sporta zāles projektēšana Valmieras Gaujas krasta vidusskolas – attīstības centram.
- Šogad tiks pabeigta dienesta viesnīcu pārbūve ar 160 vietām Ausekļa ielā. (www.valmiera.lv)

AS “Valmieras enerģija” parakstījusi līgumu ar SIA “Monum” par jaunas šķeldas katlumājas būvniecību Valmierā, Gaujas labajā krastā, kas būs viena no modernākajām Latvijā.

2019. gada februārī Valmieras peldbaseinu konkursa “Latvijas Būvniecības Gada balva 2018” otrajā kārtā kategorijā “Jaunbūve – sabiedriska ēka” klātienē vērtēja žūrijas komisija. 2018.gadā ekspluatācijā pieņemtais Valmieras peldbaseins un Valmieras daudzdzīvokļu īres nami Mālu ielā 1 un Ķieģeļu ielā 8 2018.gadā ir pieteikti arī skatei “Gada labākā būve Latvijā 2018”(www.valmiera.lv).

2.1.4. Izglītība

Šobrīd Valmieras pilsētā tiek nodrošināta **pilna cikla izglītība** – no pirmsskolas līdz mūžizglītībai. Valmiera dod iespēju iegūt **kvalitatīvu izglītību** 11 (ar struktūrvienībām) pirmsskolas izglītības iestādēs, 2 sākumskolās, 6 vidējās izglītības iestādēs, 2 profesionālās izglītības iestādēs, 4 interešu vai profesionālās ievirzes izglītības iestādēs, specializētajā izglītības iestādē – Valmieras Gaujas krasta vidusskola - attīstības centrs, **Vidzemes Augstskolā un Vidzemes Augstskolas Zināšanu un tehnoloģiju centrā**. Pilsētā ir augstākās izglītības iestāde – Vidzemes Augstskola, kas piedāvā 1.līmeņa (3), bakalaura (6), maģistra (4) un doktora (1) līmeņa programmas. Vidzemes Augstskolai ir būtiska loma pilsētas attīstības veicināšanā, jo daudz studentu arī no citiem rajoniem pēc absolvēšanas paliek dzīvot un strādāt Valmierā.

2.1.5. Sportiskie talanti Valmierā

Valmiera ir arī sportistu pilsēta, ko ievadīja J.Daliņa panākumi. Jānis Daliņš ir pirmais zem Latvijas karoga startējošais sportists, kurš ieguvis olimpisko medaļu. 1932.gada Vasaras olimpiskajās spēlēs **Losandželosā Jānis Daliņš ieguva sudraba medaļu**. Par godu sportista sasniegumiem 1938.gadā atklātajam Valmieras stadionam tika dots Jāņa Daliņa vārds.

Valmieras vārdu olimpiskajās spēlēs nesis **Ivo Lakučs**. 2000.gada **Sidnejas olimpiskajās spēlēs** startējis Latvijas treka riteņbraukšanas komandas sastāvā (8.vieta komandu sprintā) un 2008.gadā piedalījies pirmajās BMX riteņbraukšanas sacensībās olimpisko spēļu vēsturē (dalīta 17.-32.vieta). Ivo Lakučs ir vairākkārtējs Eiropas un Pasaules čempionātu medaļnieks.

Valmieras vārdu 2000.gada Sidnejas olimpiskajās spēlēs un 2008.gada Pekinas olimpiskajās spēlēs nesusi soļotāja **Jolanta Dukure**. 2006.gada Eiropas čempionātā sasniegtais rezultāts (1:31:02) vēl joprojām ir Latvijas rekords 20 km soļojumā sievietēm.

Valmiera lepojas arī ar Valkā dzimušo soļotāju **Aigaru Fadejevu**. No 1998. līdz 2003.gadam Valmierā norisinājās sportista rīkotie soļošanas festivāli. Aigars skolojies

un trenējies Valmierā, un viņu pamatoti uzskata par Jāņa Daliņa sekotāju. Festivāli rīkoti ar mērķi popularizēt soļošanu, populārākajā festivāla gadā (2000.gadā) sacensībās piedalījās vairāk nekā 800 bērnu.

2008.gadā (Pekinā, Ķīnā) par pirmo olimpisko čempionu BMX riteņbraukšanā kļuva valmierietis, Ivo Lakuča audzēknis **Māris Štrombergs**. Uzkāpis uz Pasaules čempionāta (divas reizes) un Eiropas čempionāta (trīs reizes) goda pjedestālu augstākajiem pakāpieniem 2012.gadā (Londonā) Māris Štrombergs kļuva par divkārtēju un līdz šim vienīgo olimpisko čempionu BMX riteņbraukšanā.

2016.gada lielākajā sporta festivālā - XXXI Olimpiādes spēlēs Rio - Valmierā šajos sporta svētkos bija plaši pārstāvēta. Valmieras vārdu Riodežaneiro BMX riteņbraukšanas trasē nesa valmierieši Māris Štrombergs un **Edžus Treimanis**, olimpiskajā peldbaseinā ar pasaules spēcīgākajiem sportistiem sacentās peldētājs **Uvis Kalniņš**, bet olimpiskajā soļošanā sviedrus lēja Valmierā dzimušais sportists **Arnis Rumbenieks**.

2016. gadā **Oskara Melbārža** pilotētais četrinieks Īglsas trasē Austrijā bija ātrākie četru braucēju summā, kļūstot par 2016.gada pasaules čempioniem, bet 2017. gada sezonā sasniedza augsto 4. vietu Pasaules čempionātā četriniekiem. Bronzas medaļu Eiropas čempionātā divnieku ekipāžās 2017. gadā nopelnījusi Ķibermaņa komanda.

Tāpat 2014.gada Ziemas olimpiskajās spēlēs Sočos **Mārtiņš Onskulis** iekļuva labāko 30 sportistu vidū (27.vieta) kalnu slēpošanā.

Pie jaunajiem sportistiem, kuri cīnās starp pasaules labākajiem, jāpiemin arī kalnu slēpotāja **Dženifera Ģērmane**. Dženifera 2016./2017.gada sezonā, neskaitot citas uzvaras Starptautiskās Slēpošanas federācijas rīkotajās sacensībās, ieguvusi pirmo vietu FIS jauniešu kausa kalnu slēpošanas sacensībās, kas neoficiāli tiek dēvēts par pasaules čempionātu jauniešiem. Valmieru par savām mājām sauc arī 2015.gada Eiropas čempions un 4.pasaules spēcīgākais spēka trīscīņas sportists **Mārtiņš Krūze**. Savā līdzšinējā sportista karjerā Latvijas rekordus spēka trīscīņā labojis vairāk nekā 100 reizi. 2016.gada pasaules čempionātā spēka trīscīņā Mārtiņš sasniedza jaunu Eiropas un Latvija rekordu, kas viņam deva 4.vietu starp pasaules spēcīgākajiem spēka trīscīņas sportistiem. 2017. gada Eiropas čempions klasiskajā spēka trīscīņā un beidzot savas sportista gaitas, saņēmis titulu "2016. gada labākais Eiropas spēka trīscīņnieks", ko piešķirusi Eiropas pauerlīftinga federācija.

Lai veicinātu sportiskos sasniegumus, Valmierā tam tiek radīti piemēroti apstākļi. Kopīgiem spēkiem, iesaistot gan Izglītības un zinātnes ministriju, gan Valmieras pašvaldību, pilsētas sporta infrastruktūra tiek arvien uzlabota – jaunā peldbaseina izbūve un J.Daliņa stadiona pārbūve.

Gandrīz pašā Valmieras pilsētas centrā, Gaujas krastā atrodas airēšanas slaloma trase "Krācītes" – tehniski pilnīgākā trase Baltijā. Airēšanas slaloma trases atrašanās pilsētas centrā ir sekmējusi vietējo sportistu panākumus Latvijas un starptautiskā mērogā. Latvijas čempionāta elitē ir trīs Valmieras trases regulārie treniņu biedri: Kaspars Pakers, Toms Karlivāns un Rīvars Celmiņš.

Tautas sporta cienītājiem īpaši piemērota būs distanču slēpošanas trase Jāņa Daliņa stadionā, taču vasarā Jāņa Daliņa stadiona apkārtnē ir iecienīta skrējēju un nūjotāju treniņu vieta. Valmieras pilsētā populārs kļuvis amatieru sports. Pateicoties plašajai sporta bāžu pieejamībai, Valmierā regulāri norisinās amatieru sacensības basketbolā, futbolā, riteņbraukšanā, telpu futbolā, hokejā, volejbolā un citos komandu sporta veidos (Valmieras pašvaldība, 2018, www.valmiera.lv)

2.1.5. Masu mediji

Valmierā ir šādi masu mediji, ar kuriem uzrunāt sabiedrību: Vidzemes Televīzija (VTV)- atrodas Valmierā, Latvijas Reģionu Televīzija „Re:TV”, vietējais laikraksts “Liesma”, pilsētas pašvaldības informatīvais izdevums Valmiera, 14 radiostacijas raida Valmierā, no tām Radio Skonto (Vidzeme) (avots: <http://radiomap.eu/lv/valmiera>), globālā tīmekļa vietnes reģionālais portāls Valmieras ziņas <https://www.valmieraszinas.lv> un pašvaldības vietne www.valmiera.lv , Facebook konts Valmieras Ziņas, lietotne Mana Valmiera.

2.2. Igaunijas pilsētas Tartu raksturojums

Kaut arī Tartu pilsēta pēc iedzīvotāju skaita (99401) ir vairāk nekā 4 reizes lielāka par Valmieru (23024) un Tartu Universitāte pēc studentu skaita (14000 (ieskaitot 1300 starptautiskos studentus no 90 valstīm) ir 17 reizes lielāka par Vidzemes Augstskolu (768) un statistiski tās salīdzināt, iespējams, šķiet nelietderīgi, tomēr kvalitatīvie argumenti nāk par labu šim salīdzinājumam. Tartu ar Vidzemi izglītībā saista vēsturiskās saites.

Tartu sāka darboties pirmā Baltijas guberņu (Vidzemes, Kurzemes un Igaunijas) universitāte. Tajā laikā tā bija arī galvenais centrs latviešu akadēmiskajai izglītībai. Baltijas ietvaros Tartu bija triju toreizējo guberņu - Vidzemes, Igaunijas un Kurzemes - intelektuālais un garīgais centrs, kamēr Rīga - vismaz Vidzemes guberņai - bija galvenais administratīvais un tirdzniecības centrs. Visu 19.gs. un 20.gs. pirmajos divos gadu desmitos Tartu universitāte funkcionēja kā Igaunijai un Latvijai kopīgs augstākās izglītības un zinātnes centrs. Tieši no Tartu nāca pirmie latviešu cilmes ārsti, mācītāji, valodnieki, juristi, filozofi, tautsaimnieki, farmaceiti, te veidojās divas latviešu vēsturē 19.gs. nozīmīgas kustības - jaunlatvieši un jaunstrāvnīki. Būtībā līdz 1870. gadam visi latvieši ar augstskolas izglītību nāca no Tērbatas universitātes, un tikai vēlāk arvien pieaugošā skaitā latvieši studēja arī Pēterburgas, Maskavas un Rietumeiropas augstskolās, 1862. gadā dibinātajā Rīgas Politehniskajā institūtā. Taču Tartu universitātes (Mētraines) ietekme uz Latviju līdz pat 1918. gadam bija ļoti liela, ja ne noteicoša. (*Prof. Jānis Stradiņš, Latvijas Vēstnesis, Nr. 26 (2791), 18.02.2003*)

Tā ir tuvākā ViA kaimiņvalstu augstskola un atrodas vien 120 km attālumā no Valmieras. Tartu Universitātē doktorantūrā mācās un to ir absolvējuši ViA docētāji

(2016. gadā L.Veliverronena un 2017. gadā A. Dāvidsone ieguva PhD grādu komunikācijā).

Dienvidigaunijas galvaspilsēta Tartu ir otra lielākā pilsēta Igaunijā, kuru uzskata par valsts intelektuālo un kultūras centru. Rakstos tā minēta kopš 1030. gada. Tartu atrodas pie Emejegi upes, kura šķērso pilsētu 10 km garumā. Emajegi ir vienīgā upe Igaunijā pa kuru var kuģot visā tās garumā. Upe vēsturiski ir bijusi nozīmīgs ūdensceļš, kas savieno Vertsjerva ezeru (ap 60 km no Tartu) ar Peipusu (ap 40 km no Tartu). Mūsdienās vasaras sezonā ir regulāra satiksme starp Tartu un Pīrisāres salu Peipusa ezerā. Upe tiek izmantota kā viens no centrālajiem pilsētas tūrisma objektiem.

Pilsētas platība ir 38,97 km². 2018. gadā Tartu dzīvoja 99401 iedzīvotāji. Kopš 2017. gada iedzīvotāju skaits ir pieaudzis par 2,5 tūkstošiem (2,6%), no kuriem dabiskais pieaugums ir 135. Iedzīvotāju blīvums ir 2550 cilvēki uz km². Tartu dzīvo 78% igauņu, 14% krievu un 8% citas tautības.

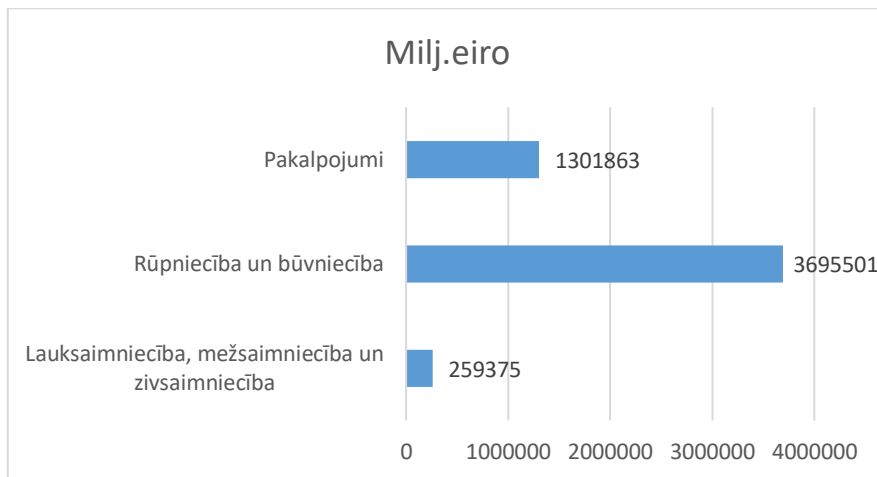
Pilsēta ir nozīmīgs ceļu krustpunkts, šeit krustojas nacionālas nozīmes autoceļi Tallina–Tartu–Veru–Luhama (valsts robeža) jeb Eiropas autoceļš E264 un Jehvi–Tartu–Valga (valsts robeža), kas Latvijā turpinās kā A3. Tartu ir sākumpunkts nacionālas nozīmes autoceļam Nr. 92 (Tartu–Viljandi–Kilingi–Nemme), kas pilsētu tālāk savieno ar Pērnavu.

Tartu ir arī būtisks dzelzceļa satiksmes mezgla punkts, kurā saslēdzas trīs dzelzceļa līnijas: Tapa–Tartu, Tartu–Koidula (valsts robeža) un Tartu–Valga (valsts robeža). 1876. gadā celtā un 2012. gadā restaurētā Tartu stacijas ēka ir Valsts kultūras piemineklis, viens no izcilākajiem 19. gs. koka arhitektūras paraugiem.

No Tartu stacijas tiek nodrošināti pasažieru pārvadājumi visos trīs dzelzceļa virzienos - uz Elvu un Valgu (tālāk ar pārsēšanos uz Rīgu), uz Pelvu un Koidulu (Piusu), uz Jegevu, Tapu un Tallinu. Starp Tallinu un Tartu kursē arī ekspresvilcieni, kas ceļā pietur tikai atsevišķās pieturās.

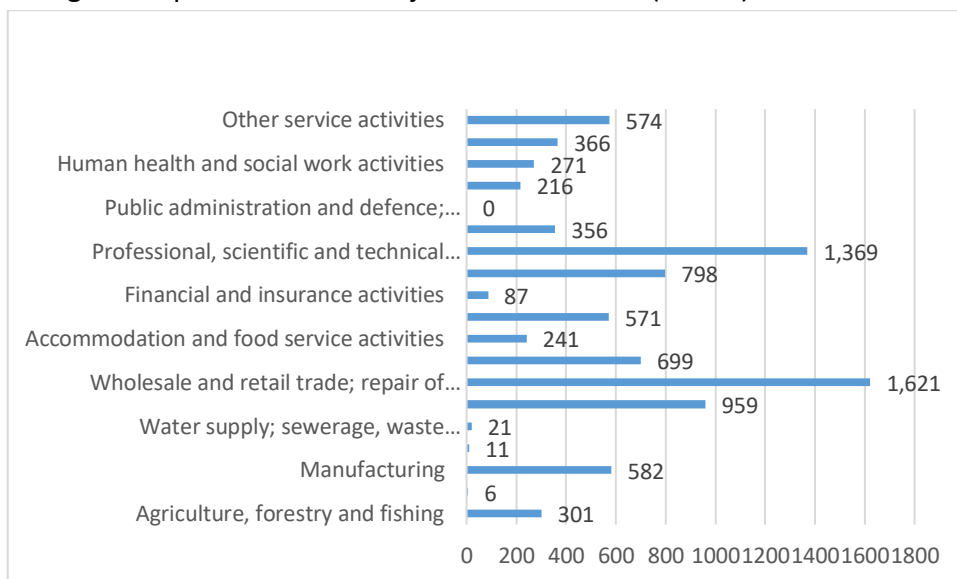
Apmēram 8 km uz dienvidiem no pilsētas centra Ilenures pagastā atrodas Tartu lidosta. Latvijas aviokompānija „airBaltic“ veic tiešos lidojumus starp Rīgu un Tartu, piedāvājot ērtus savienojumus ar Rietumeiropas, Skandināvijas, NVS un Vidusjūras reģiona galamērķiem, kā arī veic tiešos lidojumus no Rīgas uz Tartu 50 minūtēs.

Tartu 2018. gadā darbojās 15943 uzņēmumi. 2017. gadā iekšzemes kopprodukts bija 5256739 milj.eiro, no kura lielākās komponentes ir rūpniecība un būvniecība, un pakalpojumu nozare (skat Attēls 13). IKP uz vienu iedzīvotāju 2017. gadā bija 20370 eiro.

Attēls 13. Tartu iekšzemes kopprodukts 2017. gadā pa komponentēm, faktiskajās cenās, milj.eiro, datu avots: Igaunijas statistika (Statistics Estonia), 2019

Aplūkojot uzņēmumu skaitu nozarēs 2017. gadā (skat. Attēls 14), ir redzams, ka visvairāk uzņēmumu ir **vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības** nozarē un profesionālajos **zinātniskajos un tehniskajos pakalpojumos**. Tas skaidrojams ar lielo augstākās izglītības īpatsvaru iedzīvotāju struktūrā- 15% (14559).

Attēls 14. Tartu uzņēmumu skaits nozarēs 2017. gadā, datu avots Statistics Estonia, 2019, www.pub.stat.ee/px

Bezdarba līmenis Tartu ir 3,1%, bet vakanču skaits ir 5006. Start-up atbalstu saņem 53 uzņēmumi.

Tartu darbojas 42 bērnudārzi (13 privāti) ar 5569 bērniem, 29 vispārizglītojošās skolas ar 14224 skolniekiem, 4 profesionālās izglītības iestādes ar 3436 skolniekiem un 11 augstākās izglītības iestādes ar 16547 studentiem:

1. [University of Tartu](#)

2. [Estonian University of Life Sciences](#)
3. [Estonian Academy of Music and Theatre/branch](#)
4. [Pallas University of Applied Sciences](#)
5. [Estonian National Defence College](#)
6. [Baltic Defence College](#)
7. [Tartu College of Tallinn University of Technology](#)
8. [Estonian Aviation Academy](#)
9. [Tartu Health Care College](#)
10. [Tartu Theological Seminary](#)
11. [Tartu Academy of Theology](#)

Tartu ir 27 autobusu līnijas 518 km garumā, 295 autobusu pieturas, 783 taksometri. Kopējais ielu garums ir 357 km. Pilsētā ir 31510 automašīnu, no kurām 23264- privātas un 374 autobusi, no kuriem 22 -privāti.

Tartu ir 9 teātri ar 2286 vietām, kurus gadā apmeklē 186599 skatītāju, 16 kinoteātri ar 2064 vietām un 647306 apmeklētājiem gadā, 18 muzeji, t.sk., populārais zinātnes centrs AHHA ar 612708 apmeklētājiem gadā, kura ekspozīcija ir iztulkota arī latviski, un te ir sastopami arī latviešu gidi. Igaunijas Nacionālais muzejs atrodas bijušajā militārajā zonā-lidlaukā, kura Padomju varas gados iedzīvotājiem bija slēgta. 30 % no muzeja apmeklētājiem ir ārzemnieki, pārsvarā somi. Ekspozīcijas mainās un tas ir savdabīgs, interaktīvs ceļojums vēsturē, ekonomikā, ģeogrāfijā.

Kā liecina Latvijas Būvinženieru savienības dati, 33 tūkstošu kvadrātmetru lielā būve igauņiem izmaksāja tikai 37 miljonus eiro. Kopā ar visas bijušās degradētās teritorijas sakārtošanu un muzeja iekārtām te ieguldīti 74 miljoni eiro. Līdzekļi tika iegūti tikai no Kultūras fonda, kuram nauda ienāk no tabakas, alkohola u.c. nodokļiem. Eksploatācijas izmaksas - 6 miljoni eiro gadā. 50% valsts dotāciju un otra puse no muzeja ienākumiem nodrošina efektīvu saimniekošanu. Uz apjomīgo kubatūru mēnesī jāmaksā tikai 12 tūkstoši eiro par elektrību un 18 tūkstoši eiro par apkuri. Būvniecībā tika izmantoti Latvijā ražotie būvmateriāli – Knauf ģipsšakmens plāksnes, kuras nodrošināja ātru būvi, akustiskās un ugunsdrošības īpašības (Latvijas Būvinženieru Savienība, 2018).

Pilsētā ir 4 publiskās bibliotēkas ar 534683 apmeklējumiem gadā.

Tartu darbojas 188 sporta klubi, t.sk.,62 jauniešiem paredzēti ar 11748 biedriem, 10 stadioni un 7 iekštelpu peldbaseini.

Medicīnas pakalpojumus Tartu nodrošina Universitātes klīnika ar 943 gultām, 43 poliklīnikas, darbojas 44 aptiekas, Tartu Ambulances serviss. Pilsētā strādā 911 ārsti, t.sk., 138 zobārsti un 1550 medmāsas.

Tartu ikvienam piedāvā labus dzīves apstākļus - gan savu dzīvi uzsākošam ģimnāzistam, studentam, darbaspējīgam iedzīvotājam, gan arī ģimenēm ar bērniem un vecākiem cilvēkiem. Sociālie pakalpojumi un veselības pakalpojumi ir pieejami, un, pateicoties lieliskajai infrastruktūrai, pilsētā var ērti pārvietoties kājām, ar velosipēdu un sabiedrisko transportu. Dinamiska kultūras un sporta dzīve piedāvā daudz atpūtas iespēju. Tartu ir viena no pilsētām, kurā ir viszemākie uzturēšanās izdevumi Eiropā.

Tartu 17 pilsētas rajoni, no kuriem 12 atrodas Emejeģi upes labajā krastā, bet 5 - kreisajā krastā, piedāvā piemērotus dzīves apstākļus cilvēkiem ar visdažādākajām vajadzībām un vēlmēm. Neatkarīgi no tā, vai izvēliesieties par dzīvesvietu galvenokārt ar koka mājām pildīto bohēmisko Karlovas vai Supilinnas rajonu, vai arī rūpniecisko Ropkas rajonu, Veeriku un Raadi, patīkamo pilsētas centru, kluso Tammelinnas rajonu, dabai tuvo lhastes rajonu vai tomēr pēc iedzīvotāju skaita lielāko un galvenokārt paneļu māju rajonu Annelinnu, nekustamā īpašuma tirgū ikviens atradīs ko tīkamu savai gaumei un finansēm. Reģistrētiem pilsētas iedzīvotājiem ir garantētas bērnodārzu un skolu vietas, (papildu) dzemdību pabalsti un sudraba karotīte bērniem, bezmaksas sabiedriskais transports iedzīvotājiem, kas ir 65 gadus veci un vecāki, vai ģimenēm, kurās ir četri un vairāk bērnu, iespēja piedalīties tautas budžeta balsojumā utt. Tautas budžets ir publisks ideju konkurss, kuram tiek atvēlēts 1% no pilsētas investīciju budžeta, un iedzīvotāji balsojot izlemj, kādas idejas viņi visvairāk vēlas īstenot. Tas katram pilsētas iedzīvotājam dod iespēju būt tieši iesaistītam Tartu pilsētas attīstībā. (<https://visittartu.com/lv/uz-dz%C4%ABvi-tartu>)

2.3. Joensū pilsētas Somijā raksturojums

Joensū ir pilsēta Ziemeļkarēlijā Somijā. To 1848. gadā dibināja Krievijas cars Nikolajs I, un tā kļuva par Ziemeļkarēlijas reģionālo galvaspilsētu. Cauri Joensū tek Pielisjoki upe. Pēdējās desmitgadēs mazā agrārā pilsēta ir kļuvusi par Ziemeļkarēlijas reģiona vitālo centru. 1954. gadā Joensū bija 24 000 iedzīvotāju. Kopš 1960. gada Somijā ir bijusi spēcīga ekonomiskā izaugsme, un ir pieredzēts urbanizācijas procesa sākums. Sešdesmitajos gados Ziemeļkarēlijas iedzīvotāju skaits samazinājās par vairāk nekā 8%, bet Joensū iedzīvotāju skaits pieauga par 28%. 1960. gadā tika nodibināts arī Ziemeļkarēlijas administratīvais reģions, un Joensū kļuva par reģiona galvaspilsētu. Septiņdesmitajos gados tika izveidota bērnodārzu un visaptveroša skolu sistēma, tika veikti daudzi uzlabojumi sociālo pabalstu jomā.

Iedzīvotāju skaits 2018. gada sākumā sasniedza 67811 (no tiem 25% līdz 25 gadu vecumam) un tam ir pieaugoša tendence pēdējo piecu gadu laikā. Kopējā platība ir 72,12 km². Iedzīvotāju blīvums ir 940,2 uz 1 km².

Joensū universitātes (tagad Austrumsomijas Universitāte) ir dibināta 1969. gadā un universitātes tālākā attīstība bija izšķiroši svarīga pilsētas attīstībai. Pašlaik universitāti veido sešas fakultātes un deviņas neatkarīgas struktūrvienības, t.sk., zinātniski institūti, un tai ir gandrīz 8000 pilna laika studentu. Universitātes daudzveidīgā starptautiskā sadarbība zinātnes, rūpniecības un tirdzniecības jomā sniedz priekšrocības visam reģionam. Joensū atrodas arī Karēlijas pielietojamo zinātņu universitāte.

Austrumu robežas tuvums ir bijis svarīgs faktors visā pilsētas vēsturē. Karēlijas Republika Krievijā atkal ir kļuvusi par nozīmīgu jomu pārrobežu sadarbībai.

Robežstacija Värtsilä – Niirala atrodas apmēram stundas brauciena attālumā no Joensū. Tā tika atvērta 1991. gadā, un mūsdienās katru gadu robežu šķērso 1,5 miljoni cilvēku. Eksporta uzņēmumi Joensū turpina pēdējo gadsimtu tradīcijas ārējā tirdzniecībā.

Joensū lidosta atrodas apmēram 11 kilometrus no pilsētas centra. Savo-Karjalan Linja Oy autobusu kompānija nodrošina apkalpošanu starp pilsētas centru un lidostu Joensū ir studentu pilsēta. Austrumsomijas Joensū Campus universitāte, Karēlijas Lietišķo zinātņu universitāte, dažādas Ziemeļkarēlijas pašvaldību izglītības un mācību iestādes un citas pilsētas citas skolas garantē, ka ikviens atrod interesantu studiju lauku. Pilsētā ir aptuveni 20 000 studentu, apmēram tūkstotis no tiem ir starptautiskie studenti. Joensū spēks ir plašajā akadēmisko disciplīnu spektrā: no fizikas un matemātikas līdz mākslai, mūzikai un humanitārajām zinātnēm.

Joensū var izbaudīt mežu tuvumu. Somi sajūt spēcīgu dabas aicinājumu, vismaz savā brīvajā laikā.

Iepriekšējos gadsimtos un gadu desmitos Joensū ir uzkrāta zināšanu bagātība, kas saistīta ar mežiem un vidi. Tas sniedz iespējas, sākot no prasmes skaisti būvēt mūsdienīgas koka ēkas līdz meža resursu monitoringam globālā mērogā, sākot ar pētījumiem par klimata pārmaiņu ietekmi un koksnes enerģijas izmantošanu līdz noteiktas vaboles sugas uzvedībai pēc meža ugunsgrēka. Joensū vada bioekonomikas nozares attīstību Somijā.

Vissvarīgākie pilsētas mērķi ir radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu, pievilcīgu un funkcionējošu vidi. Savas unikālās plašās pētniecības, izglītības un korporatīvās darbības rezultātā Joensū ir Eiropas meža galvaspilsēta. Šāda nostāja tika apstiprināta, kad pilsētai tika uzticēts pienākums attīstīt bioekonomiku valsts mērogā.

Papildus bioekonomikai reģionam ir arī citas priekšrocības, kas tiks attīstītas sadarbībā ar dažādiem dalībniekiem. Pilsētas vadībā Joensū reģiona galvenie dalībnieki ir apņēmušies īstenot izaugsmes stratēģiju, kurā ir atlasītas trīs galvenās izaugsmes jomas: meža bioekonomika, tehnoloģijas, materiāli un IKT, kā arī radošā joma.

Savā klimata programmā Joensū līdz 2025. gadam ir izvirzījusi mērķi kļūt par oglekļa ziņā neitrālu pilsētu. Lai sasniegtu šo vērienīgo mērķi, nepieciešamais emisijas samazinājums varētu būt pat vairāk nekā 80 procenti no pašreizējā līmeņa. Klimata programmas procedūras ir dažādas, sākot ar plānošanu un būvniecību un beidzot ar videi draudzīgu enerģijas avotu izvēli privātmājām. Šī programma paredz arī iedzīvotāju, uzņēmumu un kopienu līdzdalību vides pasākumos.

Joensū biznesā ir arī kultūra- dzīvā mūzika, filmas, dizains, kā arī datorspēļu bizness. Nozīmīga nākotnes nozare būs fotonika un, jo īpaši, gaismas terapija.

Tuvākā lidosta Liperi atrodas 11 km attālumā, tuvākā osta- Joensū.

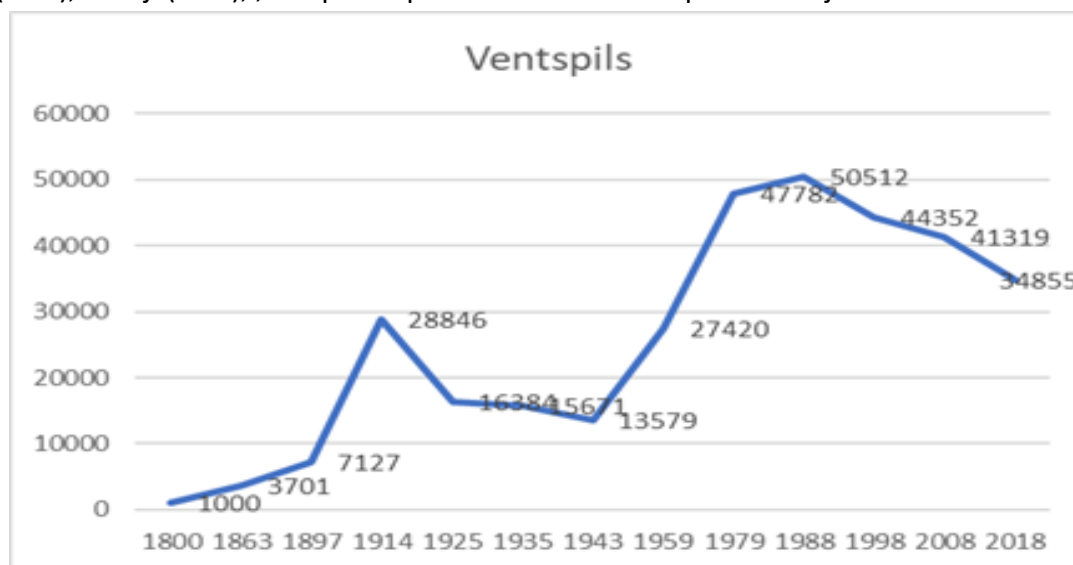
Pilsētas uzturēto ielu un ceļu garums ir 419 km, bet gājēju un velosipēdu joslas ir 328 km. Pilsēta uztur 170 apstādījumus un parkus, un 104 bērnu rotaļu laukumus. Ūdensapgādes tīkla garums ir 798 km, kanalizācija- 902 km.

(<http://www.joensuu.fi/en/web/english/basic-facts>), Statistic Finland 2019, www.stat.fi

2.4. Ventspils raksturojums

Ventspils atrodas Piejūras zemienes Ventavas līdzenumā, Ventas krastos. Venta pilsētas robežās ir 110-250 m plata. Tās labā krasta pietekas ir Kamārce (Dokupe), Packule, Kustes kanāls, kreisā krasta- Vidumgrāvis. Pilsētas Z atrodas Būšnieku ezers un nelielā Lošupe. Ezerā ietek Klānu-Būšnieku kanāls. Kāpās un pilsētas Z daļā ir priežu meži.

Ventspils iedzīvotāju skaits strauji pieauga 19.gs. otrajā pusē, un 1897.-1914. gadam tas palielinājās 4 reizes. Arī padomju okupācijas gados tas palielinājās trīs reizes. 2018. gada sākumā Ventspilī dzīvoja 34855 iedzīvotāji (skat.Attēls 15). Strauji mainījās arī iedzīvotāju nacionālais sastāvs. Latviešu īpatsvars no 19% 1863. gadā palielinājās līdz 30% 1875. gadā, sasniedzot 50% 19.gs. 90. gados un 83% 1935. gadā. Pēc 2. pasaules kara tas atkal samazinājās līdz 40%. Cittautieši 1875. gadā bija vācieši (45%), ebreji (20%), , bet pēc 2. pasaules kara krievu īpatsvars bija 40%.

Attēls 15. Ventspils iedzīvotāju skaits 1800.- 2018. gadā, datu avots: Latvijas pilsētas, 1999, CSP,2018

Ņemot vērā Ventspils īpašo ģeogrāfisko vietu un tās neaizsalstošo ostu, pilsētas nozīmīgākā nozare joprojām ir transports un uzglabāšana (pēc strādājošo skaita, nodokļu iemaksām pašvaldības budžetā), taču tās īpatsvars pēdējos desmit gados ir mazinājies. Ventspilī ir novērojams rūpniecības apjoma un īpatsvara pieaugums, kā arī pakalpojumu sektora attīstība. Šobrīd pilsētas ekonomiku var vērtēt kā daudznozaru ekonomiku.

Ventspils osta visa gada garumā ir neaizsalstoša osta, kura atrodas Latvijas ziemeļrietumu daļā pie Ventas upes ietekas Baltijas jūrā. Pēc pārkrauto kravu apjoma Ventspils brīvosta ir viena no vadošajām ostām Baltijas jūrā. Termināļi, kuri strādā Ventspils brīvostā, 2017. gadu noslēguši ar 20 miljonu tonnu kopējo kravu apgrozījumu, kas ir 7% palielinājums attiecībā pret 2016. gadu.

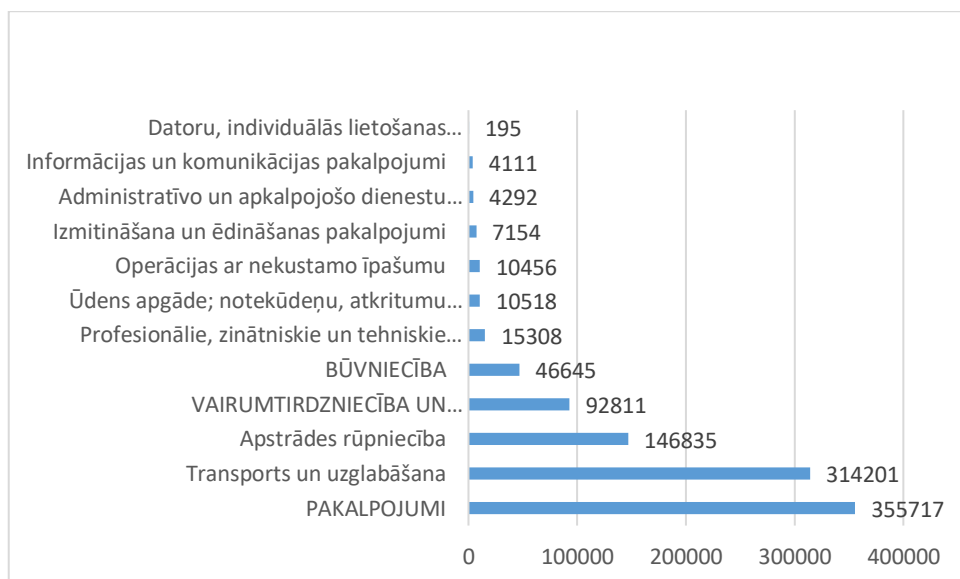
Kopš 1997. gada Ventspils brīvosta ir brīvā ekonomiskā zona, kas dod iespēju uzņēmumiem iegūt ievērojamus nodokļu atvieglojumus un tādējādi rada labvēlīgu vidi investīcijām. Kopš 2000. gada osta aktīvi ir iesaistījusies konteineru un prāmju satiksmes attīstīšanā, un šobrīd Ventspils brīvosta apkalpo trīs regulārās prāmju līnijas. 2002. gadā Ventspils sāka īstenot industrializācijas politiku, kā rezultātā piecpadsmit gados radīts ap 1500 jaunu darbavietu.

Transporta un uzglabāšanas nozari Ventspilī pārstāv gan pilsētā, gan valstī, gan pasaulē pazīstami uzņēmumi – SIA „„Ventspils nafta” termināls”, AS „Ventbunkers”, SIA „Ventamonjaks serviss”, AS „Ventspils Tirdzniecības osta”, AS „Kālija parks” u.c (skat.Tabula 5).

Tabula 5. Ventspils lielākie uzņēmumi pēc apgrozījuma 2017. gadā, datu avots: Lursoft, 2018

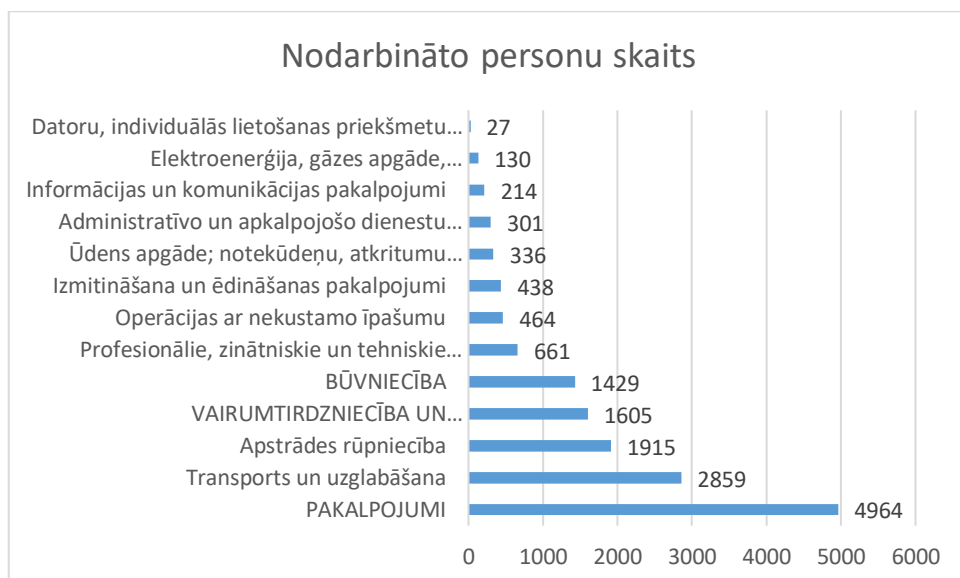
Bio-Venta, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	66,004,685.00
VENTSPILS TIRDZniecības OSTA, AS	55,225,812.00
"Ventspils nafta" termināls, SIA	52,841,922.00
Bucher Municipal, SIA	47,879,972.00
Baltijas Ekspresis, Akciju sabiedrība	39,494,278.00
DIĀNA, Akciju sabiedrība	37,357,070.00
UNIFREIGHT LOGISTICS, AS	36,271,669.00
OSTAS CELTnieKS, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	32,142,488.00
Malmar Sheet Metal, SIA	15,309,660.00
RCT logistics, SIA	14,399,513.00
VENTAMONJAKS, SIA	14,046,653.00
VK Terminal Services, SIA	11,806,478.00

Lielākais apgrozījums 2016. gadā Ventspilī ir bijis pakalpojumu un transporta un uzglabāšanas nozarē, apstrādes rūpniecībā (skat.Attēls 16).

Attēls 16. Ventspils uzņēmumu apgrozījums pa nozarēm tūkst.eiro 2016. gadā, datu avots: LV CSP, 2018)

Arī lielākais Ventspils pilsētas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 2016. gadā bija nodarbināts pakalpojumu un transporta un uzglabāšanas nozarēs (skat.Attēls 17).

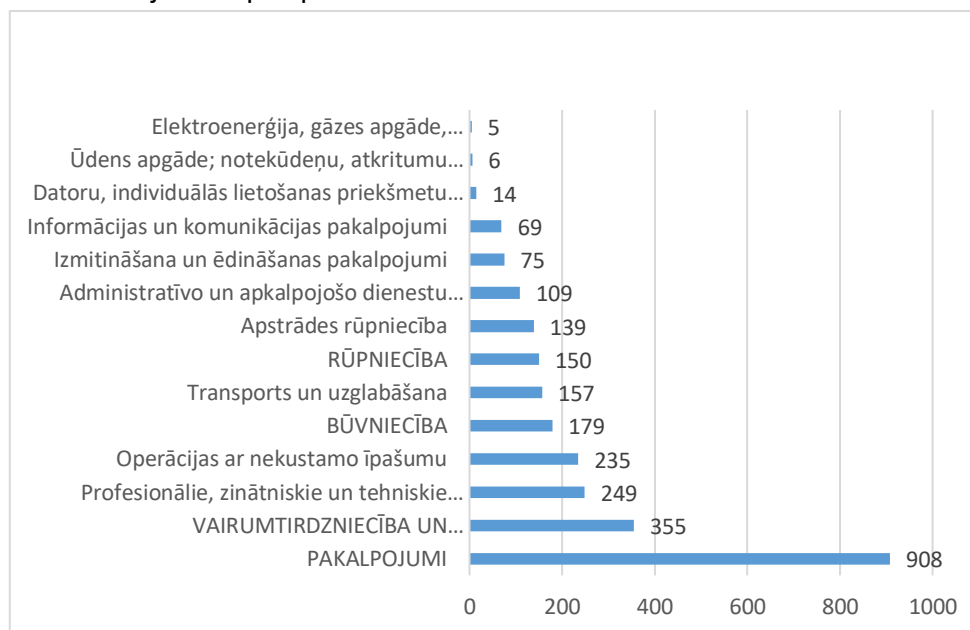

Attēls 17. Ventspilī nodarbināto personu skaits 2016. gadā, datu avots: CSP, 2018

Apstrādes rūpniecība no 2004. gada, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā, ir visdinamiskāk augošā Ventspils pilsētas ekonomikas nozare.

2017. gadā Ventspils piedzīvojusi lielāko pieaugumu apstrādes rūpniecības produkcijas izlaidē starp deviņām republikas pilsētām. Vairāk nekā 80% saražotās produkcijas tiek eksportēts - pārsvarā uz Rietumeiropas un Ziemeļeiropas valstīm. Populārākās apstrādes rūpniecības apakšnozares Ventspils pilsētā ir mašīnbūve, metālapstrāde, elektronika, kokapstrāde, plastmasas izstrādājumu ražošana (LV CSP, 2018).

Svarīga loma pilsētas ekonomikā ir pakalpojumu sektoram (tirdzniecībai, sabiedriskajai ēdināšanai un sadzīves pakalpojumiem) (skat.Attēls 18). Mērķtiecīgi strādājot pie tūrisma attīstības, pilsētā ievērojami palielinājušās viesu uzņemšanas iespējas un uzlabojusies apkalpošanas kvalitāte.

Attēls 18. Ventspils uzņēmumu skaits pēc pamatdarbības veida 2016. gadā, avots: CSP, 2018

Kopš 2007. gada Ventspils pilsētas dome sadarbībā ar Tūrisma informācijas centru nosaka labākos izmitināšanas uzņēmumus un to darbiniekus, organizējot konkursu "Labākais izmitināšanas uzņēmums Ventspilī". 2017. gada tūrisma sezonā Ventspilī bija 110 izmitināšanas uzņēmumu, kuri vienlaikus varēja piedāvāt 2504 gultasvietas.

Katru gadu Ventspilī izveidojas jauni sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi, kas piedāvā savus pakalpojumus gan pilsētas iedzīvotājiem, gan viesiem. 2017. gadā pilsētā pavisam darbojās ap 60 ēdināšanas uzņēmumu (kafejnīcas, ēdnīcas, bistro, restorāni, krodziņi, kafetērijas) (www.ventspils.lv).

Mūsdienu arhitektūru atspoguļo Ventspils mūzikas skola ar koncertzāli, kas ir noslēdzošais elements Ventspils Lielajam laukumam ar dizaina strūklaku un apstādījumiem, kas nozares balvu saņēma 2016. gadā. Ēkā trijos stāvos atradīsies mūzikas vidusskolas mācību klases un bibliotēka, koncertzāle ar 600 skatītāju vietām, mazā zāle, skaņu studija, trešajā stāvā būs zaļā zona atpūtai. Telpa virs trešā stāva atvēlēta tehniskajām ierīcēm.

Īpaši jāpiemin koncertu telpa ar atveramu ārējo metāla sienu. Te iecerēts rīkot brīvdabas koncertus, un klausītāji to laikā iekārtosies laukumā un zaļajā nogāzē pie ēkas. Mūziku varēs dzirdēt visā pilsētas centrālajā laukumā. Nākotnē Ventspilī plānots izveidot amfiteātri.

2018. gada 1. decembrī, Ventspilī arhitektu lielajā ziemas pasākumā "Baltā dūna – 2018" tika sadalītas balvas "Zoss – 2018" un "Aitas un Auni – 2018". Balvām bija

nominēti 10 objekti, t.sk. Imants Baņķis - par pastaigu komfortu un dabas baudīšanu Saulrieta ielā (stāvlaukums un kāpu taka).

Veloceliņu izbūve pēdējos gados veicinājusi velotūrisma attīstību, papildinājusi un uzlabojusi pilsētas infrastruktūru, veicinājusi drošu velobraucēju pārvietošanos, uzlabojusi pilsētas apskates vietu pieejamību, radot pievienoto vērtību pilsētas tūrisma piedāvājumam kopumā, kā arī videi.

Veloceliņu piedāvājums ļauj pilsētai veiksmīgi iekļauties EuroVelo tīklā, kā arī veicina iedzīvotāju iekšējo mobilitāti.

Veloceliņu izbūve tika uzsākta 2010. gadā, kad Velotūrisma attīstības projekta ietvaros veloceliņi tika izbūvēti 10,17 km garumā, savienojot starptautisko prāmju terminālu ar iecienītiem tūrisma objektiem pilsētā: Vecpilsēta, Ostas ielas promenāde, Dienvidu mols, Jūrmalas un Piedzīvojumu parks. Pakāpeniski veloceliņu tīkls tika paplašināts, jo līdz ar ielu rekonstrukciju iespēju robežās tiek plānota arī veloceliņu izbūve tā, lai sasaistītu ar esošajiem.

Pašlaik Ventspilī darbojas 10 pirmsskolas izglītības iestādes. Uzsākot 2016./2017. mācību gadu, pirmsskolas izglītības iestādēs kopā 91 grupu apmeklēja 1717 audzēkņi, tai skaitā obligāto 5-6 gadīgo pirmsskolas izglītību apgūst 673 audzēkņi. Ventspils pilsētā darbojas 9 vispārīzglītojošās dienas skolas (1 Valsts ģimnāzija, 4 vidusskolas, 3 pamatskolas un 1 sākumskola), Vakara vidusskola un 10 pirmsskolas izglītības iestādes, no kurām viena ir speciālā pirmsskolas izglītības iestāde. Izglītību Ventspilī var iegūt latviešu un krievu valodā (www.ventspils.lv 2018).

Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras mērķis ir radīt Latvijā daudzfunkcionālu starptautisku rakstnieku un tulkotāju centru, kas veicinātu literatūras attīstību, sekmētu starpkultūru dialogu un Latvijas literāro procesu iekļaušanos starptautiskā apritē, kā arī veicinātu literatūras attīstības procesa decentralizāciju Latvijā, attīstot atbilstošu kultūrvidi arī Latvijas reģionos.

Ventspils Māja rakstniekiem un tulkotājiem piedāvā:

- vietu radošam darbam vienā no skaistākajām Latvijas pilsētām Baltijas jūras krastā – Ventspilī,
- iespēju dzīvot un strādāt Ventspils Mājā 4 nedēļas,
- atklāt Ventspili – pilsētu, kur satiekas vēsture un rītdiena, un Baltijas jūras piekrasti – vienu no skaistākajām un iedvesmojošākajām krasta līnijām Eiropā,
- satikties ar citiem rakstniekiem un tulkotājiem no Latvijas, Baltijas valstīm, Eiropas un pasaules,
- iespēju iesaistīties radošos sadarbības projektos – festivālos, semināros.

Ventspils Māja atvērta arī semināriem, konferencēm, pieredzes apmaiņas darbnīcām un cita veida radošiem pasākumiem (www.ventspils.lv).

2016./2017. mācību gadā vispārīzglītojošajās skolās mācības uzsāk 4169 audzēkņi, tai skaitā 1. – 4. klasēs 1601 audzēkņi, 5. – 9. klasēs – 1793 audzēkņi, 10. – 12. klasēs

– 775 audzēkņi. Pašvaldības izglītības iestāžu 1. klasēs tika uzņemti 377 audzēkņi, bet 10. klasēs – 255 audzēkņi.

Ventspilī iespējas apgūt profesionālo izglītību sniedz Ziemeļkurzemes Profesionālās izglītības kompetences centrs "Ventspils Profesionālā vidusskola". Lai gan tā ir valsts finansēta izglītības iestāde, pašvaldība ir aktīvi iesaistījusies Ziemeļkurzemes Profesionālās izglītības kompetences centra "Ventspils Profesionālā vidusskola" attīstības veicināšanai, lai palīdzētu skolai kļūt par Ziemeļkurzemes reģionālo kompetences centru un iegūt jaunu, mūsdienu prasībām atbilstošu piebūvi pie esošās skolas ēkas un arī jaunu dienesta viesnīcas ēku ar 250 vietām.

Augstāko izglītību var iegūt **Ventspils Augstskolā**, kuru 1997.gadā izveidoja Ventspils pilsētas pašvaldība. Augstskolas dibināšanas mērķis bija nodrošināt ventspilniekiem un visas Kurzemes iedzīvotājiem augstākās izglītības pieejamību tuvu dzīvesvietai. Ventspils Augstskolai ir valsts augstskolas statuss.

Ventspils Augstskola ir moderna valsts augstskola ar dinamisku attīstību, kas garantē studējošajiem iespēju iegūt kvalitatīvu augstāko izglītību un profesionālās prasmes, veic nozīmīgu pētniecības darbu, kļūstot par starptautiski atpazīstamu Eiropas augstskolu. Augstskolā darbojas Ekonomikas un pārvaldības, Tulkošanas studiju un Informācijas tehnoloģiju fakultāte, piedāvājot 16 pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības, bakalaura, maģistra un doktora līmeņa studiju programmas. Augstskolā studē aptuveni 900 studentu.

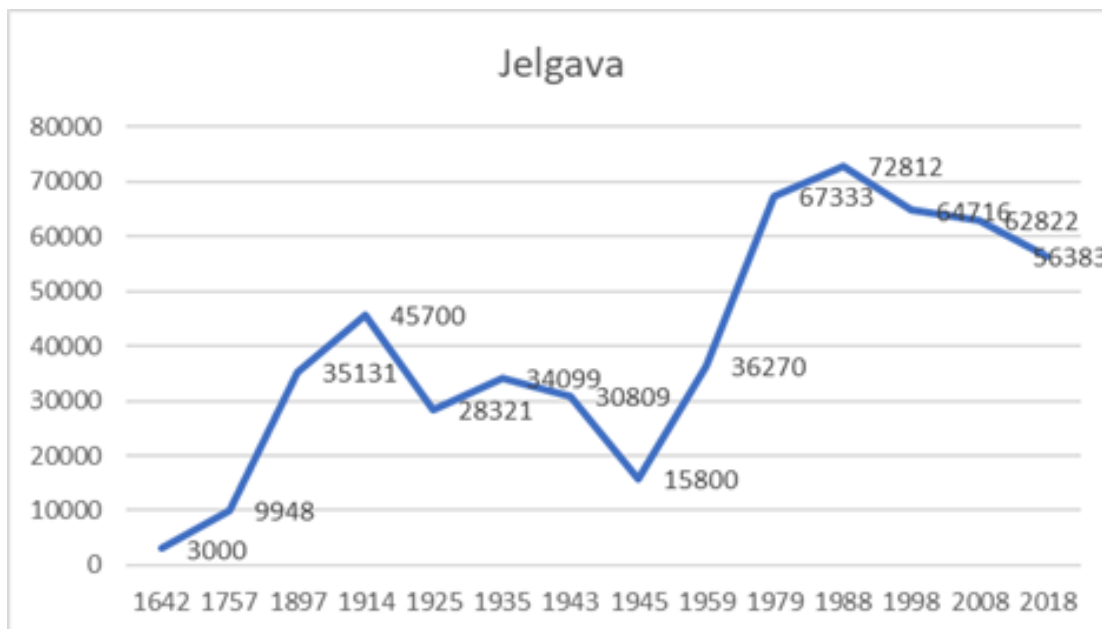
Interesešu izglītības nodarbības notiek gan vispārīzglītojošajās skolās, gan Ventspils Mākslas skolā, Ventspils Mūzikas vidusskolā, sporta skolā "Spars" un Ventspils Jaunrades namā, kurš kopš 2010.gada septembra atrodas skaistās telpās restaurētajā vēsturiskajā Ventspils Latviešu biedrības namā. Jaunrades nams 2018./2019. mācību gadā skolēniem piedāvā 49 interesešu izglītības programmas, kas nosacīti ir sadalītas 5 jomās. Tās ir: Vizuālā un lietišķā māksla, mūzika, dejas māksla, folklorā, teātris un radošās industrijas.

Bērniem un jauniešiem interesešu izglītības nodarbības pieejamas arī Pārventas pamatskolā, kur ikviens var apmeklēt 8 pulciņus. Jaunrades nams regulāri organizē dažādus koncertus, pasākumus, sacensības un konkursus (www.ventspils.lv, LV CSP 2018).

2.5. Jelgavas raksturojums

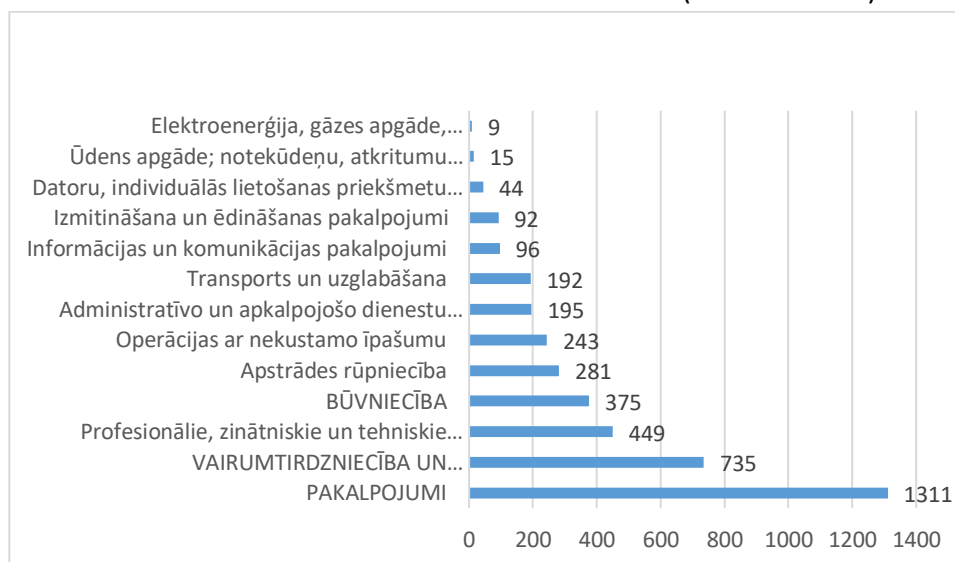
Jelgava atrodas Viduslatvijas zemienē uz mežainā un purvainā Tīreļu līdzenuma un auglīgā Zemgales līdzenuma robežas Lielupes krastos. Lielupes platums pilsētā ir 100-200 m. Lielupei ir atteka Driksna, Lielupē ietek Platone, Vircava, Svēte un Iecava. Pilsētas A malā ir Rosības dīķi, R malā- Bemberu dīķi. Pils salas Z daļā un starp Platones un Vircavas lejteci atrodas dabas liegums- palieņu pļavas.

Iedzīvotāju skaits Jelgavā visstraujāk pieauga 19.gs. un 20 gs. sākumā līdz 1. pasaules karam, kā arī padomju okupācijas gados, kad tas piecāršojās. Nacionālā sastāva ziņā līdz 2. pasaules karam samazinājās vāciešu īpatsvars, pēc kara pieauga krievu īpatsvars. Attēls 19 redzams Jelgavas pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas vēstures gaitā. Tagad Jelgava ir 4. lielākā Latvijas pilsēta (LV CSP 2018).

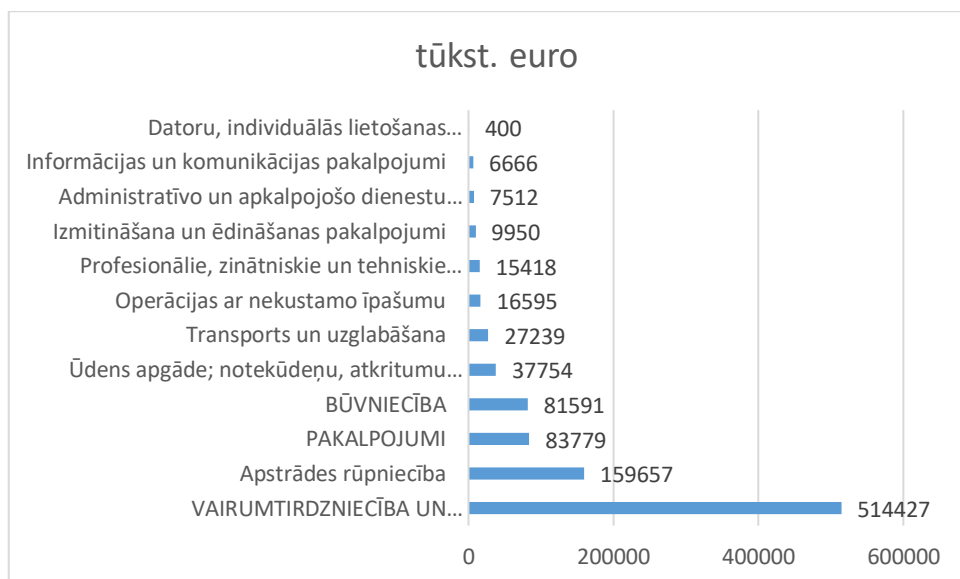
Attēls 19. Jelgavas iedzīvotāju skaits 1642.-2018. gadam, datu avots: Latvijas pilsētas, 1999, CSP, 2018

2016. gadā visvairāk uzņēmumu Jelgavā ir bijuši pakalpojumu un vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarēs (skat Attēls 20).

Attēls 20. Jelgavas uzņēmumu skaits pēc pamatdarbības veida nozarē 2016. gadā, datu avots: LV CSP, 2018

Lielākais apgrozījums ir vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē un apstrādes rūpniecībā (skat. Attēls 21).

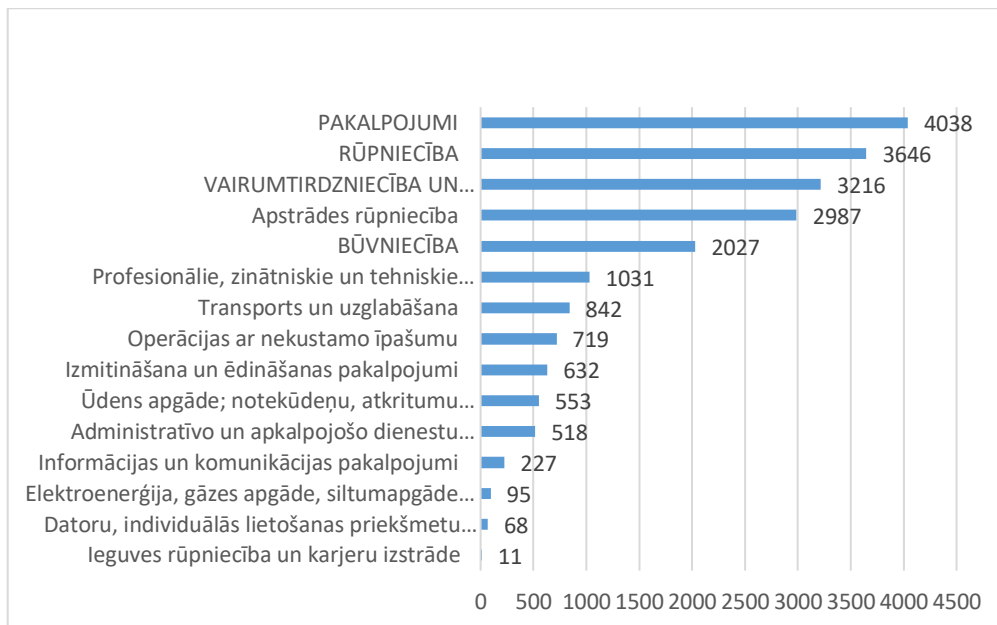
Attēls 21. Jelgavas uzņēmumu apgrozījums pa nozarēm 2016. gadā tūkstošos eiro, datu avots: LV CSP, 2018

Lielākie Jelgavas uzņēmumi pēc apgrozījuma 2017. gadā ir graudu, sēklu un minerālmēslu tirdzniecībā, daļu un piederumu ražošanā mehāniskajiem transportlīdzekļiem, cauruļu ražošanā (skat Tabula 6).

Tabula 6. Lielākie Jelgavas uzņēmumi pēc apgrozījuma 2017. gadā, datu avots: Lursoft, 2017

Uzņēmums	Apgrozījums euro
Elagro Trade, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	145618547
Linās Agro, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	84953987
Agerona, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	57194263
AKG THERMOTECHNIK LETTLAND	32376844
Evopipes, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	25816123
Ceļu būvniecības sabiedrība "IGATE"	24654134
PET Baltija, Akciju sabiedrība	23919798
Piena Partneri, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	23791079
Fortum Latvia, SIA	16939594
Baltyre Fincom, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	16029730
Transportbetons MB	12145062
JELGAVFARM, SIA	10311548

Visvairāk nodarbināto Jelgavā ir pakalpojumu un rūpniecības nozarēs (skat.Attēls 22).

Attēls 22. Nodarbināto personu skaits Jelgavas uzņēmumos pēc pamatdarbības veida 2016. gadā, avots: LV CSP, 2018

Jelgavā darbojas LIAA Jelgavas biznesa inkubators, kura darbības teritorija ir Jelgava, Tērvete, Auce, Dobeles, Ozolnieki un to novadi. Inkubatora mērķis ir atbalstīt jaunu, dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu komersantu izveidi un attīstību, nodrošinot fiziskas personas un komersantus ar uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai nepieciešamo vidi, konsultācijām, apmācībām un pasākumiem par vispārīgiem uzņēmējdarbības jautājumiem, mentoru atbalstu un grantu līdzfinansējumu (www.jelgava.lv).

NP Jelgavas Biznesa Parks ir viens no lielākajiem rekonstruētajiem industriālajiem parkiem Latvijā ar kopējo platību 23 ha un iznomājamo telpu platību vairāk kā 70 000 kv.m. Ņemot vērā, ka tā savulaik bijusi lielākā mašīnbūves rūpnīca Baltijā, tā var nodrošināt ražotājus ar lieljaudas energo padevi un īpaši plašām ražošanas telpām (www.jelgava.lv).

2018. gadā, īsi pirms vasaras saulgriežiem, ekspluatācijā tika nodots skatu tornis un labiekārtotā teritorija ap to. Plānots veikt brīvdabas estrādes jumta pārseguma izbūvi, lai pārsegtu esošo brīvdabas estrādi un nodrošinātu skatītāju vietas zem jumta. Jelgavas Būvvalde izsludinājusi publisko apspriešanu par tirgus paviljona un stāvlaukuma būvniecības ieceri Zemgales prospektā un Sporta ielā.

Latvijas Lauksaimniecības universitāte ir trešā lielākā universitāte Latvijā. LLU sastāvā ir 8 fakultātes:

1. Lauksaimniecības fakultāte;
2. Veterinārmedicīnas fakultāte;
3. Meža fakultāte ;
4. Tehniskā fakultāte ;
5. Vides un būvzinātņu fakultāte ;

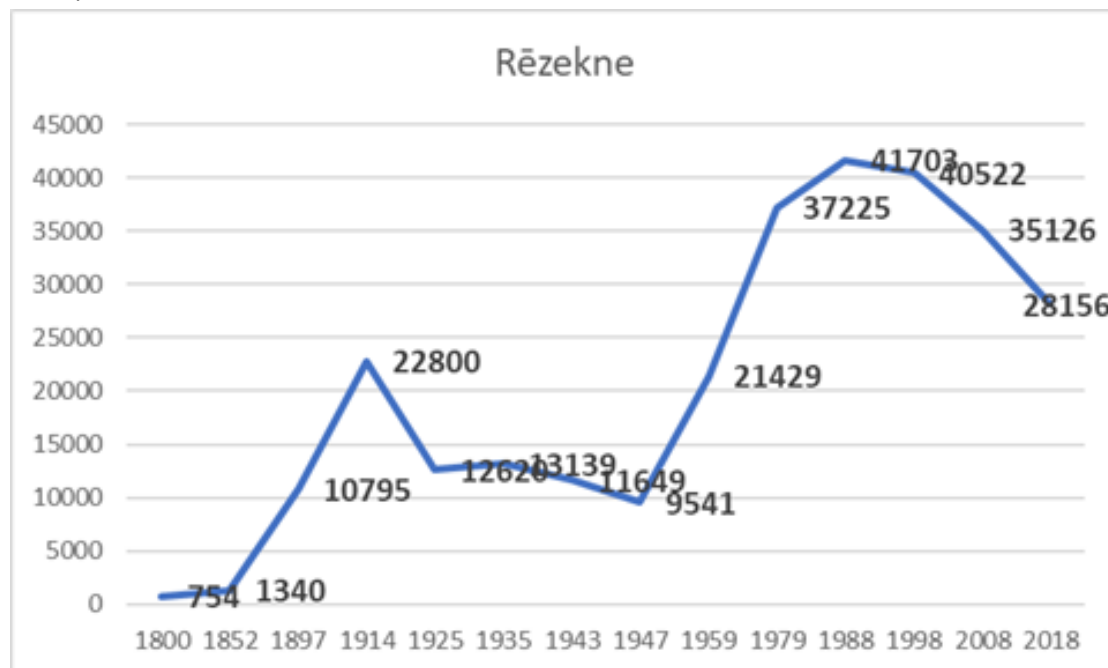
6. Pārtikas tehnoloģijas fakultāte ;
7. Informācijas tehnoloģiju fakultāte ;
8. Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultāte

2017. gadā LLU studēja 4176 studenti, no kuriem 1346 bija jaunuzņemtie studenti.

2.6. Rēzeknes raksturojums

Rēzekne atrodas Latvijas A daļā Latgales novada centrā. Pilsētas teritorija atrodas Latgales augstienes Z nogāzē, Rēzeknes pazeminājumā, gleznainos Rēzeknes upes senlejas krastos, ap Rēzeknes ezeru. Cauri pilsētai tek Rēzeknes upe, kurā ietek Kovšupe un Rodupe. Pilsētas DR ir Rēzeknes ezers.

Pirms 1. pasaules kara Rēzeknē bija 23 tūkstoši iedzīvotāju. Abi pasaules kari nesa pilsētai lielus postījumus. 1945. gadā tur bija tikai 5,8 tūkstoši iedzīvotāju. Pēc kara gados iedzīvotāju skaits strauji palielinājās mehāniskās migrācijas dēļ. Laika gaitā stipri mainījies iedzīvotāju nacionālais sastāvs. 19.gs. beigās Rēzeknē bija liels ebreju īpatsvars. 1897. gadā ebreju skaits bija 60 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Latvijas Republikas laikā strauji palielinājās latviešu skaits. 1935. gadā Rēzeknē dzīvoja 44% latviešu. PSRS okupācijas laikā palielinājās viesstrādnieku skaits un krievu īpatsvars, latviešiem kļūstot par mazākumtautību (Enciklopēdija Latvijas pilsētas 1999, CSP 2018).

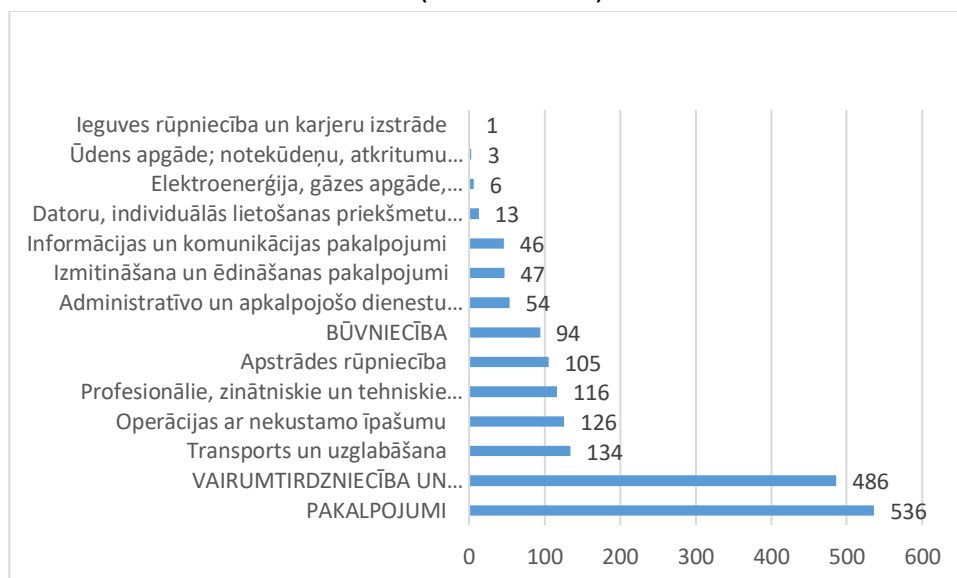

Attēls 23. Iedzīvotāju skaits Rēzeknē 1800.-2018. gadam, datu avots: Latvijas pilsētas 1999., LV CSP 2018

Rēzeknē dominē daudznozaru tautsaimniecība – rūpniecība, transports, tirdzniecība u.c. Rūpniecības struktūrā dominē metālapstrādes uzņēmumi, kā arī pārtikas produktu ražošanas un kokapstrādes uzņēmumi. Dzelzceļa stacija „Rēzekne II”, kas līdzās stacijai „Rēzekne I” ir viena no lielākajām tranzīta preču kravu apkalpotājām valstī. Lielākie rūpniecības uzņēmumi izvietoti pilsētas Ziemeļu

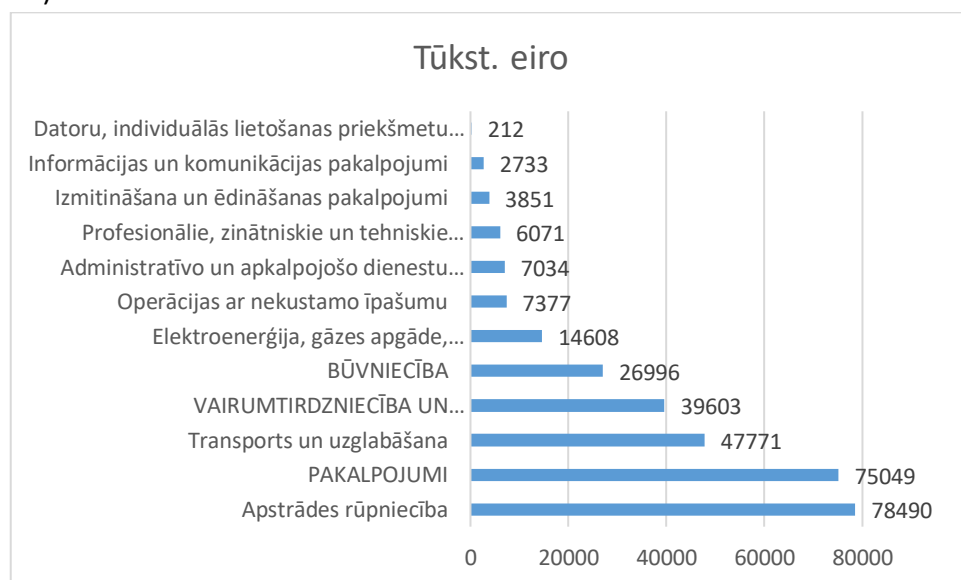
mikrorajonā. Par uzņēmējdarbības aktivitāti Rēzeknē liecina arī ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem, kas 2016. gadā bija 69, kas ir lielāks kā Ventspilij (68), bet mazāks kā Jelgavā (70), un Valmierā (98), Rīgā (117) un vidēji valstī (91). (www.rezekne.lv)

Visvairāk uzņēmumu Rēzeknē ir pakalpojumu nozarē un vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarēs (skat Attēls 24).

Attēls 24. Uzņēmumu skaits Rēzeknē 2016. gadā pēc pamatdarbības veida, datu avots: CSP 2018

Lielākais apgrozījums ir apstrādes rūpniecībā un pakalpojumu nozarē (skat.Attēls 25)

Attēls 25. Rēzeknes uzņēmumu apgrozījums 2016. gadā pēc pamatdarbības veida tūkstošos eiro, datu avots: LV CSP 2018

Lielākie Rēzeknes uzņēmumi darbojas ražošanas, tirdzniecības un būvniecības nozarēs (skatTabula 7).

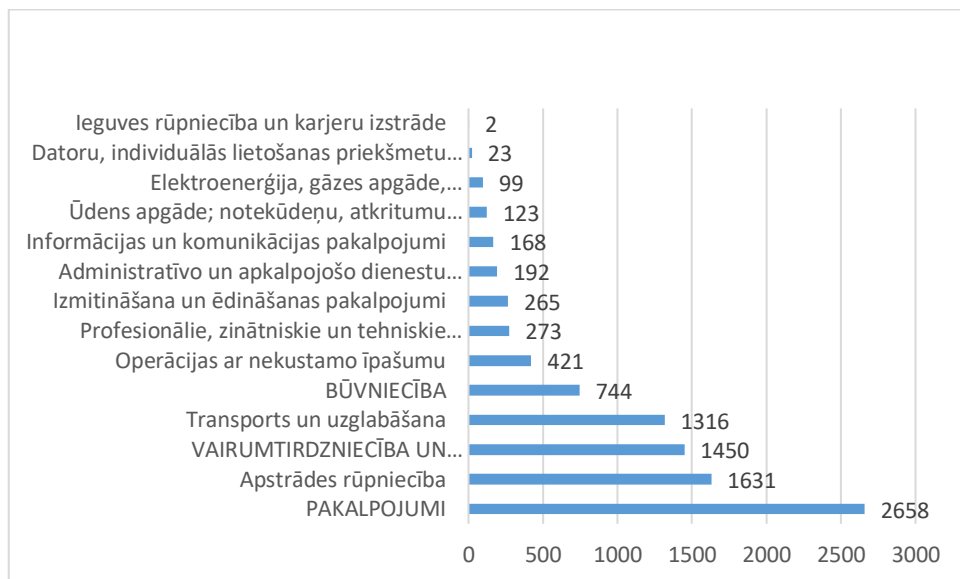
Tabula 7. Rēzeknes lielākie uzņēmumi pēc apgrozījuma 2017. gadā, datu avots: Lursoft 2019

Nosaukums	Apgrozījums eiro	Nozare
RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	30,063,452.00	Ražošana
NewFuels, Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas SIA	25,636,792.00	Ražošana
LEKON, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	23,601,002.00	Tirdzniecība
CEĻI UN TILTI, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	16,891,976.00	Būvniecība
RĒZEKNES SLIMNĪCA, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	11,690,110.00	Medicīna
RĒZEKNES SILTUMTĪKLI, Akciju sabiedrība	9,375,780.00	Ražošana
Cēsu gaļas kombināts, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	6,738,835.00	Ražošana
SAHO, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	5,755,463.00	Kravu pārvadājumi
LATGALIJA, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	4,813,471.00	Būvniecība
Energy Resources CHP, Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas SIA	4,612,424.00	
Rēzeknes dzirnavnieks, Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas akciju sabiedrība	3,690,220.00	Ražošana
P UN K, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	3,456,004.00	Kravu pārvadājumi
V.J.M. BŪVE, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	3,328,951.00	
RALL, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	2,885,316.00	
KOMKON, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	2,806,092.00	
MAGISTR-FISKEVEGN GROUP.MFG, Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas sabiedrība ar ierobežotu atbildību	2,726,969.00	Ražošana
STRĒLNIEKS G, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	2,604,564.00	
OMUSS, SIA	2,441,924.00	Kravu pārvadājumi
VECĀ MAIZNĪCA, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	2,439,041.00	
REBIR, Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas akciju sabiedrība	2,415,324.00	

Arī nodarbināto skaits pakalpojumu un apstrādes rūpniecības nozarēs ir vislielākais (skat.Attēls 26).

Bezdarba līmenis 2018. gada beigās ir 9,1% (1573 personas) (LV NVA 2018).

Uzņēmējdarbības atbalstam un biznesa vides uzlabošanai Rēzeknē darbojas vairākas institūcijas, tajā skaitā Rēzeknes Speciālā ekonomiskā zona, Latvijas Darba devēju konfederācija, Zinātnes un tehnoloģiju parks, Latgales aparātūves tehnoloģiskais centrs, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Rēzeknes nodaļa u.c.

Attēls 26. Nodzināto skaits Rēzeknes uzņēmumos 2016. gadā, datu avots: LV CSP 2018

RSEZ izveidota 1997. gada 23. aprīlī, pamatojoties uz Rēzeknes Speciālās ekonomiskās zonas likumu. Nodokļu atvieglojumi RSEZ būs piemērojami līdz 2035. gada 31. decembrim. RSEZ teritorijas kopplatība ir 1155 ha. Tā ietver Rēzeknes pilsētu un Rēzeknes novada Vērēmu, Griškānu, Ozolaines pagastu administratīvo teritoriju un ir viens no nozīmīgākajiem starptautisko transporta koridoru krustpunktiem ar tiešu piekļuvi starptautiskajiem tirgiem ES, Krievijā un NVS.

Rēzeknē ir 11 vispārīzglītojošās skolas, 12 pirmsskolas iestādes, augstskola Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Tajā darbojas trīs fakultātes: Ekonomikas un pārvaldības, Inženieru, kā arī Izglītības, valodu un dizaina fakultāte. RTA fakultātes, zinātniskais institūts, pētnieciskie centri un sadarbības iestādes veicina zinātnes un pētniecības attīstību, jaunu tehnoloģiju apguvi, izstrādi un pārnesi Latvijas tautsaimniecībā. Rēzeknē un tās apkaimē ir iespēja apgūt augstāko izglītību Baltijas Starptautiskās Akadēmijas Rēzeknes filiālē, Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiālē, Latvijas Universitātes P. Stradiņa Medicīnas koledžas filiālē un Rīgas Aeronavigācijas Institūta Rēzeknes filiālē.

Rēzeknē ir 3 publiskās bibliotēkas, kultūras nams, muzejs un koncertzāle Gors. Pilsētā ir reģistrēti 8532 vieglās automašīnas.

Nozīmīgi investīciju projekti ir:

1. Kovšu ezeram pieguļošās teritorijas revitalizācija, reģenerējot degradēto teritoriju, nodrošinot videi draudzīgu un vides ilgtspēju veicinošu teritoriālo izaugsmi un jaunu darba vietu radīšanu.
2. Amatniecības radošā kvartāla "Viduslaiku pilsētiņa" Krasta ielā, Rēzeknē izveide.
3. Uzņēmējdarbību veicinošās publiskās infrastruktūras izveide, atjaunojot Krasta ielu un tiltiņus pāri Rēzeknes upei, izbūvējot jaunas ielas posmu no

18.novembra ielas līdz Kr.Valdemāra ielai, un labiekārtojot Rēzeknes upes krastus (www.rezekne.lv 2018)

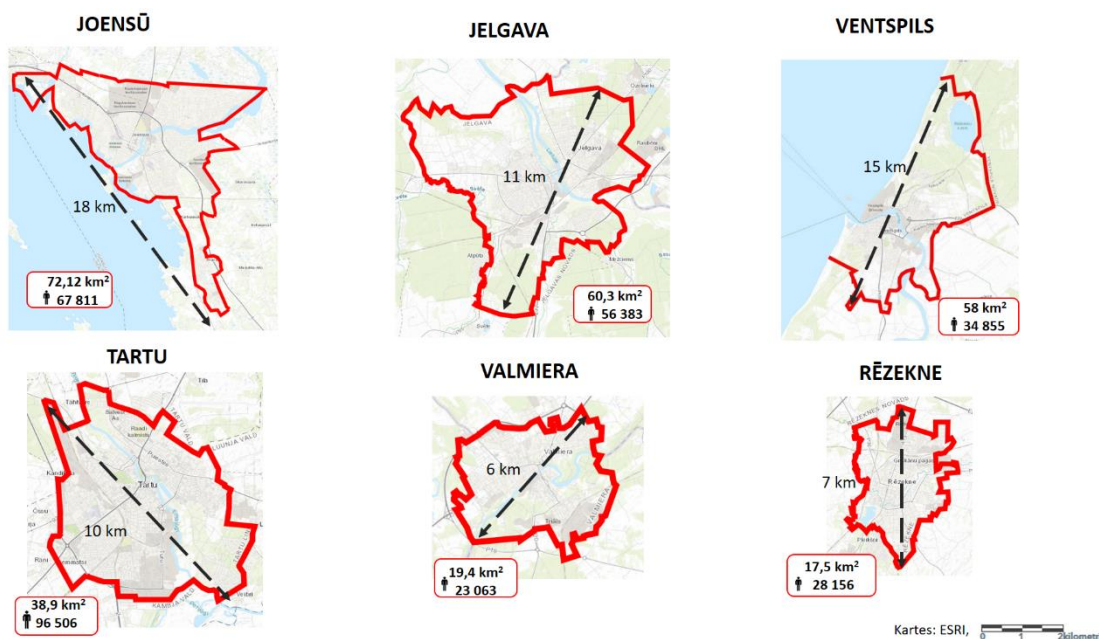
2.7. Valmieras un Ventspils, Jelgavas, Rēzeknes, Tartu un Joensū pilsētu sociāli ekonomiskais salīdzinājums

Tabula 8. Valmieras un Ventspils, Jelgavas, Rēzeknes, Tartu un Joensū pilsētu sociāli ekonomiskais salīdzinājums, datu avots, LV CSP 2018, Statistics Estonia 2018, Statistics Finland 2018, NVA 2018, IZM 2018

Rādītājs	Valmiera	Jelgava	Ventspils	Rēzekne	Tartu	Joensū
Iedz.sk. pēc deklarētās dzīves vietas 2018.g. sākumā	23063	56383	34855	28156	99401	67811
Iedzīvotāju blīvums 2018.g.	1214	940	601	1564	2550	940
Teritorijas platība km ² 2018.g.	19	60	58	18	38,97	72,12
Iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā 2018.g. sākumā	62%	63%	63%	64%	62%	62%
Bezdarba līmenis 2018	2,9%	3,4%	4,3%	9,1%	3,9%	14,5%
Nacionalitāte 2018.g. sāk.	84,3% (latviešu)	60,7% (latviešu)	58,7% (latviešu)	46% (latviešu)	78% (igauņu)	87,9% (somu)
Iedzīvotāju skaita izmaiņas kopš 2014. gada	-3%	-2%	-5%	-6%	1%	5%
Attālums līdz galvaspilsētai	116	44	188	248	185	439
IKP uz 1 iedzīvotāju (CSP, 2016)	15547	9585	13204	10120	20370	32438
Ekonomiski aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem	92	69	65	67	160	
Uzņemtie studenti 2017. gadā	319	709	424	375	Nav datu	2320
Budžeta plānotie izdevumi 2018 gadam (milj.eiro)	49,83	86,65	75,04	61,6	142	416

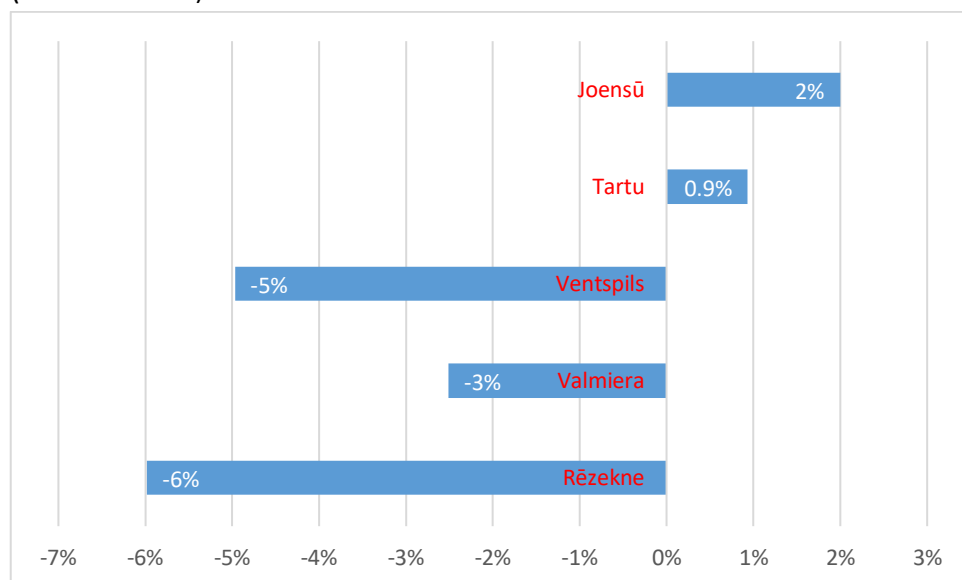
Visvairāk iedzīvotāju 2018. gadā starp salīdzināmajām pilsētām ir Tartu (99401) (skat.Attēls 27), kurā ir arī lielākais iedzīvotāju blīvums, bet pēc teritorijas Tartu ir

lielāka tikai par Valmieru un Rēzekni. Pēc teritorijas lielākā ir Joensū ar otru lielāko iedzīvotāju skaitu 2018. gadā (67811), bet iedzīvotāju blīvums tajā ir vienāds ar Jelgavu un mazāks par Tartu, Valmieru un Rēzekni.

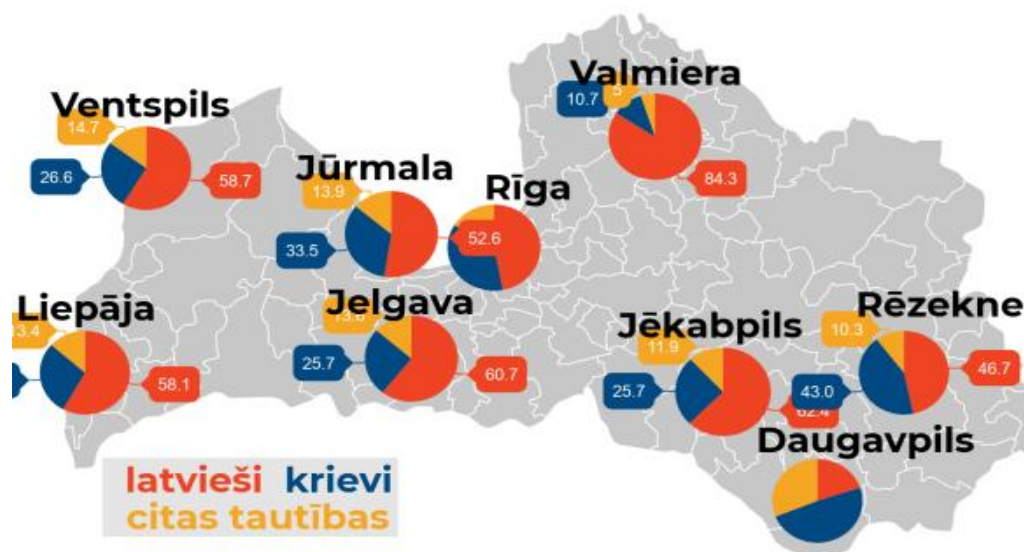
Attēls 27. Iedzīvotāju skaits pēc dzīves vietas un teritorija 2018.gada sākumā, datu avots: LV CSP 2019, Statistics Estonia 2019, Statistics Finland 2019, attēlu veidoja I.Druva-Druvaskalne

Iedzīvotāju skaits Joensū un Tartu ir bijis augošs pēdējo 5 gadu laikā. Valmierā Ventspilī, Jelgavā un Rēzeknē iedzīvotāju skaits pēdējo 5 gadu laikā ir samazinājies (skat. Attēls 28)

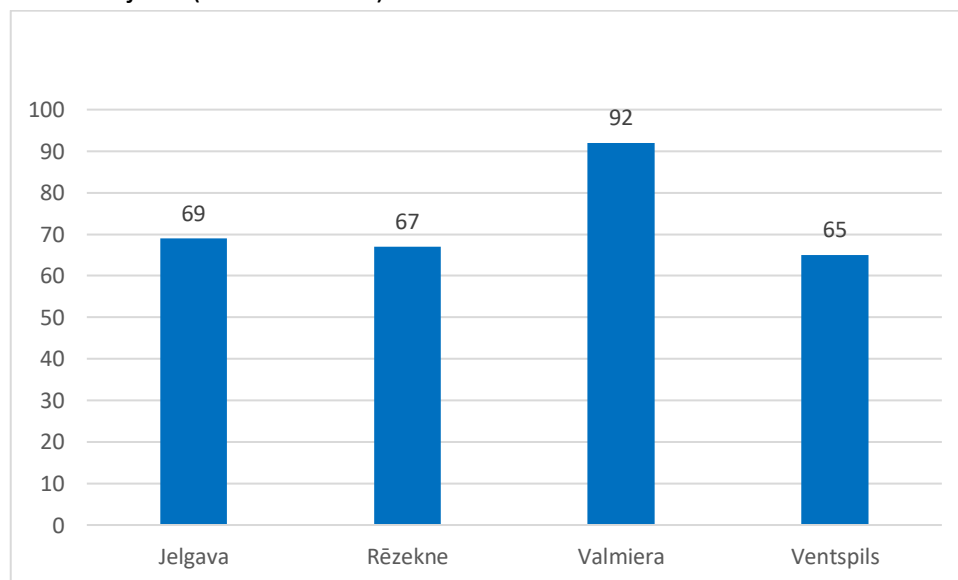
Attēls 28. Iedzīvotāju skaita dinamika 2014.-2018. gadam %, datu avots LV CSP 2018, www.tartu.lv, Statistics Finland 2019

Latvijā starp salīdzināmajām pilsētām vislatviskākā (84,3%) ir Valmiera, otra lielākā nacionalitāte ir krievi (10,7%), bet vismazāk latviešu ir Rēzeknē (46,7%), kurā ir visvairāk krievu (43%) (skat. Attēls 29).

Attēls 29. Latvijas pilsētas pēc nacionālā sastāva, datu avots LV CSP, 2018, attēls CSP

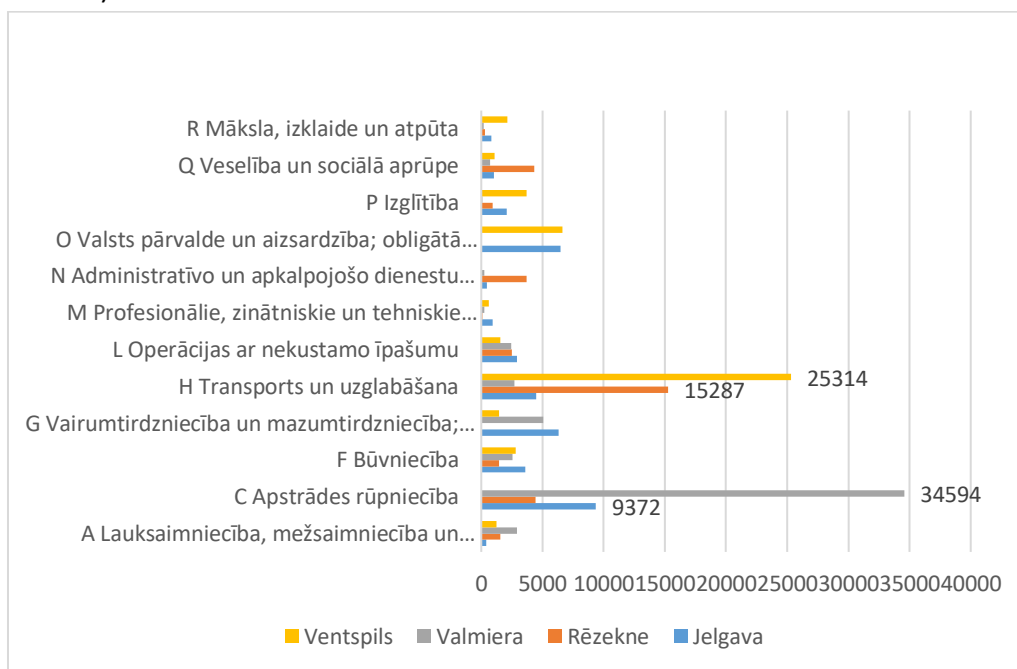
Valmiera ir ekonomiski aktīvākā starp salīdzināmajām pilsētām, par ko liecina 2017. gada CSP dati par tirgus sektora ekonomiski aktīviem uzņēmumiem uz 1000 iedzīvotājiem (skat. Attēls 30)

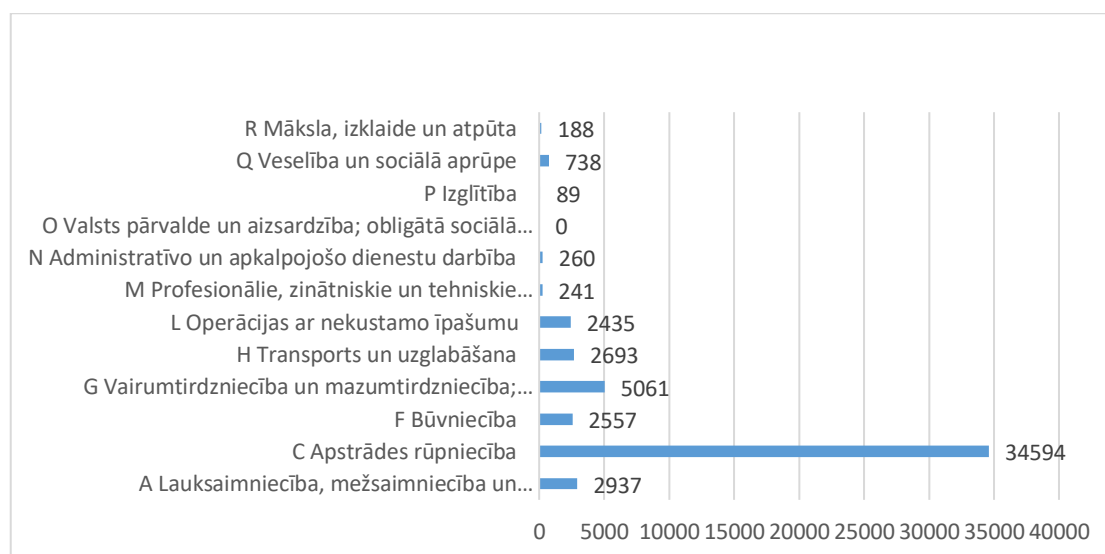
Attēls 30. Tirgus sektora ekonomiski aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem 2017. gadā, datu avots: LV CSP 2018

Aplūkojot nefinanšu investīcijas pa nozarēm 2016. gadā, redzams, ka **Valmiera visvairāk ir investējusi apstrādes rūpniecībā un Transporta un uzglabāšanas nozarēs**, bet **vismazāk izglītība un profesionālajos, zinātniski tehniskajos pakalpojumos**. **Ventspils**, ņemot vērā tās īpašo ģeogrāfisko vietu un tās neaizsalstošo ostu un to, ka

pilsētas nozīmīgākā nozare joprojām ir transports un uzglabāšana (pēc strādājošo skaita, nodokļu iemaksām pašvaldības budžetā), **visvairāk ir investējusi transporta un uzglabāšanas nozarēs. Jelgavas lielākās investīcijas ir apstrādes rūpniecībā**, kura ir arī otra lielākā nozare pēc apgrozījuma aiz vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības. **Rēzekne visvairāk ir investējusi transporta un uzglabāšanas nozarēs**, ko ietekmē izveidotā RSEZ, kas ietver Rēzeknes pilsētas un Rēzeknes novada Vērēmu, Griškānu, Ozolaines pagastu administratīvo teritoriju un ir viens no nozīmīgākajiem starptautisko transporta koridoru krustpunktiem ar tiešu piekļuvi starptautiskajiem tirgiem ES, Krievijā un NVS. Kopumā visvairāk ir investējusi Valmiera (skat. Attēls 31; Attēls 32).

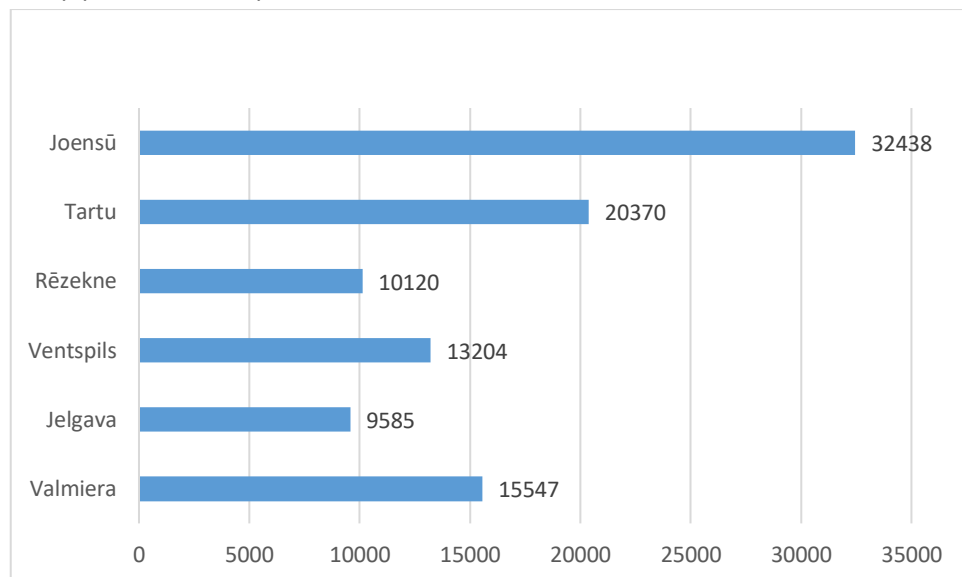

Attēls 31. Nefinanšu investīcijas pa nozarēm tūkst.eiro 2016. gadā, datu avots: LV CSP 2018

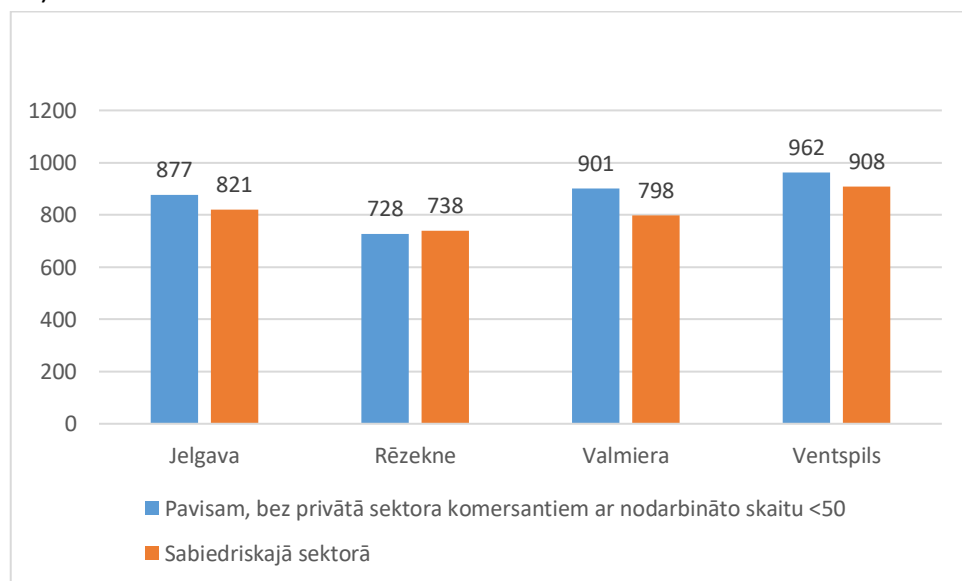
Attēls 32. Valmieras nefinanšu investīcijas pa nozarēm 2016. gadā, datu avots: LV CSP 2018

Salīdzinot IKP uz vienu iedzīvotāju 2016. gadā, redzams, ka tas vislielākais ir Joensū (32438 eiro). Valmieras IKP uz vienu iedzīvotāju ir lielākais aiz Joensū un Tartu (15547 eiro) (skat.Attēls 33)

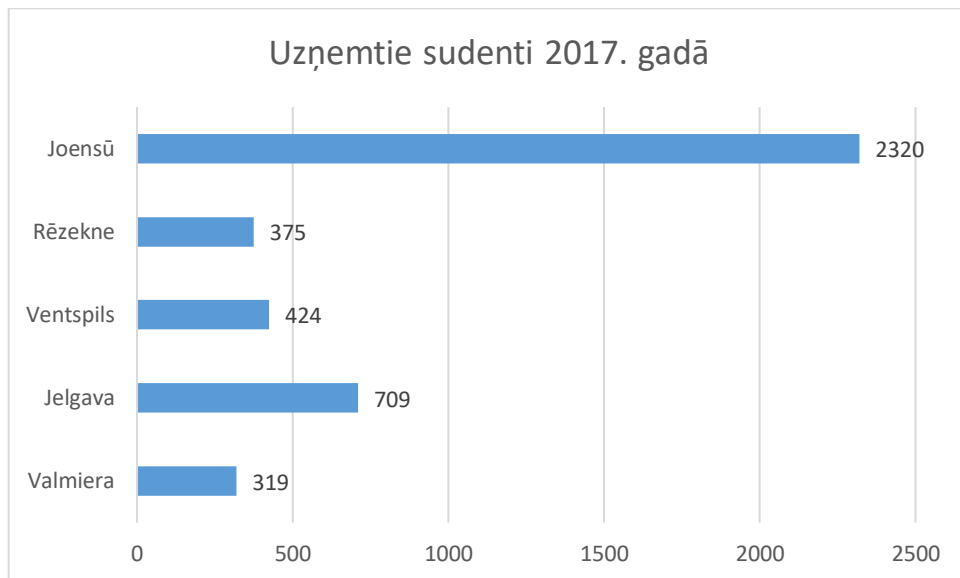
Attēls 33. IKP uz 1 iedzīvotāju 2016. gadā, datu avots: LV CSP 2019, www.tartu.lv, Statistics Finland 2019

Augstākā vidējā mēneša darba samaksa starp salīdzināmajām pilsētām Latvijā 2017. gadā ir Ventspilī, un tai seko Valmiera, bet vismazākā tā ir Rēzeknē (skat.Attēls 34).

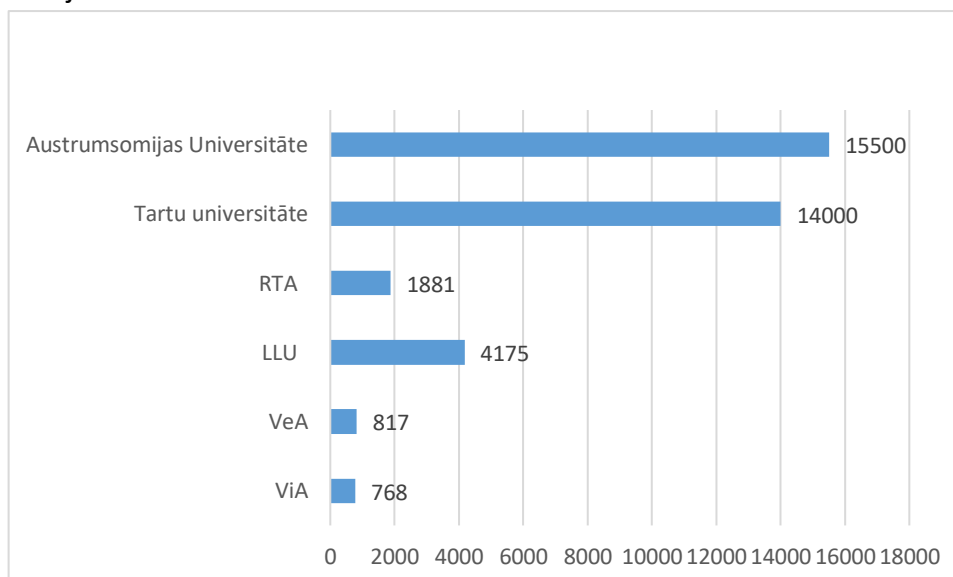
Attēls 34. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa eiro 2017. gadā, datu avots: LV CSP 2018

Visās salīdzināmajās pilsētās atrodas universitātes. Joensū 2017. gadā uzņēma 2320 studentu, bet vismazāk Valmiera- 319 studentu. Tartu profesionālie un zinātniski tehniskie pakalpojumi ir ar lielāko īpatsvaru tautsaimniecībā pēc uzņēmumu skaita (skat. Attēls 35).

Attēls 35. Uzņemtie studenti 2017. gadā, datu avots: LV CSP 2019, www.tartu.lv, Statistics Finland 2019

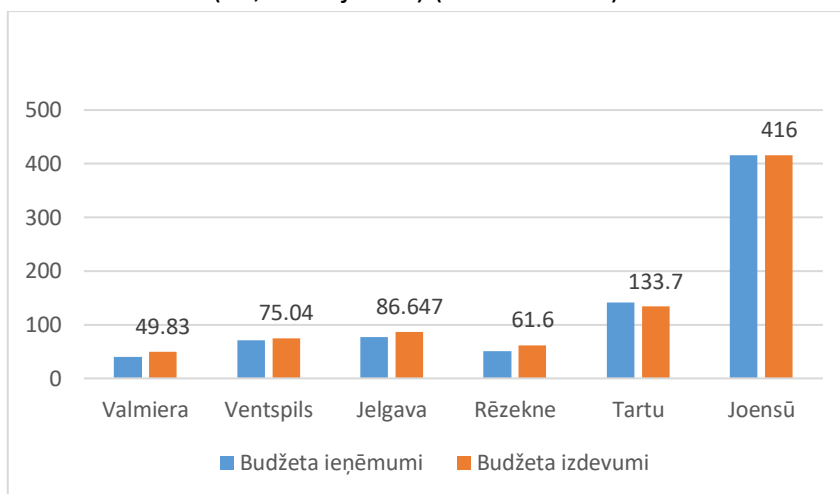
Joensu Austrumsomijas Universitāte ir dibināta 1969. gadā un universitātes tālākā attīstība bija izšķiroši svarīga pilsētas attīstībai. Universitātes daudzveidīgā starptautiskā sadarbība zinātnes, rūpniecības un tirdzniecības jomā sniedz priekšrocības visam reģionam. Pilsētā ir aptuveni 20 000 studentu (skatīt Attēls 36), apmēram tūkstotis no tiem ir starptautiskie studenti. Joensu spēks ir plašajā akadēmisko disciplīnu spektrā: no fizikas un matemātikas līdz mākslai, mūzikai un humanitārajām zinātnēm. Joensu vada bioekonomikas nozares attīstību Somijā. Papildus bioekonomikai pilsēta attīsta arī tehnoloģijas, materiālu un IKT, kā arī radošo jomu.

Attēls 36. Studentu skaits 2017.gadā

Veiktā analīze liecina, ka Tartu un Joensu veiksmi ir ietekmējusi universitāšu klātbūtne, to starptautiskā sadarbība, spēja piesaistīt studentus, investīcijas izglītībā un pētniecībā.

Vislielākais budžets no aplūkotajām pilsētām ir Joensū (416 milj eiro), bet vismazākais- Valmierai (49,83 milj. eiro) (skat.Attēls 37).

Attēls 37. Budžeta ieņēmumi un izdevumi 2018. gadā, datu avots: valmiera.lv, ventspils.lv, jelgava.lv, rezekne.lv, tartu.ee, Statistcs Finland 2018

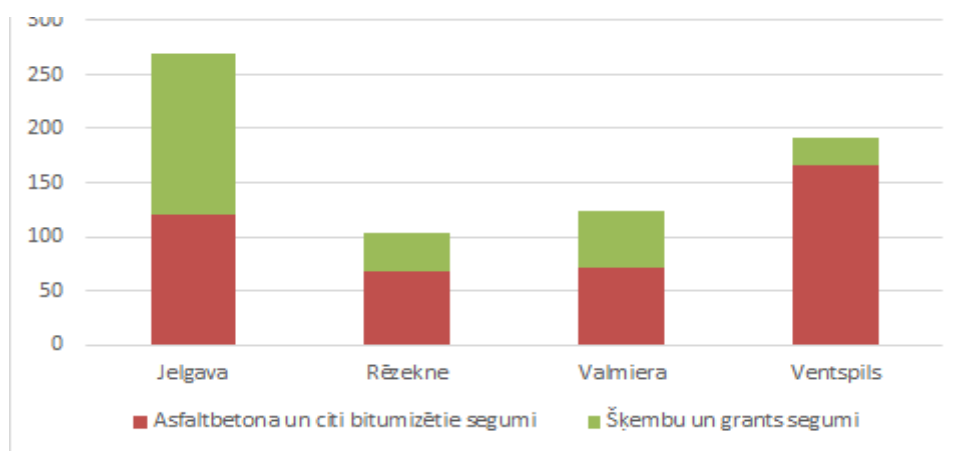
Salīdzinot dzīvokļu īres cenas, redzams, ka visaugstākās tās ir Joensū, kam seko Tartu, Jelgava, Valmiera, Ventspils un Rēzekne. (skat.Tabula 9).

Tabula 9. Dzīvokļu un to īres cenas 2018. gadā Datu avots: www.numbeo.com/property-investment

	Valmiera	Ventspils	Jelgava	Rēzekne	Joensū	Tartu
Dzīvokļu īres cena:						
Dzīvoklis (1 guļamistaba) pilsētas centrā	190 € (150-250)	1 47 €	263 € (220-350)	1 30 €	700 € (600-800)	443 € (300-600)
Dzīvoklis (1 guļamistaba) ārpus centra	160 € (100-200)	1 05 €	185 € (180-190)	1 00 €	520 € (450-600)	310 € (200-400)
Dzīvoklis (3 guļamistabas) pilsētas centrā	333 € (300-400)	2 00 €	325 € (300-380)	1 70 €	1566 € (1300-2000)	766 € (480-1,000)
Dzīvoklis (3 guļamistabas) ārpus centra	277 € (250-300)	1 50 €	333 € (300-400)	1 20 €	1116 € (550-1700)	508 € (350-800)
Dzīvokļa iegādes cena:						
Cena par m² pilsētas centrā	5 00 €	6 00 €	nav datu	6 50 €	2850 € (2700-3000)	2276 € (1500-3000)
Cena par m² ārpus centra nav datu		4 00 €		4 00 €	23 00 €	1504 EUR (1000-2000)
Algas un finansējums:						
Vidējā mēneša neto alga (pēc	6 75 €	5 40 €	5 57 €	6 23 €	22 20 €	10 34 €

nodokļu nomaksas)						
Hipotēku procentu likme procentos (%) gadā par 20 gadiem fiksētā likme	3%	3%	3%	3%	1,55 1,50-1,60	2,62

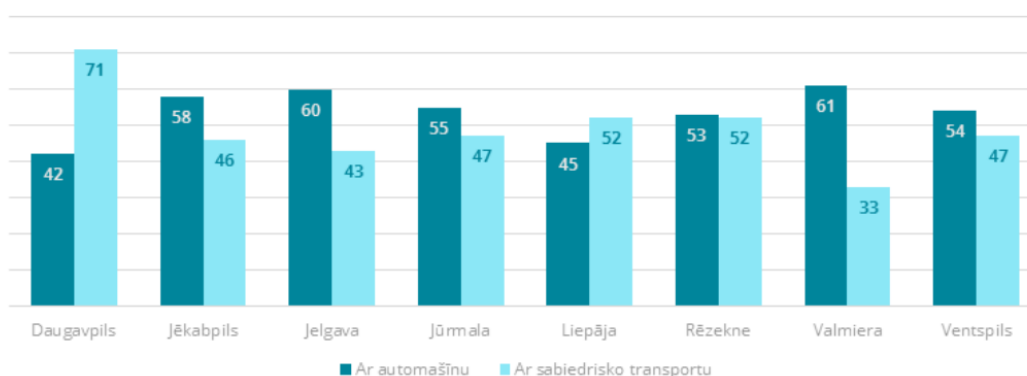
Salīdzinot pašvaldību ielu garumu 2017. gadā, redzams, ka Ventspilī ir visvairāk asfaltbetona un citu bitumizētu segumu ielu, bet vismazāk to ir Rēzeknē (skat.Attēls 38).

Attēls 38. Pašvaldību ielu garums (km) 2017. gadā, datu avots LV, CSP, 2018

Kā redzams Attēls 39, no visām LR nozīmes pilsētām Valmierā ir otrs lielākais iedzīvotāju īpatsvars aiz galvaspilsētas Rīgas, kas pārvietojas ar automašīnu.

Iedzīvotāju īpatsvars, kas ikdienā pārvietojas ar automašīnu un sabiedrisko transportu (procentos)

Sastrēgumstundās ir vērojams, ka Valmierā ir lēnas pārvietošanās iespējas, un, tam ir meklējams risinājums.

Attēls 39. Iedzīvotāju īpatsvars, kas ikdienā pārvietojas ar automašīnu, datu avots LV CSP 2018

Sociālantropologs Viesturs Celmiņš intervijā žurnālā SIN (02, 2018) saka, ka pilsētā, pirmkārt, jāpievērš uzmanība gājējiem un velosipēdistiem, jānošķir ielas no ceļiem. Iela ir juveliezstrādājums, ceļš ir monokultūra. Jo ielas kļūst līdzīgākas ceļiem, jo pilsēta kļūst mazāk par pilsētu, tā kļūst par nevietu. Tajā nav kafejnīcu, mazo veikalu. Mēs zaudējam biznesu. Jo vairāk pilsētā būs mašīnu, jo tā kļūst nepievilcīgāka citiem dalībniekiem. Ir neskaitāmi daudz piemēru, kad pilsētā kļūst mazāk automašīnu, tā kļūst daudzkārt pievilcīgāka un interesantāka citiem.

Iespējams, ka sabiedrība nav gatava atteikties no automašīnām pilsētas centrā. Ir grūti to atzīt, bet domāt, ka cilvēki brauc ar mašīnu tāpēc, ka viņi domā, ka tā kaut kur nokļūs ātrāk, ir tas pats, kas domāt, ka cilvēki pērk telefonus tāpēc, lai runātu pa telefonu. Ir vēl pieci vai seši argumenti, kāpēc cilvēki pērk mašīnas- mašīna ir statuss un vēl neskaitāmas citas lietas. Tie, kuri runā par CO2 izmešiem neņem nopietni cilvēku antropoloģiju. Mercedes, Audi un BMW ļoti labi pazīst cilvēkus un puse ES dzīvo no šīs naudas.

2.8. Kultūras dzīves piedāvājums Valmierā un tā salīdzinājums ar Rēzekni, Jelgavu un Ventspili

Turpmāk tiks salīdzināts drošas un estētiskas, aktīvas un rosinošas vides pieejamība un kultūras un atpūtas piedāvājuma saturs Valmierā, Ventspilī, Rēzeknē un Jelgavā.

“Vispirms mēs veidojam mājas, pēc tam tās veido mūs”. Vinstons Čērčils

Vietas veidošanos, tās arhitektoniskās iezīmes sākotnēji nosaka vēsture, tradīcijas un vērtības. Labas vietas ir arī atvērtas un pieejamas, vietas ar savu īpašu raksturu, vietas, kur satikties un atpūsties. Tās ne tikai veido iedzīvotāju piesaisti konkrētai vietai, bet arī konkurētspēju tirdzniecībai un tūrismam. Savukārt plānošanas process un politiskie lēmumi ir pamatā vietu vizuālai un funkcionālai uzlabošanai: kultūras mantojuma integrēšanai mūsdienīgā vidē un piedāvājumā, jaunu ēku būvē un to apkārtnes rakstura veidošanā, ekoloģiski un ainaviski vērtīgu teritoriju labiekārtošanā, publisko telpu estētiskā un funkcionālā uzlabošanā.

Valmieras vēsturisko identitāti, ko veidojusi tās atrašanās Livonijas ordeņa pārvaldībā, dalība Hanzas pilsētu savienībā, kopš 18.gadsimta spēcīgi iezīmē jaunie izglītības strāvojumi: Brāļu draudžu skolotāju seminārs, vēlāk Valkas – Valmieras skolotāju seminārs, kas Valmieru padara par tā laika Vidzemes izglītības centru. Jau 20.gadsimta sākumā Valmiera ir izteikti latviska pilsēta. Arī šodien Valmiera saglabā izteiktu latviešu skaita īpatsvaru (83,4%, 2015), kas atspoguļojas arī kultūras pakalpojumu pieprasījumā un piedāvājumā.

Rēzekne savukārt, līdz 2. pasaules karam raksturota kā izteikti multietniska pilsēta, kurā dominēja trīs tautības – latvieši, krievi un ebreji. Pēc 2. pasaules kara un līdz mūsdienām Rēzeknē ir izteikts divu tautību – latviešu un krievu – pārsvars, kā arī ievērojams poļu, baltkrievu un ukraiņu īpatsvars. Kultūrvēsturiskajā identitāti Rēzeknē, vairāk kā citās aplūkojamā pilsētās, ietekmējusi kristīgā ticība.

Ventspils kultūrvēsturisko identitāti iezīmējusi pilsētas ģeogrāfiskais novietojums – tā bijusi svarīga ostas pilsēta un kuģubūves centrs. Pēc 2. pasaules kara pilsēta kļuva

par lielāko naftas un naftas produktu eksportostu. Ekonomiskās aktivitātes ietekmējušas arī etnisko sastāvu pilsētā ar nozīmīgu krievu, ukraiņu, baltkrievu, romu īpatsvaru. Pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas liela vērība tiek pievērsta līvu kultūras mantojumam.

Jelgava vēsturiski bijusi dažādo lielvaru administratīvais centrs. Arī Jelgavā etniskais sastāvs šodien ir līdzīgs kā Ventspilī, kur dominējošo latviešu tautības kopienu papildina krievu, ukraiņu, baltkrievu un citas tautības.

Valmieras pilsētas vēsturiskā apbūve saglabājusies salīdzinoši maz. Nozīmīgākie kultūrvēsturiskie pieminekļi Valmieras pilsētas centrā ir Svētā Sīmaņa luterāņu baznīca (1283), Valmieras vecpilsēta ar senāko koka ēku Valmierā – Veco aptieku (1735), Livonijas ordeņa pilsdrupas (13. - 17.gs.), pilsētas viduslaiku nocietinājumi. Vēl minami ir Valmieras skolotāju seminārs (1902) un Valsts zemes banka (1932).

Pieredze rāda, ka kultūras mantojumu vislabāk var saglabāt, tajā dzīvojot. Vēsturisko ēku un teritoriju apsaimniekotāji un izmantotāji ir spējuši tās piepildīt ar mūsdienīgu saturu, zināšanām, un dinamiku – mūsdienām atbilstošām aktivitātēm, pievilcīgu atpūtas vidi, labiekārtotiem, iedzīvotājiem ikdienā aktīvi izmantojamiem ceļiem un celiņiem.

Kultūras mantojuma jomā jāatzīmē arī Valmieras muzeja spēja jau daudzu gadu garumā realizēt pasaulē nozīmīgas tendences: ne tikai saglabāt kultūras mantojumu, bet tajā dzīvot un to radoši attīstīt. Lai tas notiktu, nepieciešams arī pārkāpt tradicionālās muzeja darbības noteiktās robežas.

Pakāpeniski, piesaistot Eiropas finanšu instrumentu līdzekļus, veikta muzeja ēku atjaunošana un teritorijas labiekārtošana. 2011. gadā pabeigts ar Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstu finansētais projekts “Vecpilsētas ainava pie Gaujas – Valmieras vēsturiskā centra revitalizācija”, kura rezultātā restaurētas ēkas, izbūvēta laivu piestātne Gaujas krastā un izveidots viduslaiku ārstniecisko un garšaugu dārzs, kas atvērts visu diennakti. Vasaras sezonā šeit tiek rīkotas dažādas izglītojošas programmas, un dārzs ir atvērts atpūtai visiem interesentiem. Šis projekts devis ieguldījumu ne tikai Valmieras muzeja teritorijas un ēku sakārtošanā bet arī Gaujas krasta labiekārtošanā un pievilcības veicināšanā.

Kaut pagaidām neliela, bet profesionāļu vidū jau ievērota ir Valmieras muzejā organizētā konference “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi”. Šādi notikumi piedāvā ne tikai diskusiju platformu pētniekiem, bet tie ir atvērti publikai un rosina vietējos iedzīvotājus piedalīties un iesaistīties pasākumos, kas tradicionāli ir augstskolu un zinātnisko institūciju darbības lauks.

No senākajiem kultūras pieminekļiem Rēzeknē saglabāties Rēzeknes pilskalns un Livonijas ordeņa pilsdrupas (1285). Reģiona identitāti vairāk kā citos Latvijas reģionos veidojusi kristīgā ticība un ikdienā piekoptās kristīgās tradīcijas, kas ļāvušas saglabāt bagātīgu sakrālo celtņu mantojumu: Rēzeknes Svētās trīsvienības evaņģēliski luteriskā baznīca (1933), Rēzeknes Vissvētākās Jēzus Sirds Romas katoļu katedrāle (1893), Rēzeknes Svētā Nikolaja vecticībnieku lūgšanu nams (1906), Rēzeknes Vissvētākās Dievdzemdētājas piedzimšanas pareizticīgo baznīca (1846), Rēzeknes Sāpju Dievmātes Romas katoļu baznīca (1936). Turklāt šajā nozīmīgajā mantojumā turpinās aktīva ticības un kultūras dzīve arī šodien. Pēdējos gados restaurēta Rēzeknes sinagoga vai

Zaļā sinagoga, kurā šodien izveidots muzejs, kas stāsta par ebreju kopienas vēsturiskajām saitēm ar pilsētu. Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas mākslas nams, Rēzeknes kultūras nams, Rēzeknes slimnīca, Rēzeknes augstskola un daudzas saglabātās dzīvojamās ēkas veido papildina bagātīgo saglabāto kultūras mantojuma ainavu pilsētā. Rēzeknē rekonstruēta arī senākā pilsētas iela – Latgales iela.

Livonijas Ordeņa pils Ventspilī (13.gs.) ir ne tikai senākā saglabājusies būve Ventspilī, bet arī senākais viduslaiku cietoksnis Latvijā. Pēc pils restaurācijas šeit atrodas gan digitālā ekspozīcija “Dzīvā vēsture”, gan muzeja izglītības centrs ar interaktīvu nodarbību iespējām bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem. Šeit regulāri notiek mākslas un vēstures tēmām veltītas izstādes un koncerti. Livonijas Ordeņa pils ir moderns stāsts par senatni. Piejūras brīvdabas muzejs ar vēsturisko ēku kompleksu no 18., 19., un 20.gs. ir vienīgais šāda veida muzejs Latvijā, kas iepazīstina ar zvejniecības attīstību un piekrastes iedzīvotāju ikdienu. Šodien muzejs kalpo arī kā vieta gadskārtu tradīciju svinēšanai. Ventspils sakrālo mantojumu veido Ventspils Svētā Nikolaja luteriskā baznīca (1834 - 1835), Ventspils Baptistu baznīca (1895), Ventspils Sv.Nikolaja pareizticīgo baznīca. Ventspils pilsētas vēsturiskais centrs un daudzas dzīvojamās ēkas veido pilsētas ainavu, kur senatne ir nozīmīga mūsdienīgas pilsētas sastāvdaļa. Starp pārējām pilsētām atšķirīgi ir Ventspilī ir saglabātie autentiskie seno logu un durvju komplekti, kas ir atraktīvs pilsētas arhitektūras ainavas elements.

Jelgava par savu izcilāko kultūrvēsturisko objektu sauc Jelgavas pili (1738 – 1772) – bijušo Kurzemes hercogu rezidenci Jelgavā, kas vēlākos gados īslaicīgi kalpojusi gan kā Francijas karaļa rezidence, gan Kurzemes gubernatora rezidence, bet kopš 1937. gada kā Lauksaimniecības akadēmijas mājvieta. Arī Valdekas pilī (1857?) šodien atrodas Latvijas Lauksaimniecības Universitātes telpas. Būdamā svarīgs daudzu lielvaru administrācijas centrs un nozīmīgs transporta koridors, Jelgavas pilsēta saglabājusi nozīmīgu kultūras mantojumu. Saglabātas vairākas dzīvojamās ēkas Jelgavas vecpilsētā, sakrālās celtnes Jelgavas Svētās Annas evaņģēliski luteriskā baznīca (1619.-1641.), Jelgavas Bezvainīgās Jaunavas Marijas Romas katoļu katedrāle (1907), Jelgavas Svētā Jāņa evaņģēliski luteriskā baznīca (1845.-47. 1882), Jelgavas Sv. Simenona un Sv. Annas pareizticīgo katedrāle (19.gs.b.) un Jelgavas Svētās Trīsvienības baznīca (1688. 1862.). Jelgavas Svētās Trīsvienības baznīcas tornis tiek izmantots dažādiem kultūras pasākumiem.

Papildus materiālā kultūras mantojuma saglabāšanai, ikviena pilsēta atbalsta un veicina nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu: Dziesmu un Deju svētku tradīcijas uzturēšanu, amatierteātru tradīciju saglabāšanu un tālāknodošanu, folkloras tradīcijas, mutvārdu tradīcijas kā arī tradicionālas amatu prasmes. Pēdējā laikā īpašu popularitāti guvuši pasākumi, kas iekļauj kulināro mantojumu. Rēzeknē īpaši rūpīgi kopj Latgales nemateriālo kultūras mantojumu: latgaliešu valodu, rakstu valodu un izdevējdarbību, reģionam raksturīgās seno tradicionālo amatu prasmes.

Ne tikai kultūras mantojums bet ikviena jauna ēka, ainaviska vide vai publiskā telpa var gan izteikt, gan stimulēt radošu domu un izpausmi. To lieliski palīdz veidot arī dažādi mākslas darbi un pilsētvides objekti.

Valmierā ir plašs iespēju lauks radošai pilsētvides attīstībai, bagātinot to ar vides mākslas objektiem. Tēlnieces Timiānas Munkēvičas veidotai skulptūrai “Valmieras

puikas”, šķiet, atrasta īstā vieta Vidzemes augstskolas tuvumā, veidojot vienotu stāstu ar Vidzemes augstskolas ēku, Valmieras Integrēto bibliotēku un to saturu. To nevarētu teikt par vides objektiem “Atlētu kustības lauks” Vidzemes olimpiskā centra tuvumā. Lai arī saturiski atbilstoši, tie ir pietiekami neveiksmīgi novietoti, konkurējot ar apstādījumiem, lai būtu teju neieraugāmi un arī neveido dialogu ar apmeklētāju. Savukārt Andra Vārpas darbs “Gaismas strūklaka” Valmieras kultūras centra tuvumā gaida savu stāstu par tā īpašo vietu pilsētas ainavā. Andra Vārpas skulptūras ir izcili tēlniecības darbi Valmieras pilsētvidē, par kuriem būtu jārunā daudz vairāk, lai tiek kļūtu par pilsētas vizuālās identitātes neatņemamu sastāvdaļu iedzīvotāju apziņā un pievilcīgu objektu pilsētas viesiem. Valmieras pilsētvidi patīkami atsvaidzina pēdējos gados veidotie mākslas soliņi. Šeit varētu domāt par vēl veiksmīgāku soliņu izvietojumu.

Rēzeknē, slavenākais un Latvijas vēsturē nozīmīgākais darbs ir skulptūra “Vienoti Latvijai” jeb “Latgales Māra”. Pamazām pilsētā attīstoties rekreācijas zonām, parādās arī mūsdienīgi vides objekti to tuvumā: “Sapņu koks” - promenādē, kas savieno Latgales vēstniecību GORS un centru “Zeimuls”. Par mūsdienīgiem pilsētvides objektiem Rēzeknē rūpējas arī Rēzeknes mākslas un Dizaina vidusskola.

Ventspils savā pilsētas attīstības stratēģijā īpaši uzsvērusi prioritāti būt par pievilcīgu un atraktīvu vietu ģimenēm ar bērniem. Salīdzinot ar pārējām pētījumā ietvertajām pilsētām Ventspils visbagātāk piedāvā vides objektus pilsētā: strūklakas, kas vienlaicīgi ir savdabīgi vides mākslas darbi, govju parāde, enkuru taka, zvejas kuģis, enkurķēžu krēsls u.c.

Arī Jelgava papildus festivālos piedāvātajiem īslaicīgajiem vides objektiem – ledus skulptūras un smilšu skulptūras – veido paliekošus un atraktīvus objektus pilsētvides rekreācijas zonās: “Laika rats 100”, “Lietus vīrs”.

Visu pētījumā aplūkoto pilsētu nozīmīgs pilsētvides elements ir ūdeņi. Piekrastes teritorijas, parki, labiekārtotas pastaigu takas ir pilsētvides raksturzīmes, bez kurām nav iedomājama iedzīvotāju labklājības nodrošināšana.

Valmiera sevi ilgstoši pozicionējusi kā pilsētu pie Gaujas. Gauja pilsētai ir ne tikai upe, kas sadala pilsētu un veido tās vidi, bet arī sava veida kultūras mantojuma simbols, kas ļāvis pilsētai būt atvērtai un dinamiskai Hanzas pilsētu savienības loceklei. Tomēr Gaujas krastu labiekārtošana, teritorijas attīstīšana un upes aktīvāka izmantošana rekreācijā un kultūrā ir notikusi tieši pēdējos gados. Sajūtu parks un Ģīmes dabas taka Gaujas krastos ir veiksmīgi piemēri upes krastu izmantošanā izziņā un rekreācijā. Vasaras koncerti pie Valmieras mūzikas skolas, Valmieras muzeja organizētie pasākumi, Laivu piestātne un Gaujas tramvajs ir sākums abu Gaujas krastu rekreācijas un izklaides potenciāla tālākai izmantošanai pilsētvidē.

Dzirnavu dīķis ar strūklaku un labiekārtoto apkārtni ir ne tikai ainaviski pievilcīga atpūtas zona, bet arī ērta pārvietošanās zona kājāmgājējiem no vienas pilsētas daļas uz citu. Savu ainavisko potenciālu pagaidām vēl neatklāj teritorijai piegulošā Ziloņu iela. Vecpuīšu parks ar restaurēto Valmieras koncertzāli izveidots par pievilcīgu atpūtas vietu pilsētas iedzīvotājiem un viesiem.

“Laika rats”, Jelgava

Sapņu koks, Rēzekne

Mākslas soliņš, Valmiera

Strūklaka “Kāpu priede”, Ventspils

Divi nozīmīgi pilsētas kultūras objekti – Latgales vēstniecība GORS un Rēzeknes upe ir nozīmīgākais dabas objekts Rēzeknes pilsētā. Ilgstoši upes krasti, kā arī Kovšu ezera ūdensmala netika pilnvērtīgi izmantoti rekreācijā to nepietiekamās pieejamības un labiekārtojuma trūkuma dēļ. Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centrs “Zeimuls” veicinājuši ar upes krastu labiekārtošanu un rekreācijas zonas izveidi, kas savieno abus minētos kultūras objektus.

Ventspils lepojas ar labiekārtotām pastaigu un skatu vietām – Dienvidu mola promenādi, Ostas ielas promenādi, Ventspils Jūrmalas parku, Ventspils Bērnu pilsētiņu, Kroņa ielas skvēru, Tilta dārzu, Jaunpilsētas laukumu, Dzirnau laukumu citām labiekārtotām pastaigu un atpūtas vietām. Un, protams, jau pieminētā Ventspils Piejūras brīvdabas muzeja esamība un investīcijas tā attīstībai, kā arī ikgadējie Jūras svētki.

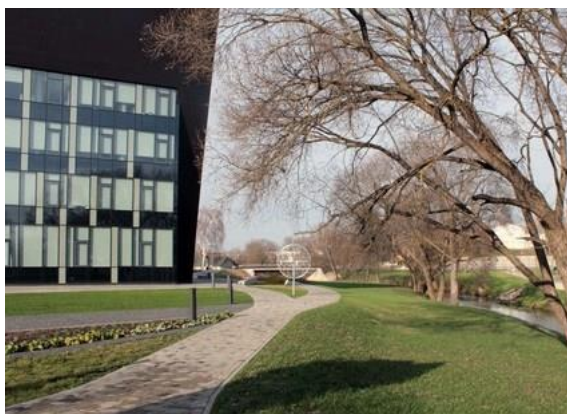
Jelgava, kuras lepnums ir otra lielākā upe Latvijā – Lielupe, arī turpina attīstīt jaudīgu un nozīmīgu infrastruktūru Lielupes krastos un Pasta salā, veidojot šo teritoriju par nozīmīgu nacionālu un starptautisku pasākumu norises vietu. Piena paku laivu regate ir piemērs veiksmīgā upes izmantošanā pasākumu organizēšanā. Driksas promenāde Jelgavā ir iecienīta pastaigu un skatu vieta, kas savieno ar Pasta salu - nozīmīgu kultūras un sporta pasākumu centru.

Dzirnavu ezers Valmierā

Ventspils Dienvidu mols

Pastaigu taka, Rēzekne

Driksas promenāde, Jelgava

Vēsturiskā dimensija: kultūras mantojuma loma mūsdienās - atmiņa, mūsdienīgums un jēgpilna dzīvošana sniedz papildus iespēju zināšanu, kontekstu apguvei un labākai izpratnei par attīstības procesiem, savukārt moderna, droša, estētiska vide pulcina visu paudžu cilvēkus, veido pilsētas vitālo un dinamisko tēlu.

Lai arī globalizācija un cilvēku mobilitāte ir ievērojami mainījusi pilsētu iedzīvotāju kultūras patēriņa paradumus, piedāvājot arī daudzveidīgas iespējas kultūras pieredzei ārpus dzīves vietas, pilsētu iedzīvotāji joprojām vēlas saņemt daudzveidīgu kultūras un atpūtas piedāvājumu tieši savas dzīves vietas tuvumā. Tā nodrošināšanā piedalās gan pašvaldību kultūras iestādes, aģentūras, pašvaldību veidotas sabiedrības ar ierobežotu atbildību, privātie uzņēmumi.

Tabula 10. Kultūras un atpūtas pasākumu nozīmīgākie piedāvātāji

Valmiera	Rēzekne	Ventspils	Jelgava
Valmieras Kultūras centrs Valmieras muzejs	Latgales vēstniecība GORS	Ventspils kultūras centrs	Jelgavas pilsētas kultūras nams Kultūras nams "Rota"

Valmieras Integrētā bibliotēka	Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centrs "Zeimuls"	Ventspils bibliotēka (iekļauj 5 struktūrvienības)	Deju centrs "Benefice"
Valmieras mūzikas skola	Rēzeknes kultūras un tūrisma aģentūra	Ventspils Digitālais centrs	Ģ.Eliasa Vēstures un mākslas muzejs
Valmieras mākslas vidusskola	Latgales kultūrvēstures muzejs	Ventspils muzejs	Jelgavas Sv. Trīsvienības baznīcas tornis
Mākslas galerija "Ledus pagrabs"	Rēzeknes pilsētas kultūras nams	Teātra nams "Jūras vārti" (Pašvaldības SIA "Kurzemes filharmonija")	Jelgavas pils
Valmieras Drāmas teātris	Rēzeknes Nacionālo biedrību kultūras nams	Ventspils mūzikas vidusskola	Jelgavas mūzikas skola
Kinoteātris "Gaisma"	Rēzeknes pilsētas bibliotēkas (3)	Ventspils mākslas skola	Jelgavas mākslas skola
Mākslas "Galerija Laipa"	Rēzeknes mākslas un dizaina vidusskola	Ventspils Piejūras brīvdabas muzejs	Kafejnīca "Četri balti krekli"
Koncertzāle "Valmiera"	Rēzeknes mākslas nams	Ventspils starptautiskā rakstnieku un tulkotāju māja	
Valmiermuiža. Alus darītava	Rēzeknes tehnoloģiju akadēmija		
Aktīvā tūrisma centrs "Eži"	Latgolys producentu grupa		
	Latgaliešu kultūras biedrība		
	Biedrība "Latgalieši"		
	Ausmeņa kebabs		
	Rēzeknes baznīcas		
	(5)		

Augstvērtīgs un daudzveidīgs **profesionālās mākslas piedāvājums** ir viena no pašvaldību kultūras jomas prioritātēm.

Valmieras Drāmas teātris kura pirmsākumi rodami jau 1885. gadā ir bijis pilsētas kultūras zīme daudzus gadu desmitus un turpina tāds būt arī šodien. Pilsētai ar salīdzinoši nelielu iedzīvotāju skaitu vienīgais profesionālais teātris Vidzemē ir ekskluzīva iespēja būt nepārtrauktā un dinamiskā kultūras aprītē. Savulaik teātra *seju* veidojušas tik spēcīgas personības kā Anna Lācis, Pēteris Lūcis, Māra Ķimele, Oļģerts Kroders, Valentīns Maculevičs, Felikss Deičs, Varis Brasla un citi. Pēteris Lūcis, kas vairāk iestudēja tautiskas lugas ar savu personību bijis ideāls galvenais režisors, kas

lāvis izaukt Mārai Ķimelei, Oļģertam Kroderam un Valentīnam Maculēvičam par ļoti spēcīgiem režisoriem. Šodien esam liecinieki kā mākslai un lieliem garīgiem meklējumiem atdota dzīve pati kļūst par mākslas darbu: viena no Valmieras Drāmas teātra spēlētākajām un skatītāju mīļtajām izrādēm ir Elīnas Cērpas veidotā "Lūcis". Savukārt Oļģerts Kroders "izmainīja teātra māksliniecisko asinsriti: ar 60 gadu vadošajiem aktieriem teātri pacēla lielos mākslinieciskos augstumos" (Arnolds Osis). 2018. gada 11 mēnešos nospēlētas 319 (no tām 59 izbraukuma) izrādes, piesaistot gandrīz 45 000 skatītāju. Teātra darbības starptautisko dimensiju bez dramaturģiskā materiāla - gan klasikas darbiem, gan nozīmīgām mūsdienu tematikai veltītām lugām un to autoriem, papildina arī režisori un scenogrāfi no Krievijas. Jekaterina Polovceva iestudējusi Reja Bredberija lugu "Fantočini noslēpums" un Georgijs Peregudovs (iestudējis Jurija Trifonova lugu "Apmaiņa". Valmieras Drāmas teātra 2018. gada repertuārā ir 24 izrādes, no tām 7 jauniestudējumi. No 24 lugām 7 lugu autori ir latvieši – gan klasiķi – A.Brigadere, R.Blaumanis, Valdis, gan mūsdienu autori – Sanita Reinsone, Justīne Kļava, Alvis Lapiņš un Elīna Cērpa un tas norāda, ka 70% repertuāra ir ārzemju autoru darbi.

Jelgavā darbojas divi profesionāli kolektīvi: Jelgavas kamerorķestris (vad. Aigars Meri) un Jelgavas bigbends (vad. Raitis Ašmanis)

Rēzeknes profesionālo mūziķu kolektīvi ir pūšamo instrumentu orķestris "Rēzekne" (vad. Sergejs Sergejevs) un Rēzeknes bigbends – pūtēju orķestra "Rēzekne" mūziķu vienība (vad. Lauris Amantovs)

Ventspils kamerorķestris (vad. Aigars Meri), Ventspils bigbends (vad. Renārs Lācis) un kamerkoris "Ventspils" (vad. Aigars Meri) ir SIA "Kurzemes filharmonija" kolektīvi, taču šie laba snieguma kolektīvi nav profesionāli kolektīvi.

Ventspilī, Rēzeknē un Jelgavā, pilsētās, kurās nav sava profesionālā teātra, tiek organizētas regulāras visu pārējo Latvijas profesionālo teātru, neatkarīgo teātru un ārvalstu profesionālo teātru viesizrādes.

Ventspilī teātra nams "Jūras vārti" (SIA "Kurzemes filharmonija) piedāvā dažādu žanru profesionālo skatuves mākslu – teātra, operas un baleta uzvedumus. 2018. gadā teātra namā notikušas 34 viesizrādes, tai skaitā 3 Maskavas teātra un trīs Valmieras Drāmas teātra viesizrādes.

Rēzeknē, Latgales vēstniecībā GORS 2018.gadā notikušas 12 viesizrādes, tai skaitā 2 baleta izrādes (Krievija, ASV). Izrāžu un arī koncertu piedāvājumā ņemtas vērā dažādu nacionalitāšu intereses, kas ir raksturīgas šim reģionam (aptuveni puse kultūras piedāvājuma patērētāju ikdienā lieto krievu valodu).

Jelgavā ļoti aktīvi, ik gadu iestudējot vismaz trīs jaunas lugas, darbojas Ā.Alunāna Jelgavas teātris, un Jelgavas Jaunais teātris. Viesizrāžu skaits ir neliels (viena Valmieras Drāmas teātra viesizrāde, Sanktpēterburgas baleta izrāde), ko nosaka arī nelielais attālums līdz galvaspilsētai Rīgai – 42 kilometri.

Pilsētu festivāli ir kļuvuši par populāru kultūras pasākumu organizācijas formu piedzīvojumiem, eksperimentiem, jaunu kultūras ceļu un telpu veidošanai pilsētvidē un katras pilsētas raksturīgā/īpašā tēla veidošanai.

Festivālu saturs var būt gan vienai nozarei veltīts, gan dažādu mākslu izpausmes veidiem - mūzika, deja, vizuālā, vides, skatuves, ielu un improvizācijas māksla u.c. Tradicionāli festivāli tiek organizēti vai nu katru gadu kā pilsētas svētki, vai reizi divos gados, piemēram mākslas un mūzikas festivāls Rēzeknē "Seven Hills".

Tabula 11. Kultūras pasākumu piedāvājuma

Valmiera	Rēzekne	Ventspils	Jelgava
* Ziemas mūzikas festivāls	* Latgales podnieku dienas	* Starptautiskais bardu saiets "Tatjanas diena"	* Starptautiskais ledus skulptūru festivāls
* Mākslas dienas	* Rēzeknes pilsētas svētki	* Jauniešu ielu sporta un kultūras festivāls "Ghetto Games"	* Starptautiskais smilšu skulptūru festivāls
* Velo un kino festivāls "Kino pedālis"	* Mākslas un mūzikas festivāls "Seven Hills"	* Teātra festivāls "Zelta maska Latvijā"	* Starptautiskais grafiti ielu mākslas festivāls
* Vasaras etno festivāls "Saulgriezis//Sviests"	* Starptautiskais etno festivāls "Gosti"	* Ventspils pilsētas svētki	* Latvijas stādu dienas Jelgavā
* Valmieras pilsētas svētki	* Ērģelmūzikas festivāls "ORGANismi"	* Klasiskās mūzikas festivāls "Šalc"	* Jelgavas pilsētas svētki
* Valmieras vasaras teātra festivāls	* Baltijas valstu īsfilmu festivāls "Open Place"	* Mūsdienu ritma mūzikas festivāls "Ventspils Groove"	* Latvijas piena, maizes un medus svētki
* Manhetenas starptautiskais īsfilmu festivāls (kino "Gaisma")	* Teātra festivāls "Soli pa solim"	* Piekdienas vakara pastaiga Ventspils parkos un skvēros	* Piena paku laivu regate
* Ziemeļvalstu dienas Valmierā	* Senās mūzikas festivāls "Baroka dienas Rēzeknē"	* Jūras svētki Ventspilī	* Labsajūtas festivāls "Esi"
			* Metāla svētki Jelgavā

Pētījuma gaitā pētnieki iepazīnās arī ar kultūras piedāvājumu pilsētu kultūras iestādēs. Lai arī pasākumu skaita ziņā nav izteiktas atšķirības pilsētu kultūras un mākslas piedāvājumā, tomēr iezīmējas vairākas tendences:

Valmiera

* Valmieras vasaras teātra festivāls Latvijas kultūras telpā iezīmējies kā izteikts jaunrades un eksperimenta paraugs, kura veidotā programma aktīvi aicina piedalīties radošos cilvēkus no visas Latvijas. Kuram pieder vārds festivāls. Jaunapgūtas telpas un jaunapgūtas formas. Producente Lija Reinis Suhanovs aicina, režisori no Vācijas iestudēja "Pavasari", ir bijuši režisori no Igaunijas. Koprojekts, Valmieras teātris. 2018. gada festivālā nospēlētas 31 izrāde, pulcinot virs 2100 skatītāju. Būvājamā vasaras festivālu programmā Valmieras vasaras teātra festivālam ir potenciāls kļūt par nozīmīgu kultūras festivālu galamērķi. Profesionāls teātra

festivāls ar speciāli tam radītajiem darbiem, izrādes veido uz vietas. Izņemot “Meža meitas”, ko radīja mežā.

* Valmieras pilsētas vitālo un dinamisko tēlu pēdējos gados ir veidojis Velo un kino festivāls “Kino pedālis” Šis festivāls ne tikai ievie vietās, kas ir neparastas, ar savu īpašu raksturu, bet rosina arī radošai transformācijai tradicionālas kultūras vietas, (piem. Kino “Gaisma”).

* Valmieras muzejam ir ļoti pārdomāta izstāžu politika: gan profesionālo mākslinieku, gan paša muzeja darbinieku veidotās izziņošās/izglītojošās izstādes.

* Valmieras Integrētās bibliotēkas daudzgadīgā iesaistīšanās starptautiskos sadarbības tīklos ir to izveidojusi par iedvesmas vietu jaunām zināšanām, jaunām pieredzēm, pasaules ārpus Latvijas robežām iepazīšanai: regulāras mākslas un foto izstādes, konferences un kultūras pasākumi ir nozīmīgs papildinājums kultūras piedāvājumam Valmieras pilsētā.

* Privātie uzņēmumi kļūst aizvien nozīmīgāki spēlētāji kultūras piedāvājumā, kas papildina bagāto un daudzveidīgo teātra un koncertu dzīvi ar radošiem, arī eksperimentāliem “nišas” produktiem.

* Valmieras kultūras piedāvājumā ir liels potenciāls dot telpu ārvalstu kultūras piedāvājumam, piemēram, piesaistot māksliniekus Latvijā nozīmīgu festivālu ietvaros, iespējams izveidot regulāru sadarbību ar ārvalstu kultūras pārstāvniecībām Latvijā (Ziemeļvalstu dienas Valmierā parādīja, ka šādām iniciatīvām ir atsaucība).

Rēzekne

* Vēsturiski izveidojusies vairāku kultūru līdās pastāvēšana šajā reģionā, nosaka arī kultūras piedāvājumu – vairāk piedāvājumu ar viesmākslinieku, viesizrāžu no Krievijas daļību.

* Festivālu iezīme – daudznacionāli, starptautiski.

* Latgales vēstniecība GORS, piesaista kultūras patērētāju no plaša reģiona un radikāli izmainījusi kultūras patēriņa dinamiku reģionā.

* Kultūras pasākumi Rēzeknes dievnamos atspoguļo katoliskās tradīcijas īpašo nozīmi kultūrā.

* Nacionālās biedrības aktīvi piedalās kultūras dzīves organizēšanā.

Ventspils

* Nozīmīgas investīcijas kultūras iestādēs: nākamajā gadā tiks atvērta moderna Ventspils mūzikas skola ar koncertzāles funkciju.

* Daudzveidīgs un daudznacionāls kultūras piedāvājums, ko nosaka arī attālums no galvaspilsētas – 188 kilometri.

* Tiek organizēti “nišas” pasākumi, ko patērē neliela iedzīvotāju daļa.

Jelgava

* Plaša atpazīstamība, ko veido starptautiskie ledus un smilšu skulptūru festivāli.

* Ikdienas kultūras piedāvājumā aktīvi izmanto savus profesionālos un amatiermākslas kolektīvus.

* Rīgas tuvums nosaka iespēju apmeklēt atšķirīgus pasākumus.

Intervijas

Pētījums varēja notikt, pateicoties vairākām intervijām ar kultūras dzīves organizētājiem pilsētās. Visas intervētās personas pauda izteiktu atbildību par kultūras

procesu un tā nozīmi vietējo iedzīvotāju radošo iespēju un labklājības veicināšanā. Kopīgās atziņas:

* Kultūras nozares attīstība un tajā veiktie ieguldījumi ir ilgtermiņa – daudzu gadu plānošana un stratēģiskais redzējums.

* Laba pilna cikla izglītība un daudzveidīgas interešu izglītības iespējas konkrētajā pilsētā veido gan jaunus talantus, gan gudru un izglītotu kultūras patērētāju.

* Kultūras piedāvājuma un piedāvātāju daudzums rada labu kultūras pasākumu vienlaicīgu pārklājumu, kas, savukārt, samazina katra pasākuma auditoriju.

* piedāvājuma daudzveidība garantē pieejamību kultūras pieredzei un patēriņam konkrētajā dzīves vietā.

* drošas, estētiskas un funkcionālas rekreācijas zonas – gājēju ielas, atpūtas parki, pastaigu takas nodrošina kvalitatīvu atpūtu visu paaudžu pilsētas iedzīvotājiem.

Visas četras pētījumā aplūkotās pilsētas ir gan līdzīgas, gan arī atšķirīgas, ko noteikuši gan vēsturiskie apstākļi, gan mūsdienu attīstības tendences. Ikvienas pilsētas svarīgākais mērķis ir nodrošināt savas pilsētas iedzīvotājus ar pilnvērtīgu un iedzīvotāju vēlmēm atbilstošu kultūras piedāvājumu. Tomēr, pieaugot iedzīvotāju mobilitātei, un, ņemot vērā sasniedzamību Latvijas robežās, pieaug Latvijas iedzīvotāju aizvien aktīvāka došanās pasākumu tūrismā. Tāpēc ikviena pilsēta mēģina veidot savu neatkarīgo kultūras piedāvājumu. Šodien, raugoties no kultūras perspektīvas, Valmieras raksturīme ir teātris, Rēzekne piedāvā daudznacionālas kultūras izpausmes Latgales vēstniecībā “Gors”, Ventspili raksturo ieguldījumi kultūras infrastruktūrā ar modernu kultūras būvju arhitektūru, Jelgava pozicionē sevi kā dinamisku starptautisku festivālu norises vietu. Pilsētu raksturs jau pēc būtības ir būt atvērtai un dinamiskai, taču mūsdienās šo tendenci būt atvērtam, dinamiskam un konkurētspējīgam reizēm pavada ne tik pozitīvas lietas kā nekritiska tolerance pret acīmredzami destruktīvo, virspusējība un satura vai jēgas iztrūkums. Tāpēc šķiet, svarīgākais, ir nevis, vai *“man ir viss”*, bet vai *“man šajā vietā ir tas - šai vietai tik raksturīgais, ko es nemainītu pret visu”* citā vietā. Lai to noskaidrotu, ir jājautā, jāpiedāvā un jāeksperimentē.

2.8. Politiskā stabilitāte Valmierā un tās salīdzinājuma pilsētās

Neapšaubāmi valsts līmeņa politika un vēlēšanas atstāj noteiktu ietekmi uz sabiedrību kopumā, kā arī uz pilsētām, un pēc vēlēšanu rezultātiem daļēji ir iespējams spriest par sabiedrības kopējo noskaņojumu, kā arī par aktuālajiem politikas procesiem, kas varētu skart arī virkni pašvaldībām svarīgu jautājumu. Šīs sadaļas mērķis ir apskatīt Latvijas vēlēšanu veiktās izvēles 13. Saeimas vēlēšanās, ņemot vērā iepriekšējo vēlēšanu rezultātus, un skatīt un salīdzināt šos rezultātus Valmieras, Ventspils, Jelgavas un Rēzeknes pilsētu griezumā, kā arī veikt nelielu analīzi par to, ko var secināt no šī balsojuma saistībā ar sabiedrības attieksmes maiņu un tā potenciālo ietekmi uz minētajām pašvaldībām.

13. Saeimu vēlēšanu rezultāti – Valmieras, Ventspils, Jelgavas un Rēzeknes vēlēšanu rezultātu analīze

Saeimas vēlēšanu rezultāti ir raksturīga iezīme pat būtiski atšķirties starp dažādiem Latvijas reģioniem un pašvaldībām. Vēlēšanu rezultātu analīze veikta, balstoties uz Centrālās vēlēšanu komisijas datiem.

Valmiera

(4.pielikums 2. un 6. attēls)

Valmierā pašvaldību vēlēšanās ir skaidri izteikts atbalsts vienai partijai - Valmierai un Vidzemei, par kuru 2017. gada pašvaldību vēlēšanās savu balsi atdeva 60,32% vēlētāju. Līdzīga aina ir arī iepriekšējās pašvaldību vēlēšanās, kurās ir ļoti stabils atbalsts. Pēc tā var secināt, ka partijai "Valmierai un Vidzemei" **salīdzinoši veiksmīgi ir izdevies reaģēt uz pašvaldības iedzīvotāju vēlmēm**, kā arī no sava vidus izvirzīt kandidātus.

Valmierā 13. Saeimas vēlēšanās raksturīga ir ļoti liela vēlētāju aktivitāte – kopā 70,32% balsstiesīgo ir devušies nodot savu balsi. Bet salīdzinot ar pašvaldības vēlēšanām, Saeimas vēlēšanās Valmieras vēlētāju viedoklis ir stipri sadrumstalotāks, it īpaši 13. Saeimas vēlēšanās. Nav tik izteikts atbalsts vienai konkrētai partijai, kā arī vēlētāju viedoklis stipri atšķiras jeb ir volatīls. Salīdzinot vēlētāju izvēli 12. un 13. Saeimas vēlēšanās 47,08% vēlētāju mainīja savu izvēli par labu citai partijai.

Var secināt, ka neskatoties uz to, ka pašvaldību vēlēšanās ir skaidri izteikts atbalsts vietējai partijai un kuras tuvākais sabiedrotais valsts līmenī ir partija Jaunā Vienotība, tas lielā mērā neietekmē iedzīvotāju viedokli Saeimas vēlēšanās – par partiju Jaunā Vienotība 13. Saeimas vēlēšanās nobalsoja tikai 10,23% iepretim 31,94% iepriekšējās 12. Saeimas vēlēšanās.

Var minēt, ka tas liecina par to, ka Valmieras iedzīvotājiem izteiktākas ir gaidas pēc **pārmaiņām** vismaz nacionālajā līmeņa jautājumos (neidentificējot konkrētas politikas jomas), kā arī Valmieras vēlētāju izvēlē varēja un var nākt pa labu vairākiem politiskajiem spēkiem, kas Valmieru rada par vidi ar izteiktāku politisko konkurenci nacionālā līmeņa politikā.

Jāmin arī fakts, ka 13. Saeimas vēlēšanās partija Valmierai un Vidzemei startēja kopā Jaunās Vienotības sarakstā, turklāt arī līdzšinējais pilsētas vadītājs Jānis Baiks tika atainots Saeimas priekšvēlēšanu reklāmās, lai gan pats vēlēšanās nekandidēja (Valmierai un Vidzemei).

Neskatoties uz līdzšinējo varas partiju, it īpaši Jaunās Vienotības, vājamajiem Saeimas vēlēšanu rezultātiem paredzams, ka pašvaldības līmenī partijas Valmierai un Vidzemei pozīcijas saglabāsies spēcīgas un nav pamata šaubām par tās rezultātiem nākamajās pašvaldību vēlēšanās. Diskusijas vērts gan jautājums ir par to, vai un kā vietējā pašvaldība centīsies virzīt savu sadarbību ar vēl citām partijām, kuras šobrīd ir pārstāvētas nacionālajā mērogā – partijai Valmierai un Vidzemei ir izveidota laba sadarbība ar Jauno Vienotību (lai gan pašvaldību vēlēšanās partijas startē atsevišķi), tomēr šai partijai ir arī potenciāli labas iespējas sadarbību attīstīt ar vairākām citām Saeimā pārstāvētajām partijām. Tajā pašā laikā risinājumiem dažādos jautājumos, kuros Valmieras pašvaldībai būs nepieciešams Saeimas vai valdības atbalsts, it īpaši finansiāls, varētu nākties saskarties ar lielākiem šķēršļiem un apgrūtinājumiem nekā varbūt iepriekšējās Saeimas sasaukumā.

Ventspils (skatīt 4.pielikuma 3.un 7.attēlu)

Ventspilī jau kopš 1994. gada pašvaldību vēlēšanām ir bijis stabili izteikts atbalsts vienai partijai – Latvijai un Ventspilij, kurā pārliecināts vēlētajū atbalsts arī vienmēr ir bijis veltīts tās ilggadējam partijas vadītājam un pašvaldības domes priekšsēdētājam Aivaram Lembergam. Iepriekšējās pašvaldību vēlēšanās 2017. gadā partija Latvijai un Ventspilij ieguva pārliecinošu 62,13% balsu skaitu. Partija Latvijai un Ventspilij arī ir viena no partijām, kas ietilpst politiskajā apvienībā Zaļo un Zemnieku savienība.

Arī Saeimas vēlēšanās Ventspils vēlētaji ir pauduši ievērojamu atbalstu Zaļo un Zemnieku savienībai. Tajā pašā laikā pēdējās 13. Saeimas vēlēšanās atbalsts Zaļo un Zemnieku savienībai Ventspilī ir ievērojami samazinājies par 24,02% - 12. Saeimas vēlēšanās partija guva 45,70% vēlētajū balsu. Izskaidrojums tam varētu būt divējāds – pirmkārt, neapmierinātība ar iepriekšējās Saeimas un valdības sniegumu; otrkārt, ar norobežošanos no Aivara Lemberga kā viena no Zaļo Zemnieku savienības līderiem, kā arī ievērojami mazāku iesaisti 13. Saeimas vēlēšanu kampaņā - 12. Saeimas vēlēšanās tieši Aivars Lembergs tika virzīts kā Zaļo un Zemnieku savienības ministru prezidenta amata kandidāts. Tas ļoti iespējams arī skaidro vēlētajū izvēles volatilitāti šajā pašvaldība, kur 39,83% vēlētajū atdeva balsi par citu partiju nekā 12. Saeimas vēlēšanās. Šo Zaļo un Zemnieku savienības vēlētajū balsis visticamāk arī sadalījušas starp Jauno konservatīvo partiju un partiju KPV.LV.

Jebkurā gadījumā, līdzīgi kā Valmierā, arī Ventspilī nav pamats šaubīties par vietējās partijas Latvijai un Ventspilij stabilajām pozīcijām arī turpmākajās pašvaldību vēlēšanās, ņemot vērā tās ilgo līdzšinējo pieredzi. Iespējams to arī var skaidrot ar partijas spēju reaģēt uz iedzīvotāju gaidām no pašvaldības vadības. Tomēr pie šāda 13. Saeimas vēlēšanu rezultāta pašvaldības pozīcija valsts līmeņa jautājumu risināšanā un pašvaldības atbalsta jautājumos ievērojami mazināsies, it īpaši atkarībā no tā vai un kā Zaļo un Zemnieku savienība tiks pārstāvēta valdošajā koalīcijā un valdībā.

Jelgava (skatīt 4.pielikuma 4.un 8. attēlu)

Jelgavā pēdējās pašvaldību vēlēšanās uzskatāmu balsu pārsvaru ieguva Zaļo un Zemnieku savienība – 41,54% vēlētajū balsis. Tās saraksta līderis un pašvaldības vadītājs ir Andris Rāviņš, un kopš viņa stāšanās šajā amatā 2001. gadā katrās pašvaldību vēlēšanās Zaļo un Zemnieku savienības pozīcijas ir tikai uzlabojušas.

Neskatoties uz pārliecinošo partijas rezultātu pašvaldību vēlēšanās Jelgavā, līdzīgi kā Valmierā, Saeimas vēlēšanās nav izteikta vienas partijas līderība un vēlētajū balsis dalās salīdzinoši līdzvērtīgi. Jelgavā, vērtējot 12. un 13. Saeimas vēlēšanu rezultātus, vēlētajū volatilitāte ir visraksturīgākā – 41,61% vēlētajū ir mainījuši savu balsi par labu citai partijai nekā iepriekšējās vēlēšanās. Šajā gadījumā visas 12. Saeimā pārstāvētās partijas ir zaudējušas balsis par labu tā sauktajām jaunajām partijām – KPV.LV - 15,88%, Jaunā konservatīvā partija - 12,67%, Attīstībai/Par – 10,41%.

Jāatzīmē arī, ka Jelgavas pilsētas pašvaldībā ir izteiktāka vairāku partiju pārstāvniecība, esot ievēlētiem deputātiem no Saskaņas (3), Nacionālās apvienības (2), Vienotības (1), Latvijas Reģionu Apvienības (1) un KPV.LV (1). Tādēļ, ņemot vērā 13. Saeimas vēlēšanu rezultātus un faktu, ka Saeimā jaunievēlētās partijas visticamāk arī centīsies izvērst savas pozīcijas 2021. gadā gaidāmajās pašvaldību vēlēšanās,

Jelgavā varētu pieaugt konkurence par pašvaldības deputātu vietām. Protams, šeit jāņem vērā arī pašvaldību vēlēšanu un jautājumu specifika, kas nebūt nav tāda pati, kas Saeimas vēlēšanas, turklāt pašvaldību līmenī nozīmīgāks faktors ir arī vietējie līderi. Tā iemesla dēļ, no vienas puses, nav nopietna pamata apšaubīt līdzšinējās vadošās partijas sekmes gaidāmajās pašvaldību vēlēšanās, it īpaši ņemot vērā tās ilgstošo būšanu pie varas. No otras puses, salīdzinot ar pārējām pilsētām apskatītām šajā sadaļā, Jelgavas pašvaldībā vadošās partijas pozīcijas ir relatīvi vājākas, kas, savukārt, var būt par iemeslu citu partiju vēlmei kandidēt tieši Jelgavā. Šajā gadījumā liela loma būs šo partiju kapacitātei un spējai mobilizēties uz šīm vēlēšanām.

Rēzekne (skatīt 4. pielikuma 5. un 9.attēlu)

Rēzeknē vairāk kā pusi jeb 59,03% no visām balsīm 2017. gada pašvaldību vēlēšanās ieguva partija Saskaņas centrs, tādējādi nodrošinot sev vairākumu pašvaldību domē. Arī šajās vēlēšanās, līdzīgi kā iepriekšējās, vērienīgu vēlēšanu atbalstu saņēma līdzšinējais domes priekšsēdētājs Aleksandrs Bartaševičs, kurš pašvaldību vada jau kopš 2009. gada un kurš arī pēc vēlēšanām tika izvirzīts un apstiprināts par Rēzeknes pilsētas pašvaldības priekšsēdētāju.

Rēzeknē pašvaldību vēlēšanu balsojumā ir vērojama ļoti tuva līdzība ar 12. un 13. Saeimas vēlēšanu rezultātiem, kurās par partiju Saskaņa nobalsoja attiecīgi 49,44% un 46,10% vēlēšanu. Arī Rēzeknē ir vērojama vēlēšanu volatilitāte, kurā 29,58% vēlēšanu balsi 13. Saeimas vēlēšanās nodeva par citu partiju nekā 12. Saeimas vēlēšanās. Rēzeknes gadījumā gan šī volatilitāte lielākoties vērojama tā saukto latviešu partiju starpā, kā arī nepieciešams atzīmēt, ka 13. Saeimas vēlēšanās ievērojami pieaudzis ir atbalsts arī partijai Latvijas Krievu savienība, kas 13. Saeimas vēlēšanās ieguva 8,60% balsu, kas ir par 4,83% vairāk nekā iepriekšējās vēlēšanās, ierindojot to otrajā vietā pēc balsu skaita aiz partijas Saskaņa. Lielā mērā Rēzeknes gadījumā vēlēšanu rezultātos, salīdzinot ar iepriekšminētajām pilsētām, visspilgtāk izņēmējais etniskais aspekts, ņemot vērā, ka teju puse Rēzeknes iedzīvotāju ir krievvalodīgie, pār kuru, kā potenciālo vēlēšanu, partiju starpā konkurence ir ļoti nosacīta.

Atšķirībā no citām iepriekšminētajām pilsētām, partija Saskaņa nekad nav bijusi valdībā un valdošajā koalīcijā, kas, lai gan diskutabli, nav devusi Rēzeknei varbūt tādas priekšrocības kā citām iepriekš minētajām pilsētām dažādu jautājumu risināšanā nacionālā mērogā.

Kopējās iezīmes

Veicot padziļinātāku analīzi starp šīm dažādajām pašvaldībām ir raksturīgas vairākas ļoti līdzīgas iezīmes. Visās no minētajām pašvaldībām ir izteiktāks viens partijas pārsvars pašvaldību vēlēšanās vismaz pēdējos trīs sasaukumos. Apskatot pēdējo trīs Saeimas vēlēšanu datus, apstiprinās iepriekšminētais, ka iedzīvotāju izvēle Saeimas vēlēšanās ir salīdzinoši nestabila. Tas atspoguļojās arī minētajās pašvaldībās, bet ir vērojamas atšķirības šajā nestabilitātes jeb volatilitātes īpatsvarā starp pašvaldībām. Vēlēšanu īpatsvars, kas mainījies savu izvēli 13. Saeimas vēlēšanās: Jelgava – 41,61%, Ventspils – 39,83%, Valmiera – 38,34%, Rēzekne - 29,58%. Visās pašvaldībās ir izteikts vēlēšanu kritums partijai Jaunā Vienotība, savukārt Ventspilī un Jelgavā izteikts vēlēšanu atbalsta kritums politiskai apvienībai Zaļo un Zemnieku savienība. Visās minētajās pilsētās arī ievērojamus rezultātus ir ieguvušas tā sauktās jaunās partijas – Jaunā

konservatīvā partija, KPV LV un Attīstībai/Par!, izņemot Rēzekni, kurā vērojams stipri izteiktāks atbalsts partijai Saskaņa, kā arī ievērojams pieaugums ir partijai Latvijas Krievu savienība.

Jāatzīmē gan viena būtiska lieta, ka, lai gan var identificēt to, ka vairākos gadījumos ir redzama sakarība starp vēlētāju partijas izvēli pašvaldību vēlēšanās un izvēli Saeimas vēlēšanās, it īpaši, piemēram, Ventspilī un Rēzeknē, bet ne otrādi – Saeimas vēlēšanās nav redzama būtiska ietekme pār pašvaldību vēlēšanu rezultātiem. Tas savā ziņā ir saprotami, ņemot vērā, ka valsts līmeņa jautājumi nav pielīdzināmi pašvaldību līmeņa jautājumiem, tajā pašā laikā plaši atzīti vietējie līderi var viennozīmīgi vairot noteiktas partijas popularitāti un atbalstu nacionāla līmeņa vēlēšanās.

Pašvaldību izaicinājumi un aktuālie jautājumi 13. Saeimas vēlēšanu kontekstā

Neskatoties uz to, ka Saeimas vēlēšanu rezultātiem, visticamāk, nebūs ļoti būtiska ietekme uz gaidāmajām pašvaldību vēlēšanām šajās pilsētās, tomēr tie noteikti atstās ietekmi uz pašvaldībām un pašvaldību risināmiem jautājumiem kopumā.

Pirmkārt, kā iepriekš minēts, ļoti būtiski ir fakts, ka 13. Saeimas vēlēšanu rezultātā Saeimā ir palielinājies to partiju īpatsvars, kurām nav izteikta pašvaldību piederība (nav plaša pārstāvniecība pašvaldību domēs) – KPV.LV, Jaunā konservatīvā partija un Attīstībai/Par!, savukārt politiskai apvienībai Zaļo Zemnieku Savienība, kurai jau ilgstoši un vēl joprojām ir izteikta plaša pārstāvniecība pašvaldībās, 13. Saeimas vēlēšanās ir būtiski mazinājusies tās pozīcija parlamentā. Šajā gadījumā diskusijas vērts ir jautājums par to, cik ietekmīgas šajā Saeimas sasaukumā būs attiecīgās pašvaldības un pašvaldību pārstāvošās organizācijas kā Latvijas Pašvaldību Savienība un Latvijas Lielo pilsētu asociācija dažādu pašvaldībām vēlamu lēmumu un jautājumu virzīšanā un ietekmēšanā.

Kā viens no būtiskākajiem šādiem jautājumiem noteikti ir **administratīvi teritoriālā reforma**, kas ir izvirzīta vairāku jauno Saeimā pārstāvēto partiju priekšplānā un kampaņu ietvaros, kas, ja īstenota, atstās ļoti būtisku iespaidu uz pašvaldībām un to darbu. Attiecībā uz iepriekšminētajām pilsētām šāda reforma visticamāk sniegs tieši ieguldījumus, pieaugot lielāku pašvaldību lomai un ietekmei, kā arī rezultējoties lielākā resursu (t.sk. dažādu pakalpojumu) koncentrācijā šajās pašvaldībās. It īpaši tas attiektos uz Valmieru, kas ir visnotaļ centrālā pašvaldība Vidzemes reģionā. Šādai situācijai noteikti būtu arī otra puse, kur attiecīgajām pašvaldībām būs nepieciešams uzņemt lielāku līdera lomu, kā arī stiprināt savu pārvaldes kapacitāti un efektivitāti, lai atbalstītu un veicinātu kopējo reģionu attīstību. Administratīvi teritoriālā reforma ir ļoti cieša saistība arī ar virkni citām jomām kā veselības aprūpe, izglītība, sociālā palīdzība, kultūra un citas, kas tiktu ietekmētas saistībā ar dažādu iestāžu vai funkciju apvienošanu. Vairāk dažādu pakalpojumu saņēmēju varētu tikt novirzīti uz šiem lielākiem un mazākiem reģionu centriem, protams, atkarībā no šādas reformas reālo izpildi.

Pirmkārt, līdzīga kā valstī kopumā, arī vērtējot Saeimas vēlēšanu rezultātus minēto pilsētu ietvaros redzams, ka vēlētāju veiktās izvēles parlamenta vēlēšanās ir salīdzinoši nestabilas un atbalsts dažādām partijām pat būtiski mainās starp dažādām vēlēšanām. Šajās Saeimas vēlēšanās it īpaši vērojams izteikts atbalsta kritums iepriekšējām varas partijām, uz kā rēķina būtiski ieguva jaunās Saeimā iekļuvušās partijas.

Otrkārt, Latvijas iedzīvotāju pēcvēlēšanu aptaujas rezultāti rāda, ka iedzīvotāji bija ļoti izteikta vēlme pēc pārmaiņām (68% aptaujāto norādīja, ka jebkādas pārmaiņas ir labāk, nekā nekādas pārmaiņas). Latvijas Reģionu apvienībai, Latvijas Krievu savienībai un partijai Progresīvie, kuras neiekļuva Saeimā, tomēr bija nopietnas izredzes pārvarēt 5% barjeru – partijas vēlēšanu barjeras potenciālā pārvarēšana bija būtisks jautājums 81% vēlētāju; Savukārt, gandrīz visām Saeimā iekļuvušajām partijām bija iespēja pat būtiski audzēt savu atbalstītāju skaitu, uz citu iekļuvušo partiju rēķina. Partiju sniegums priekšvēlēšanu debatēs būtiski ietekmēja vēlētāju viedokli (40% aptaujāto), it īpaši 1/3 vēlētājiem, kas pieņēma lēmumu pēdējā nedēļā vai dienā.

Treškārt, vērtējot attiecīgo pilsētu pašvaldību vēlēšanu rezultātus paveras mazliet cita aina, proti, vēlētāju izvēles ir daudz stabilākas un lielākoties par labu vienam noteiktam politiskajam spēkam. Šajās pašvaldībās tas var indicēt, ka ir veiksmīgi izvirzīti vietējie līderi, kas ir guvuši vēlētāju atzinību.

Ceturtkārt, pašvaldībām jārēķinās ar to, ka, ņemot vērā Saeimā ievēlēto politisko partiju sastāvu, kurām nav izteiktas pašvaldību piederības, pašvaldību ietekme nacionāla līmeņa jautājumu virzīšanā un ietekmēšanā var ievērojami mazināties – tāpat politiskajā dienaskārtībā var ienāks jautājumi, kas iepriekšējā Saeimas sastāvā netiktu reāli virzīti, it īpaši, jautājums par **Administratīvi teritoriālo reformu**. Ņemot vērā salīdzinoši sadrumstaloto Saeimas partiju sastāvu, aktualitātē varētu arī atgriezties jautājums par valsts budžeta naudas piešķirumiem pašvaldībām caur tā sauktajām deputātu kvotām.

2.9. Attīstības mērķi un Valmieras pilsētas pārvaldība mērķu sasniegšanai

ANO Ilgtspējīgas attīstība mērķi (skatīt Attēls 40) un Latvija 2030, Valmieras pilsētas attīstības mērķu savstarpējā atbilstība.

Valmieras pilsētas attīstības mērķi ir saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Īpaši saistīti ar cilvēkresursu izaugsmi pilsētā ir šādi mērķi: Labs darbs un ekonomikas izaugsme (8 mērķis), Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas (11 mērķis), kvalitatīva izglītība (4 mērķis), inovācijas un infrastruktūra (9 mērķis) un sadarbība mērķu sasniegšanai (17 mērķis).

Attēls 40. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi, 2015

Valmieras ilgtermiņa attīstības pamatā ir trīs vērtības, kas saistītas ar pilsētas stratēģiskajiem mērķiem: iedzīvotāji, uzņēmējdarbība un pilsētvide (valmiera.lv). Valmieras pilsētas attīstības stratēģija 2030.gadam kā galvenais attīstības mērķis ir apstiprināts iedzīvotāju labklājība, kuram ir pakārtoti četri stratēģiskie mērķi:

3.att. Pilsētas ilgtermiņa stratēģisko mērķu mijiedarbība

Visi noteiktie stratēģiskie mērķi ir vērsti virzienā, kas pastiprina priekšnosacījumu, lai Valmieru izvēlētos par dzīves un darba vides pilsētu. Jāatzīmē, ka šo mērķu mērķtiecīgu īstenošanu apliecina arī 2018.gadā saņemtais Valsts Vides dienesta apbalvojums “Zaļās izcilības balva”, kuru pasniedz par visaugstākajā līmenī ievērotām vides aizsardzības normatīvo aktu prasībām, kā arī pēc savas iniciatīvas veiktiem pasākumiem, lai mazinātu ietekmi uz vidi. (<http://www.vvd.gov.lv/jaunumi/2018/12/valsts-vides-dienesta-zalas-izcilibas-balvas-sogad-sanemusi-18-uznemum?id=960>)

Jāizceļ globālas konkurences kontekstā, ka Valmieras pilsēta jau 2015.gadā ir izstrādājusi un apstiprinājusi Valmieras pilsētas vides deklarāciju, lai pilsētu attīstītu ilgtspējīgi. 2018.gada septembrī Valmieras bibliotēkas direktores vietniece Svetlana Jodo, Vidzemes džudo skolas “Valmiera” vadītājs Ventis Beķeris un starptautiskās nevalstiskās organizācijas “Peace Week Institute” (*Miera nedēļas institūts*) prezidents Judži Mijata (*Yuji Miyata*) parakstīja apliecinājumu par atbalstu Valmieras vides

deklarācijas īstenošanai, apliecinot ar savu institūciju darbību šajos virzienos (Valmieras ziņas 2018).

Pilsētas ilgtermiņa attīstības stratēģijā ir noteiktas kā potenciālās jomas **ražošana, izglītība, kultūra un radošās industrijas, sports un inovācijas**, kurās **Valmierā klūs par piemēru un izcilības centru** (*Valmieras pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015-2030.gadam*).

Valmieras jaunatnes centra "Vinda" attīstības plānā 2018.-2020.gadam starp sasniedzamajiem mērķiem ir noteikts: veicināt jauniešu uzņēmējdarbību un iniciatīvu; nodrošināt jauniešiem līdzdalību iesaistīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu pieņemšanā. Šo mērķu sasniegšana veicina piederības sajūtas rašanos jauniešos Valmierā, kas var būt svarīga vēlākos dzīves gados jau, lai pieņemtu lēmumu pēc pavadītiem gadiem citās pilsētās, krājot dzīves un darba pieredzi, atgriezties Valmierā. Centra misija ietver veicināt jauniešu **radošo un intelektuālo izaugsmi, savu spēju apzināšanos, talantu izkopšanu**, kā arī praktisko **dzīves prasmju un kompetenču apguvi**, sekmējot profesijas izvēli. Rīcības plānā 5. uzdevums ir noteikts: *"Stiprināt kultūrizglītības jomas interešu izglītības programmas, veidojot bērnos un jauniešos piederības sajūtu savam novadam, pilsētai, reģionam un valstij."* Ņemot vērā literatūras studijas un intervijās iegūtos rezultātus, varam apstiprināt, ka šāda veida uzdevumi noteikti ir īstenojami un turpināmi ilgtermiņā. (https://www.valmiera.lv/images/userfiles/Att%C4%ABst%C4%ABbas_pl%C4%81ns_2017_12_21_DJ1_1122017_08_01.pdf)

Vidzemes Augstskolas stratēģijā 2016.-2020. gadam ir definētas trīs stratēģiskās prioritātes: izglītība, zinātne un zināšanu pārnese un ideju līderība, kā arī stratēģija nosaka, ka augstskola ir jāklūst par viedokļa līderi reģionālā un nacionālā līmenī, jāpopularizē vērtības, kas tai ir svarīgas, un arī pašai attiecīgi jāīsteno. Starp pieciem stratēģijā noteiktajiem horizontālajiem virzieniem stratēģisko prioritāšu sasniegšanā ir minēta sadarbība, infrastruktūra, cilvēkresursi, finansējums un kontroles sistēma, kas ir svarīgi talantu veidošanā un ANO mērķu sasniegšanā. (ViA stratēģija 2016-2020, 2016)

3. Valmieras pievilksanas un atgrūšanas spēki

Dzīve pilsētā ir paradokss, šeit ir relatīvi piesārņotāks gaiss, vairāk svešinieku, lielāka vientulība, dzīves dārdzība, un tomēr, par spīti tam, cilvēki sapņo par dzīvi pilsētā. Arī valmieriešiem un apkārtējiem iedzīvotājiem pilsēta ir tā vieta, kur viņi dodas mācīties un visdrīzāk nākotnē strādās. Par pilsētu var runāt no sociālekonomiskā skatu punkta- iedzīvotāju skaits, apdzīvotība, ekonomiskā aktivitāte, ienākumi, bet tikpat būtiski ir paturēt prātā idejisko panorāmu.

Ja pilsēta risina tikai tos jautājumus, kas ir nozīmīgi tikai tās ģeogrāfijā, tā kļūst arvien perifērāka un mazāk nozīmīga. Pilsēta var būt relatīvi neliela, bet tajā ir liela dažādība, taču ir pilsētas, kuras ir lielas, bet viņās nav dažādības- dažādi dzīves stili, sociālās vai etniskās grupas, ideāli. Dzīvesstils var padarīt par minoritāti mazpilsētā,

bet par normu metropolē (no intervijas ar sociālantropologu V.Celmiņu žurnālā SIN, 02.2018, 36.-45. lpp.).

Kā cilvēki jūtas Valmierā? Kā cilvēki redz Valmieru? To mēs gribējām uzzināt, aptaujājot un intervējot valmieriešus.

3.1. Valmieras tēls

Vizuāli valmierieši pilsētu visbiežāk asociē ar **dabas tēliem** - Gauju, mežu, kokiem, zaļu krāsu, bet **arhitektoniski** valmieriešu vīzijās visbiežāk parādās Vidzemes Augstskola, Valmieras Drāmas teātris, Sīmaņa baznīca, Livonijas ordeņa pilsdrupas, Valmieras stikla šķiedras rūpnīca, padomju laika arhitektūra, senatnes un mūsdienīguma apvienojums.

Šādi Valmieras tēlu vizuāli raksturo valmierieši- gan jaunienācēji Valmierā, gan tie, kuri no Valmieras aizbraukuši.:

- ★ Gauja, Gaujas loki, Gaujas stāvkrasti, upe, krācītes
- ★ Tilts pār Gauju, tilti
- ★ Zaļa
- ★ Mežs, koki
- ★ Vidzemes Augstskola
- ★ Valmieras drāmas teātris
- ★ Sīmaņa baznīca
- ★ Livonijas ordeņa pils
- ★ Valmieras stikla šķiedras rūpnīca
- ★ Rūpniecība, dūmeņi, rūpnieciska pilsēta zaļumos
- ★ Strādnieku pilsēta, padomju laika arhitektūra, senatnes un mūsdienīguma apvienojums
- ★ Valleta

Savukārt **sajūtās** Valmierieši pilsētu raksturo kā mierīgu, klusu, mājīgu, draudzīgu, mazu, ģimenisku, gādīgu, latvisku, "...tā ir sirdsvieta, dzimtā puse, spēka vieta, palīdz izturēt grūtības...", bet arī kā dinamisku, rosīgu, mūsdienīgu, jauneklīgu, inteliģentu:

- ★ Miers, klusums, svaigs gaiss
- ★ Sakopta, tīra, sakārtota vide, labiekārtota
- ★ Draudzīga (arī studentiem), draudzīgi cilvēki
- ★ Mājīga, silta
- ★ Dinamiska un rosīga, kustīga
- ★ Mūsdienīga
- ★ Latviska
- ★ Maza, kompakta
- ★ Droša

- ★ Ģimeniska, gādīga
- ★ Drosmīga
- ★ Vieda
- ★ Skaista
- ★ Jauneklīga
- ★ Smaidoša
- ★ Intelīgenta
- ★ Vienmuļa
- ★ Bija «oranža»

Valmieras tēla raksturojums caur **darbību uztveri**:

- ★ **Izaugsme, attīstība, ilgtspējība**, perspektīva, rūpniecības attīstība, inovācijas, skats nākotnē
- ★ Izklaides pasākumi, **sports, kultūra, izglītība, aktīvā atpūta**
- ★ Uzņēmējdarbība
- ★ Būvniecība
- ★ Cilvēku piesaiste
- ★ Valmiera domā un rada
- ★ Valmiera vispirms rada un tad domā
- ★ Seko aktualitātēm citās pilsētās un pasaulē
- ★ Viss pieejams, plašas iespējas
- ★ Dabas pieejamība
- ★ Uz zināšanām balstīta darba piedāvājumu trūkums
- ★ Lēna satiksme

Valmieras tēls caur **sociālo prizmu**:

- ★ Daudz jaunu cilvēku, studentu
- ★ Jauna sabiedrība
- ★ Draudzīgi cilvēki
- ★ Ģimenes
- ★ Nepieklājīgi cilvēki

Valmieras pašvaldības iedzīvotāju aptaujā 2018.g. februārī -martā, iedzīvotājiem (n=570) tika uzdots jautājums domājot par Valmieras tēlu, lūdzot izteikt savas asociācijas ar kādām iestādēm raksturojas Valmiera. Biežāk minētās iestādes, ar ko asociējas Valmiera, bija Valmieras Drāmas teātris (84 reizes minēts), Vidzemes Augstskola (70), Valmieras pilsētas pašvaldība(58), Vidzemes Olimpiskais centrs (55) un Valmieras Kultūras centrs (38).³

No kultūrvēstures, tūrisma un citiem objektiem, kas raksturīgi Valmierai, biežāk minētie ir Valmieras Sv.Sīmaņa baznīca (minēta 94 reizes), pilsdrupas (92 reizes),

³ Valmieras iedzīvotāju aptaujas rezultāti. 2018.Valmieras pašvaldība.
http://www.valmiera.lv/images/userfiles/Anketas/Iedz%C4%ABvotaju_Aptauja_copy_PUBLIC.pdf

Valmieras muzejs un Gaujas Stāvo krastu Sajūtu parks (minēti 72 reizes). Tam seko Gaujas Stāvie krasti (61), Gauja (41), Valmieras Drāmas teātris (38), Vecpuišu parks (35) un citi.⁴

Biežāk minētas personības, ar ko asociējas Valmiera – Māris Štrombergs (93 reizes), Jānis Baiks (90 reizes). Nākamās biežāk minētās personības ir Jānis Daliņš (39), Oļģerts Kroders (17), Inesis Bokis (12), Māris Kučinskis (11) u.c.⁵

3.2. Pakalpojumi un infrastruktūra

Valmierieši intervijās atklāj, ka viņi kopumā ir apmierināti par pakalpojumu pieejamību Valmierā:

“Izglītība, veselība, skaistumkopšana, sports, kultūra-teātris, koncertzāle- viss labi...”,

“Visi pakalpojumi ir augstā līmenī, patīk ar ģimeni staigāt dabā, ir teātris, kino...”,

“Te ir vairāk iespēju brīvā laika pavadīšanai nekā Rīgā, ja dzīvo mikrorajonā. Ir droši, pieejama medicīna, lai gan esmu bijis tikai pie zobārsta. Svarīgi, lai ir, kur skriet, peldēt, slidot. Brīvdienas paiet krāsaini...”

“Ļoti apmierina izglītība- augstskola bija galvenais...(lai pārceļtos uz Valmieru)”

Jaunienācēji arī pamanījuši, ka *“...Valmierā ir lēna satiksme, cenu līmenis tāds pats kā Rīgā, dzīvokļi dārgāki...”*

“...jārisina transporta problēma uz Rīgu- tagad 2,5 stundas, tas ir par ilgu. Nākotnes transports ir vilciens, bet tā kvalitāte ir neattīstīta. Vajadzētu 1,5 stundās nokļūt Rīgā...”

“...jauno cilvēku piesaistē nav dzīvojamā fonda par sakarīgu cenu...”

“...jauniem darbiniekiem ir dzīvesvietas problēmas. Jaunas ģimenes ir vislielākais potenciāls...”

Iedzīvotāji atzīst, ka “...ir sakārtota infrastruktūra, var braukt ar riteni un iet kājām, dabas pieejamība, ir droša vide, skolās nav rindas, var ātri visur nokļūt, ir pieejami hobiji, bet pilsēta ir par mazu...”

“...Valmierai nav vecpilsētas, tā nav interesanta no tūristu viedokļa. Tirgus ir traips pilsētai...”

Par medicīnas pakalpojumiem domas dalās un ir arī negatīvāka pieredze:

“...veselība-ģimenes ārsta sameklēšana bija grūta, jo studentus negrib ņemt, jo viņi tikai uz laiku, iespējams, būs klienti. Tiku pie ģimenes ārsta, jo saslimu ar gripu. Slimnīcā ar apkalpošanas kultūru ir negatīva pieredze. Apmaiņas studentiem ir grūti tikt pie

⁴ Turpat

⁵ Turpat

ārsta (valodas barjera, **tikai viens ārsts-runā angliki**). Pie zobārsta uz Rīgu jābrauc. Vajadzīga ārsta pārbaude priekš uzturēšanās atļaujas- jābrauc katram ārvalstu studentam līdz pie daktera.”

“...veselības aprūpe nav ne laba ne slikta...”

“...nav mazu dāmu kafejnīcu (kafija, kūka)...”

3.3. Uzņēmējdarbības un darba vide

Par uzņēmējdarbības vidi un darba iespējām valmieriešu domas dalās.

Daļa atzīst, ka “...Valmiera **nav vislabākā vieta jaunam biznesam, skatoties ar mazā ražotāja acīm...**”

“...profesionālās **izaugsmes iespējas nav vienlīdzīgas...**”

“...**uzņēmuma kultūra ne vienmēr ir labvēlīga jaunpienācējiem...**”

“...**nav atvērta kultūra pret ienācējiem, darba meklējumos noteicošais ir pazišanās un radniecība...**”

“...**darbu atradu 2 mēnešu laikā (izglītība). Ilglaicīgi neredzu perspektīvu, jo nav izaugsmes iespēju, nav vakanču ...**”

“...**ir ierobežotas piedāvājums darba tirgū sociālo zinātņu jomā (sabiedriskajās attiecībās, tūrisms, biroja darbi). Variantu ir maz...**”

“...**vajag fiziskās vietas biroju telpām...**”

“...**vienkāršajiem darba darītājiem algas ir kritiski zemas...**”

Savukārt citi uzskata, ka “...Valmierā ir **vieglāk izsist savu nišu, nav tik liela konkurence...**”

“...Valmierā ir **noturējais profesionālais izaicinājums...**”

“...**pieņemot lēmumu par dzīvesvietu, pirmkārt, ir svarīgs darbs ar konkurētspējīgu atalgojumu. Biju gatavs arī zemāk apmaksātam darbam, bet darīšu to, kas man patīk!**”

“...**bija galvenais, ka var sevi attīstīt...**”

“...**pirmajā reizē neatradu piemērotu darbu, kas atbilstu manām prasībām, pēc gada atradās darbs specialitātē ar labu atalgojumu (RTU materiālzinātne. Produktu inženieris)**

“...**izsūtīju CV diviem darba devējiem. Bija labs kontakts ar darba devēju. Ja neizdotos, tad atgrieztos Anglijā...(strādā ražošanā tehniskajā klientu vadībā)...**”

“...**strādāju ar tehnisko dokumentāciju, Cēsīs nav līdzīga darba...(tekstila tehnoloģe)...**”

“...**darba iespējas ir daudz...**(pēc izglītības vācu valodas skolotāja)...”

“...**Valmiera ir viens no punktiem Latvijā, uz kuriem brauc tie, kas vēlas uzsākt uzņēmējdarbību, kas tic biznesam...**”

“...**Valmierā ir lielās industrijas, bet jābūt arī mazajām. Nav līdzsvara...**”

3.4. Kultūrvide un radošā vide

Kultūrvide nav piemērota jaunajiem cilvēkiem (nav mūsdienīga deju kluba).

Ir teātris, Augstskola, teātru festivāls!!! Atvaļinājumā uz Berlīni, Londonu.....

Varētu būt vairāk izstāžu, biežāk mainīties izstāžu piedāvājums. Atvaļinājumu tomēr labāk pavadīt ārzemēs.

Daļa valmieriešu uzskata, ka "...Valmierā pietrūkst "radošās cilts"-mākslinieki, fotogrāfi. Cēsis izkonkurē Valmieru..."

"...ir industrija, bet trūkst radošas vides. Valmiera ir spējusi piesaistīt inženierus, sportistus, bet nav mākslinieku. Tie nespēj iedzīvoties Valmierā. Pārceļas uz Cēsīm- Mārtiņš Eihe, Krista Burāne..."

"...aru pats savu vāgu, varu realizēt savu radošo potenciālu..."

Radošo profesiju pārstāvji uzsver, ka "...**īsti nav labiekārtotas radošās vides, kas rosinātu domu apmaiņai...**, tie laiki ir pagājuši, kad jauni cilvēki mākslas vārdā bija gatavi paciest neērtības ...". Teātra ļaudis pēc izrādēm dodas uz Rīgu un izpaliek radoša kopā būšana.

Tas, ka Valmierā nav vecpilsētas un gājēju ielas, neļauj pilnībā izbaudīt un novērtēt kultūrvidi. Mākslas un kultūras simboli ir izvietoti dažādās pilsētas daļās attālināti un vairāk kalpo par tūrisma objektiem nevis par kultūras simboliem, kas ļauj nesteidzīgi baudīt vidi. To varētu risināt ar iecerēto Ziloņu ielu iepretī Valmieras Drāmas teātrim.

Valmierieši mīl un lepojas ar savu teātri, un tas savā ziņā ir kļuvis par Valmieras kultūras simbolu.

Valmierā ir mākslas skola, bet nekur nevar apgūt tādas teātrim nepieciešamas profesijas, kā **butafori, kostīmu šuvēji**- šīs profesijas tiek mācītas uz vietas teātrī.

"...pietrūkst arī drosmīgu, mūsdienīgu arhitektūras risinājumu, kur Valmiera ir kā pasūtītājs. Tagad arhitektūra ir industriāla. Radošu vidi veido laikmetīgā māksla un arhitektūra..."

"...jāiesaista pilsētplānošanā antropologi, ViA profesori, sabiedrība..."

3.5. Sociālā vide

Valmieriešiem ir ļoti atšķirīgi sociālie paradumi un uztvere.

Lielai daļai sociālo vidi veido ģimene, radi, draugi, interešu grupas- sporta klubi (bokss, volejbols, skriešana, basketbols u.c.), pašdarbības kolektīvi, augstskolas basketbola komandas līdzjutēji, tūrisma nozares profesionāļi, absolventi, teātra mīlētāji, politiskās aprindas.

Agrāk bija 7-9 uzņēmēju klubi, tagad tikai viens "**Jaunais Vidzemes uzņēmēju klubs**". Agrāk bija **ViA grāmatu pulciņš**, bet ātri panīka.

“...**Zontu klubs** -tā bija iespēja ar ko parunāties. Tas ir devis plašāku globālāku dimensiju. Tas bija svarīgs- globālais skats...”

Mednieku-makšķerņu biedrība

Izskanēja ieteikums veidot kustību “Valmierietis valmierietim ir labākais valmierietis”- Valmieriešu klubu.

Vieni uzskata, ka Valmieras sabiedrība ir **atvērta, laipna, pieņemoša, viss ir savs, pazīstams**. “...loti laba attieksme pret jauniem, jo ir studentu pilsēta. Vietējie ir pieraduši pie studentiem...”

“...atgriezies, jo **vēlējos, lai mani bērni izaugtu vietā, kur ir mana dzimta, vecāki...**”

“...saņēmu vairāk nekā gaidīju. Gan studiju pieredze, pilsētas kultūras dzīve, vide-daba. **Ir aktīva sabiedrība...**”

Savukārt citi uzskata, ka vide ir pārāk noslēgta un šaura. “...uzņēmuma kultūra ne vienmēr ir labvēlīga jaunpienācējiem. **Vide ir diezgan šaura, provinciāla** - visi visus pazīst. **Neprot pieņemt kritiku. Neprot kļūdīties un atļaut citiem kļūdīties...**”

“...Cilvēki nav slikti, bet **ārzemēs bija laipnāki...**”

“...**provinciāla vide, visi zina visu, skaudība...**”

“...struktūrās ir atpalcība, jāvar paskatīties plašāk nekā vidusmēra cilvēkam, **jārada līderi**, jāmācās vismaz 2 disciplīnas. Jāveido dzīves stils...”

“...**jāseko ideāliem, atsakoties tikai no merkantiliem mērķiem...**”

“...cilvēki **visu dara lēnāk** nekā Rīgā...”

“...jādomā, kā **sabiedrību padarīt atvērtāku...**” “...nepieciešamas **skolas ar alternatīvu pieeju** personības attīstībai radošu cilvēku bērniem...”

“...viedokļu līderiem vajadzētu **platformu, kur tikties un veidot viedokli**. Jābūt sadarbībai ar intelektuālo centru (ViA)...”

Valmieras apdzīvotība varētu kļūt blīvāka, un tajā varētu dzīvot vairāk un dažādāki cilvēki. Valmieru varētu padarīt par pievilcīgu dzīves vietu ne tikai tiem, ka no tas aizbraukuši, bet arī dažādiem citiem cilvēkiem. Tās vienmēr ir pilsētas priekšrocības, ja tā atbalsta dažādību. Sabiedrībai būtu jāklūst atvērtākai.

Atvērtība dažādībai ir nepieciešama nevis tāpēc, ka mēs tad būtu morāli labāki, bet tāpēc, ka **ekonomika tagad to prasa**. Mums ir jāuzņemas risks un arī jāprot zaudēt, jo sākumā būs daudz reižu jākrīt, kamēr tas aizies. Tai ekonomikai, kurai mēs būsim vajadzīgi, būs nepieciešams radošums, galva uz pleciem un arī spēja kļūdīties. Mums ir jābūt piedodošiem ne tikai pret sevi, bet arī vienam pret otru. Tas attiecas arī uz pilsētas kultūru. Mums jāaudzina kompleksa sabiedrība, un būs nepieciešams eksperimentēt. Galu galā arī pilsētvide kļūs labāka, vitālāka un pievilcīgāka (V.Celmiņš, SIN, 02,2018).

- *Gandrīz visi intervētie valmierieši vārdos bija atbalstoši atvērtībai un svešinieku pieņemšanai: "...jebkurā vietā, kur ir augstskola, jābūt atvērtai videi. Neredzu, ka būtu slikti, ja ienāktu jauni cilvēki..."*
- *Tomēr šie apgalvojumi ir zināmā pretrunā ar sajūtām par "savu, mazu, mājīgu, ģimenisku, pazīstamu, drošu"*
- *Valmierā 61% iedzīvotāju ikdienā pārvietojas ar automašīnu, kas ir otrais augstākais Rādītājs Latvijā aiz Rīgas. Šis paradums rada sastrēgumus un lēnu satiksmi, kas prasa risinājumu. No otras puses valmierieši par priekšrocību uzskata iespēju pārvietoties ar kājām un velosipēdu.*
- *Valmiera nav pilsēta visiem. Valmiera ir pilsēta cilvēkam, kurš ir pašpietiekams, spējīgs pielāgoties un sadzīvot ar noslēgtu sabiedrību.*

3.6. Valmiera ViA absolventu skatījumā

Vai cilvēki, kuri šeit atbrauc mācīties apsver iespēju šeit palikt? Cilvēki, kas atbrauc uz Valmieru mācīties ir patīkami pārsteigti. Te ir laba vietu sasniedzamība, dabas tuvums, var piederēt zeme un māja, un tas ir pieejamāk nekā Rīgā vai citur Eiropā. Kāpēc tad liela daļa absolventu tomēr pamet Valmieru? Kāpēc daļa šeit dzīvo un strādā? To mēs gribējām uzzināt aptaujājot Vidzemes Augstskolas absolventus.

Respondentu statistika: n= 81

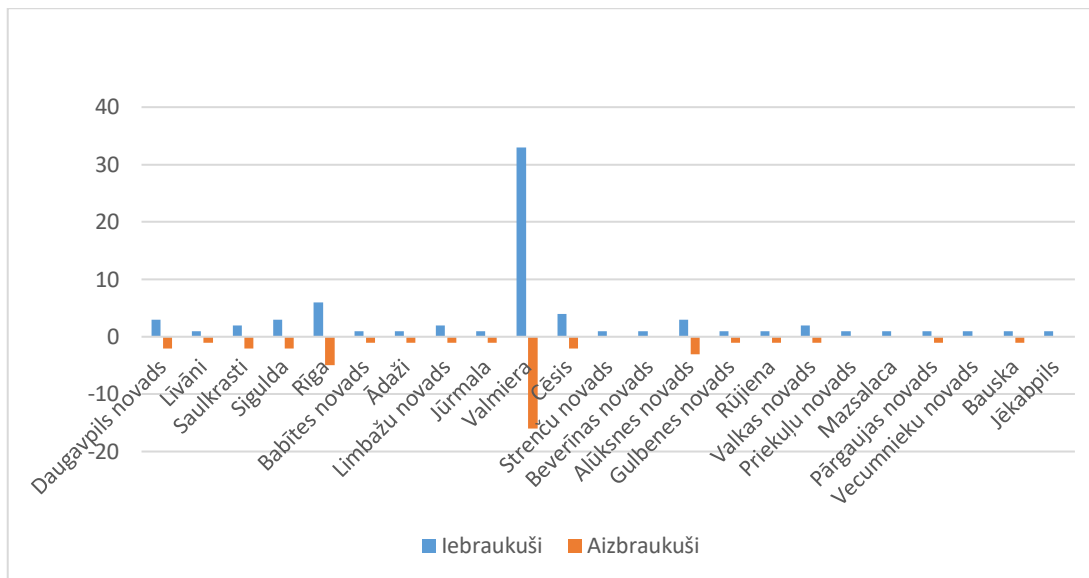
Vīrieši 22 un sievietes 59

Vidējais vecums 28.7 gadi

Respondenti ir absolvējuši augstskolu laikā no 1999. gada līdz 2018. gadam. Visvairāk ir pēdējo 5 gadu absolventi (53%).

Uzsākot studijas augstskolā, Valmierā dzīvoja 41% no aptaujātajiem, bet nedzīvoja 59%.

Studentu migrācija ir aplūkojama Attēls 41.

Attēls 41. Studentu migrācija, datu avots: absolventu aptauja, n=81

Visvairāk respondentu ir ieradušies Valmierā studēt no Valmieras, Cēsīm, Rīgas un Liepājas, bet Valmieru pametuši visvairāk valmierieši, rīdzinieki un alūksnieši.

Šobrīd 41% no aptaujātajiem dzīvo un/vai strādā Valmierā, bet 59% - citur. Galvenie absolventu aizbraukšanas iemesli ir (citāti no absolventu aptaujas):

- Iespēja iegūt labāk apmaksātu darbu
- Labākas karjeras iespējas
- Vieglāk atrast un apmaksāt dzīves vietu
- Sociālās saites

Galvenie iemesli izvēlei palikt Valmierā ir (citāti no absolventu aptaujas):

Pilsētas faktori:

- Dinamiska uzņēmējdarbības vide, bet tajā pašā laikā miers un daba
- Atgriezies, jo vairs negribēju atrasties Rīgā.
- Nepatīk Rīga
- Pilsēta ir reģionālais centrs, kur daudz kas notiek un attīstās, tajā pat laikā saglabājot mieru un zaļumu, kas nav Rīgā.
- Skaistas sakārtota vide, miers un kārtība

Pakalpojumu pieejamība:

- Ir pieejams viss, kas nepieciešams ērtai dzīvošanai (sociālie, izklaide, izglītība, loģistika)
- Valmieru kā potenciālu ģimenes veidošanas pilsētu (bērniem viss nodrošināts - izglītības kvalitāte, pulciņu iespējas, utt., vecāku atpūtas iespējas arī labas)
- Dzīvesvieta, laiks ceļā uz darbu, bērnu dārza, skolas pieejamība. Drošība "uz ielas"

Darba iespējas:

- Pilsēta attīstās, piedāvājot plašas darba iespējas un interesantu kultūras/izklaides dzīvi.
- Jau studiju laikā sāku strādāt nozarē, kas pamazām ļāva nostabilizēties, meklēt pastāvīgu dzīvesvietu Valmierā

Sociālās saites:

- Jau no bērnības dzīvoju Valmierā, te ir manas mājas, tāpēc šeit dzīvoju, taču strādāju Rīgā, jo tika piedāvāta ļoti laba darba iespēja.
- Pa četriem studiju gadiem jau biju tā apaugusi ar draugiem un paziņām - valmieriešiem, ka citur savu dzīvi vairs nevarēju iedomāties arī sociālās vides dēļ
- ViA iepazinās ar savu lielisko vīru, kurš studiju dēļ no Daugavpils bija pārvācies uz Valmieru. Tā nu sākām veidot kopā ģimeni šeit Valmierā.
- Es biju aizbraukusi no Valmieras pēc bakalaura grāda iegūšanas un dzīvoju Rīgā 4 gadus. Nolēmu atgriezties, jo sapratu, ka Valmiera man piedāvā vairāk kā Rīga (tai skaitā ērtāka pārvietošanās, ģimene, draugi, kuri palika Valmierā pēc augstskolas beigšanas, u.c.)

Īpašums:

- Valmierā (patiesībā tās apkārtnē) atrodas mans īpašums, kuru apsaimniekoju.

Arī lēmumam palikt Valmierā izšķirošas ir bijušas darba iespējas, bet vairāk kā aizbraukšanai noteicoša ir bijusi tīkama vide, sociālās saites un pakalpojumu pieejamība. Noteicošie pilsētas faktori ir tuvums vai tālums no mājas, ne- Rīga. Ne mazāk svarīgi ir arī ekonomiskie faktori un sociālie faktori. Izvēli ir noteikuši arī augstskolas faktori- izglītības piedāvājums, kvalitāte un pasniedzēji.

Ko par jauniešu izvēlēm domā antropologi?

Konkrētā vecuma grupā rietumu kultūrā ideja par to, ko cilvēks dara no 18 līdz 25 gadiem vai mazliet ilgāk, ir, ka viņš mācās un strādā tikai tik, cik tas nepieciešams. Viņš mēģina uzkrāt pēc iespējas dažādāku pieredzi, un pilsētvide ir tā, kur viņš to dara. Mēs redzam, ka šis ideāls vai uzbūruma piedzīvo nopietnu krīzi. Šis varavīksnes periods, kurā visu piedzīvot vairs nav tik populārs. Sociologi un antropologi tagad skatās, ka paaudze līdz 25 gadu vecumam dzīvo mājās un neuzņemas riskus. Ar ko to skaidrot? Ar vispārēju piesardzību, nedrošību, finansiālu nestabilitāti, agrīnu briedumu vai vecākās paaudzes brīdinājumu par riskiem, kas rodas, ja dzīvo šādu dzīvesveidu. Ir jauna tendence- neokonservatīvisms. Šobrīd dinamiskākās pārmaiņas cilvēkam notiek vecumā no 18 līdz 34, un šobrīd cilvēks ir apmulsis starp izvēli dzīvot savu dzīvi hedoniski vai konservatīvi., proti, ļoti rūpīgi pārdomāt, vai viņš vēlas bērnus, vai viņam vajag partnerību, cik viņam vajag bērnus, kādas būs dzimumu lomas partnerībā (V.Celmiņš, SIN, 2/2018, 41.lpp.).

Antropologu viedoklis saskan ar absolventu atbildēm, kur pārsvarā dominē ļoti racionālas un maz riskantas izvēles.

4. Stratēģija

4.1. Stratēģiskie virzieni

Izvērtējot esošās situācijas raksturojumu Valmieras pilsētā un ņemot vērā salīdzinošo analīzi ar citām nacionālā līmeņa pakalpojumu pilsētām Latvijā un ārvalstu piemēru izpēti pilsētu attīstībā, t.sk. iedzīvotāju skaita pieaugumā, uzskatām, ka pilsētas attīstība ir virzāma šādos četros virzienos:

- ★ **Uzņēmējdarbības vides attīstība**
 - Puduru veidošana ap katru no šīm vidēm
- ★ **«Lielā» un «mazā» līdzsvars**
 - Globālā un «mazā, mājīgā» koncepta sinerģija. Pasaules elpa.
 - IT, Teātris, ViA, pašvaldība, ražošanas uzņēmumi
- ★ **Mūsdienīgas pilsētvides veidošana un uzturēšana.**
 - Vide veido talantus.
- ★ **ANO ilgtspējas mērķu sasniegšana**
 - Zaļākā, ilgtspējīgākā, tīrākā pilsēta 2030

4.2. Stratēģijas mērķgrupas

Talantu piesaistes stratēģija ir jāīsteno, uzrunājot konkrētas mērķgrupas, **pamatgrupas pēc izcelsmes ir:**

- Rīdzinieki
- Vidzemnieki, Latvijas iedzīvotāji
- Diaspora
- Ārvalstnieki studējošie
- Ārvalstnieki strādājošie

Pēc prasmēm mērķgrupas iesakām dalīt šādi:

Zemas prasmes	Vidējas prasmes	Augstas prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Stagnējošs izpildītājs. • Šīs prasmes nākotnē var tikt aizstātas ar robotu darbu • Nepilnveido savas prasmes • Pasīvs 	<ul style="list-style-type: none"> • Profesionāli amata meistari. • Spēj apkalpot tehnoloģijas • Valodu zināšanas 	<ul style="list-style-type: none"> • Izcilības un talanti. • Radošums • Tehnoloģiskās un valodu prasmes • Iniciatīva • Uzņemties atbildību

Mērķgrupas pēc demogrāfiskā dalījuma:

Jauni cilvēki darba dzīves sākumā, ģimenes veidošanas posmā

Vidēja vecuma cilvēki, kam svarīga karjera, pašrealizēšanās

Cilvēki briedumā

Seniori

Ekonomiskie faktori, darba vieta, pakalpojumu pieejamība, transporta pieejamība svarīga visām grupām. Karjeras izaugsmes iespējas svarīgi faktori pirmajām divām grupām. Dzīves stila faktori īpaši svarīgi trešajai grupai. Seniori ir gan mērķis, gan līdzeklis, jo darbojas kā sociālā saite un pievilksanas spēks pirmajām 3 grupām.

Mērķgrupas darbaspēka profesiju/ izglītības dalījumā ir jāatbild uz jautājumu- kuras ir straujāk augošās nozares? Kāds darbaspēks visvairāk nepieciešams?

Lielākas izredzes ir piesaistīt aktīvus cilvēkus, jo viņi ir vairāk gatavi pārmaiņām.

Primārā nepieciešamība pēc mājokļa un atalgojuma, par kuru var apmaksāt dzīvesvietu un primārās nepieciešamības preces un pakalpojumus attiecas uz visām trīs mērķgrupām. Pirmajai grupai ir svarīga kritiskā masa ar talantiem, iespēja apliecināt profesionalitāti, dzīvesstils un vides faktori, lai pieņemtu lēmumu par vietas izvēli.

4.3. Rīcības

Kā jumta instrumentu saskatām vizionārismu- spēju saskatīt nākotnes pilsētas aprises, lai īstenotu visus četrus stratēģiskos virzienus.

ledzīvotājos radīt izpratni (energo efektivitāte, klimata izmaiņas, kā rīkosimies), kāda būs pilsēta pēc 10 un vairāk gadiem, jo cilvēkam ir svarīgas vērtības.

1.Uzņēmējdarbības vides attīstība			
RĪCĪBAS	ĪSTENOTĀJS	Finansējuma avots	Mērķgrupas
<p>1.1. Ātra un ērta transporta izveidošana no/uz Rīgu, lidostu</p> <p>1.2. Kvalitatīvu mājokļu attīstība</p> <p>1.3. Pārvērst sadarbību indivīda līmenī uz organizāciju sadarbību starp ražošanas lielajiem uzņēmumiem, augstskolu un citām izglītības iestādēm.</p> <p>1.4. Starptautiskas un alternatīvas skolas izveide Valmierā (izcilus skolotājus)</p> <p>1.5. Zinātnieku rezidence Valmieras pašvaldība sadarbībā ar ViA</p> <p>1.6. Koprades vietu/mākslas telpu attīstība</p> <p>1.7.Biznesa inkubatora darbības stiprināšana un popularizēšana</p> <p>1.8. Turpināt Valmieras attīstības aģentūras uzsāktās sadarbības aktivitātes dažādos formātos starp uzņēmējiem, pētniekiem, augstskolām, sabiedriskajām organizācijām.</p> <p>1.9. Popularizēt un aizstāvēt ideju par līdzvērtīgām iespējām svešinieku ienākšanai darba tirgū.</p>	<p>Pilsētas pašvaldība, Būvvalde, uzņēmēji, Valmieras drāmas teātris, Arhitekti, pilsētplānotāji, sociālantropologi</p>	<p>Publiskais Privātais ES URBAN</p>	<p>Visas</p> <p>Par mājoklīdiferencē</p> <p>Ar augstām prasmēm</p>
2.Lielā un mazā līdzsvars			
RĪCĪBAS	ĪSTENOTĀJS	Finansējuma avots	Mērķgrupas
<p>2.1.Komunicēt par dažādību un atvērtību (multikulturālisma izpratnes stiprināšana), t.sk. ar kultūras piedāvājumu</p> <p>2.1.1. Sociālo un etnisko grupu apzināšana un izpratnes veidošana sabiedrībā par dažādību.</p> <p>2.1.2.Teātra izrādes ar ārzemju autoriem</p> <p>2.1.3. Starptautiskas izstādes</p> <p>2.1.4. Pasaules pieredzes stāsti šeit uz vietas kā notikumi/pasākumi un ziņās / medijos sniegt informāciju par pasaules notikumiem</p> <p>2.1.5. Starptautiskie sporta notikumi</p>	<p>Kultūras un sporta iestādes, mediji, bibliotēka, Veselīgas pārtikas klasteris, apkārtnes zemnieki, aktīvas sabiedriskas organizācijas, ViA, izglītības iestādes</p>		<p>Īpaši vietējie iedzīvotāji</p>

<p>2.2. Infrastruktūras sadale (ielu nošķiršana no ceļiem) starp autobraucējiem un kājāmgājējiem, velobraucējiem ar mērķi saglabāt un attīstīt mazās tirgotavas, lai business rullētu un piesaistītu tūristus.</p> <p>2.3.Akciju veidošana, aicinot iepirkties vietējā veikalā, mazos sestdienas tirdziņos Valmieras apkaimēs-mikrorajonos</p>			
<p>3.Mūsdienīgas pilsētvides veidošana un uzturēšana</p>			
<p>RĪCĪBAS</p>	<p>ĪSTENOTĀJS</p>	<p>Finansējuma avots</p>	<p>Mērķgrupas</p>
<p>3.1.Pilsētplānošana, moderna arhitektūra un būvniecība:</p> <p>1.1.1.izveidot gājēju ielu 1.1.2.radīt un izvietot pilsētas simbolus- vides objektus, kas atrodas pilsētvidē- "skrien virsū" 1.1.3.moderna, laikmetīga arhitektūra -sabiedrisko un ražošanas ēku rekonstrukcija un būvniecība 1.1.4.neizmantoto industriālo teritoriju pārvēršana kultūras kvartālos (iestrādāt Teritorijas plānojumā, atbilstošu zemes izmantošanas mērķi)</p>	<p>Pilsētas pašvaldība, būvvalde, arhitekti, pilētplānotāji, sociālantropologi</p>		<p>Uzņēmēji, investori, Publiskais ssektors, privātais sektors</p>
<p>4.ANO ilgtspējas mērķu sasniegšana</p>			
<p>RĪCĪBAS</p>	<p>ĪSTENOTĀJS</p>	<p>Finansējuma avots</p>	<p>Mērķgrupas</p>
<p>4.1. Komunikācija par globālām idejām, sniedzot informāciju par procesiem pasaulē (dzīves vērtība pilsētā, plūdi, klimata izmaiņas, tīra pārtika)</p>	<p>Mediji</p>		<p>Vietējie iedzīvotāji</p>
<p>4.2. Īstenot energoefektīvu būvniecību gan publiskā, gan privātā sektorā. Draudzīgu enerģijas avotu izvēle būvniecībā.</p>			<p>visas</p>
<p>4.3. Komunicēt ar sabiedrību, t.sk ārvalstīs, ka Valmiera ir ceļā uz ANO mērķu sasniegšanu ir saņēmusi Valsts Vides dienesta balvu- to izcelt!</p>			<p>visas</p>
<p>4.4. Iedzīvotāju un uzņēmumu, kopienu līdzdalības sekmēšana vides pasākumos.</p>			<p>Vietējie iedzīvotāji</p>

Plānojot vidi ir jāņem vērā nākotnes tendences, piemēram, kā mainīsies dzīve pēc 10-15 gadiem, vai ikdienā darba un skolas gaitās vairāk brauks ar riteņiem vai katrs ar

individuālo automašīnu? Vai mājsaimniecībās pārsvarā būs viena vai divas automašīnas? Vai būs mazie veikaliņi jeb dominēs lielveikali, iepirkšanās internetā?

Ilgtermiņā ir svarīga vide, kas apmierina vajadzības un gaidas.

Secinājumi

Virs secinājums- Valmieras pilsētai ir jāattīsta dažādība un atvērtība, īpaši, ienākot cilvēkiem no dažādām valstīm. Šī iniciatīva ir jāstiprina gan darbībā un investīcijā, gan komunikācijā. Praktiski visi apskatītie piemēri migrāciju min kā neizbēgamu talantu- ar augstām prasmēm cilvēku atviltināšanā. Dažādība veicina produktivitāti, t.sk. uzņēmumu līmenī.

INFRASTRUKTŪRA

Valmierā 61% iedzīvotāju **ikdienā pārvietojas ar automašīnu**, kas ir otrais augstākais rādītājs Latvijā aiz Rīgas. Šis paradums rada sastrēgumus un lēnu satiksmi, kas prasa risinājumu, piem. jaunu tilta būvi, lielāku caurlaidi. **No otras puses** valmierieši par priekšrocību uzskata **iespēju pārvietoties ar kājām un velosipēdu**, kam par labu runā mazā biznesa intereses.

Pilsētas vizuālais tēls būtu jāpapildina ar **laikmetīgas arhitektūras risinājumiem**.

Ir lēna satiksme ar galvaspilsētu un lidostu. Talantiem un radošiem cilvēkiem mobilitāte ir dzīves sastāvdaļa.

DARBA TIRGUS

Iespēja strādāt iegūtai **kvalifikācijai atbilstošu darbu** un darbu, kas ir **jēgpilns - nozīmīgs faktors dzīvesvietas izvēlē** (īpaši svarīgs vecuma grupās jaunajiem cilvēkiem un 60+)

Maz vakances sociālo zinātņu jomā. Tomēr salīdzinoši nelielā iedzīvotāju skaita dēļ vakances ātri nemainās, neatbrīvojas.

Ierobežotas karjeras iespējas, galvenokārt, saistīts ar to, ka lielo uzņēmumu ir nedaudz.

PAKALPOJUMI

Pakalpojumu pieejamība ir ļoti svarīgs faktors talantu piesaistē, esošo situāciju respondenti vērtē kā labu.

IZGLĪTĪBA

Skolu un skolotāju attīstības programmai ir jābūt pilsētas darba kārtībā, jo veiktās intervijas parāda to, ka liela nozīme ir iekšējai emocionālai piesaistei vietai, lai pēc prombūtnes, īpaši izveidojot ģimeni, kurā aug bērni, pieņemtu lēmumu atgriezties vidē, kur ir "labā izglītība".

Pilna izglītības cikla piedāvājums ir izšķirošs vietējo iedzīvotāju un jaunu iedzīvotāju piesaistīšanā konkrētai vietai. Brīvā laika un interešu izglītības iespējas, kas pieejamas ikvienam bērnam un jauniešiem, mazina sociālo nevienlīdzību un veicina jaunu talantu veidošanos vietējā kopienā.

Starptautiskās dimensijas stiprināšana dažādos formātos: starptautiskas skolas izveide - mācības angļu valodā, Zinātnieku rezidences izveide; koprades telpu izmantošana ārvalstu viesu vizīšu laikā.

Investīcijas ārvalstu studentos var palīdzēt piesaistīt jaunus talantus. Ieteikums Valmieras pašvaldība varētu izveidot un piešķirt mērķstipendijas ārvalstu studentiem maģistrantūrā (piemēram, piecas gadā).

DZĪVESSTILS

Vēsturiskā dimensija: kultūras mantojuma loma mūsdienās - atmiņa, mūsdienīgums un jēgpilna dzīvošana sniedz papildus iespēju zināšanu, kontekstu apguvei un labākai izpratnei par attīstības procesiem.

Valmiera ir pilsēta cilvēkam, kurš ir pašpietiekams, spējīgs pielāgoties un sadzīvot ar noslēgtu sabiedrību. Mērķis, ja vēlas piesaistīt jaunienācējus pilsētā, tad jātiecas uz lielāku atvērtību.

Jauni cilvēki savu izvēli galvenokārt balsta uz ekonomiskiem apsvērumiem, uzsākot darbu un ģimenes dzīvi svarīga ir karjera un vide, brīvā laika pavadīšanas iespējas, briedumā primāri svarīgs ir dzīvesstils un senioriem svarīgas ir sociālās saites starp jaunāko un vecāko paaudzi. Intervijas apliecina, ka **sociālajām saitēm ir nozīmīga loma vietas izvēlē**.

Moderna, droša, estētiska vide pulcina visu paaudžu cilvēkus, veido pilsētas vitālo un dinamisko tēlu. **Dažādība** nozaru attīstībā sekmē līdzsvaru starp dzimumiem un vecumiem.

PĀRVALDĪBA UN STRATĒGISKĀ KOMUNIKĀCIJA

Iedzīvotāju skaitam ir būtiska nozīme pilsētas attīstībā, ir nepieciešams kritiskais apjoms, lai veidotos talanti, attīstītos un īstenotu neordināras idejas, kurām ir patērētāji, uzturētu kopumā infrastruktūru. Dažādos attīstību mērošos rangos, pirmais no atlases kritērijiem ir iedzīvotāju skaits, lai vispār pilsēta tiktu iekļauta tajos, kas savukārt ir starptautisku uzņēmumu vērtējumos, izvēloties jaunas vietas attīstībai.

Jaunus talantus var sekmīgāk piesaistīt pilsēta, kurā jau ir radoši un talantīgi cilvēki. Piesaistot jaunās ģimenes var uzturēt veselīgu proporciju starp paaudzēm pilsētas iedzīvotāju struktūrā (Valmierā un Latvijas salīdzinājuma pilsētās no 62-64%

iedzīvotāju ir darbaspējas vecuma grupā). Augstskolas, pētniecības institūti ir viens no instrumentiem, ar kuru var piesaistīt jaunās ģimenes.

Citi veiktie pētījumi parāda, ka lēmumu par darba un dzīves vietas maiņu vieglāk pieņem **aktīvi cilvēki**, jo viņi ir gatavi pārmaiņām. Līdz ar to ir vērts primāri uzrunāt sabiedrības aktīvo daļu.

Joprojām aktuāla ir saukļa "**ViA elpo vienā ritmā ar Valmieru**" (2016.g.) ieviešana praktiskā ikdienas darbā. Lielam īpatsvaram ViA akadēmiskā un zinātniskā personāla Valmiera ir darba vieta, bet ne dzīves vieta, līdz ar to iesaiste sabiedriskajās norisēs ir ievērojami zemāka.

Publiskajā telpā ir vajadzīga uztverama un saprotama **informācija par biznesa vidi Valmierā un investīciju iespējām**.

Pastiprināt un paplašināt Valmieras zaļās vides elementus komunikācijā, izceļot Valmieras sasniegumus zaļajā virzienā, lepoties ar esošajiem sasniegumiem (Valmieras pilsētas vides deklarācija 2018).

Vides apziņu izmantot Vides politisko mērķu sasniegšanai.

Vides politisko mērķu sasniegšanā izcelt un nostiprināt **ilgtspējīgas attīstības risinājumu plānošanu un ieviešanu pilsētā** (iedzīvotāju iesaisti un aktīvu līdzdalību to sasniegšanā).

Ņemot vērā valmieriešu intereses par kultūru, īpaši teātri, **izmantot kultūras piedāvājumā starptautisko dimensiju**. Tādā veidā vairāk atverot Valmieras sabiedrību starptautiskajai videi.

"Visvairāk bail no tiem, kas nekad no Valmieras nav izbraukuši" (Intervija, 2018). Pilsētas, uzņēmumu un sabiedrības kvalitatīvā izaugsmē nozīmīga ir ārvalstu pieredze gan ideju pārnesē, transformācijā, gan kontaktu izmantošanā.

Turpināt uzsāktās aktivitātes **Valmieras zīmolvedības ieviešanā, iedzīvotājiem līdzdarbojoties**. Pilsētas stratēģisko mērķus pārvērst par iedzīvotāju mērķiem.

Gandrīz visi intervētie valmierieši vārdos bija atbalstoši atvērtībai un svešinieku pieņemšanai: "...jebkurā vietā, kur ir augstskola, jābūt atvērtai videi. Neredzu, ka būtu slikti, ja ienāktu jauni cilvēki..."

Tomēr šie apgalvojumi ir zināmā pretrunā ar sajūtām par "savu, mazu, mājīgu, ģimenisku, pazīstamu, drošu"

"..Noticēju pilsētas vēlmēm augt. Pilsētai ir virzība uz attīstību." (Intervija, 2018)

VALMIERA PIRMĀ IZVĒLE TIEM, KAM NE RĪGA!

Izmantotie avoti

- Austrālijas Publisko pakalpojumu talantu vadības vadlīnijas. (2015). Austrālijas Publisko pakalpojumu komisija.
- Botton A The Architecture of Happiness. (2007) pieejams: www.amazon.co.uk
- Balgalis, N. Intervija par Latvijas plānošanas aktualitātēm. Nr.137., 2018 July. (2018).
- Celmins, V. (2018)SIN žurnāls, 02.2018, pp. 36-45
- CSBL - Central Statistical Bureau of Latvia. (2019). <https://www.csb.gov.lv/en/statistics/search>
- Europas Komisija. Strategy Europe 2020. (2010).
- European Union. Mapping Smart Cities in the EU. Study. (2014). <https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2013/applied-research/town-%E2%80%93-small-and-medium-sized-towns> last accessed 2018/10/12.
- Gerald, C., Saiz, A. City beautiful. Federal Reserve Bank of Philadelphia research department working paper # 08-22. (2008).
- Glaeser, E.L., Kolko, J., Saiz, A. Consumer city. Harvard Institute of Economic Research. June 2000. (2000).
- Iltner A., Placēns U. (atb.redaktori) (1999 Enciklopēdija Latvijas pilsētas. Latvijas pašvaldību savienība, Apgāds Preses nams, ISBN 9984-00-357-4
- Informatīvs portāls (2019), skatīt šeit: (<https://visittartu.com/lv/uz-dz%C4%ABvi-tartu>)
- Ingram, T. Talent management contingencies: empirical research results. In: Management, Knowledge and Learning International Conference 2013, Croatia. pp.693-701. (2013)
- INSEAD. (2018). The Global Talent Competitiveness Index 2018. Diversity of competitiveness. Lanvin, B., Evans, P. (red.) Fontainebleau, France. <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2018-report.pdf>
- International Migration Report 2017. (2017). UN New York. Skatīts šeit: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf
- Jonesū pilsētas mājas lapa (2019). skatīt šeit: (<http://www.joensuu.fi/en/web/english/basic-facts>)
- Kirss, L., Kuusk, K. Rozeik, H., Haaristo, H.S. (2014). National policies for international talent attraction and retention in Estonia. Poliitikauuringute keskus Praxis, Publisher: Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2014. Skatīts šeit: <http://mottetommik.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/09/Talent-Attraction-and-Retention-in-Estonia.pdf>
- KU Leuven and ESPON. *TOWN: Small and medium sized towns in their functional territorial context*. ESPON. Version 6 November 2014. Final report. (2014).
- Latvijas Republikas Centrālais statistikas birojs (2018), skatīt šeit: www.csb.gov.lv/en
- _Latvijas būvinženieru savienība mājas lapa. (2019)
- Luis, M., Luis M. Associate. A Tale of Ten Cities: Attracting and Retaining Talent. (2009).

Meadowcroft, J., Farrell, K.N. and Spangeenburg, J. Developing a Framework for Sustainability Governance in the European Union. *Int. Sustainable Development*, 8 (1/2), 3-11. (2005).

Michaels, E., Handfield-Jones, H., Axelrod, B. *The War for Talent*. McKinsey&Company Inc. (2001).

Nijveld, J.-M. Role of Global Talent Management in Organizational Performance. In: 3rd IBA Bachelor Thesis Conference, July 3rd 2014, Enschede, Netherlands (2014).

Peris –Ortiz M., Bennett, D.R., Perez –Bustamante Yabar, D. (ed.) *Sustainable Smart Cities: Creating Spaces for Technological, Social and Business development*. Springer. (2017).

Reģionālais portāls Valmieras Ziņas, skatīt šeit: <http://radiomap.eu/lv/valmiera>

Schwartz, A. (2015) *The Science of Talent Attraction: Understanding What Makes People Click*. Skatīts šeit:

Shapiro, J. (2006). Smart cities: quality of life, productivity, and the growth effects of human capital. *Review of Economics and Statistics*, 88: pp. 324-335.

Shuangshuang, C., Shengbang, S. (2014). Research on talent attraction evaluation of China western region based on AHP. *Bio Technology Indian Journal* 10 (12)

Spangenberg, J.H. (2002). Environmental Space and the prism of sustainability: frameworks for indicators measuring sustainable development. *Ecological Indicators* 57, 1-14.

Statistics Estonia (2018), skatīt šeit: www.pub.stat.ee

Statistics Finland (2018), skatīt šeit: www.stat.fi

Stradiņš J. , *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 26 (2791), 18.02.2003)

Tartu pilsētas mājas lapa (2019). skatīt šeit: www.tartu.lv

Tisenkopfs, T. (2007). *Uzburta vieta. (Imagined Place)*. Rīga, Neptuns.

United Nations. (2018). *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision*.

United Nations. [The 2030 Agenda for Sustainable Development](https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs). (2015). <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>, last accessed 2019/05/01.

Uzņēmumu datu bāze Lursoft (2018), skatīt šeit: <https://www.lursoft.lv/?l=en>

Valmieras iedzīvotāju aptaujas rezultāti. 2018.Valmieras pašvaldība. http://www.valmiera.lv/images/userfiles/Anketas/ledz%C4%ABvotaju_Aptauja_copy_PUBLIC.pdf

Valmieras pašvaldības mājas lapa (2018) , skatīt šeit: www.valmiera.lv

Valmieras ziņas. (2018). Valmieras pilsētas pašvaldība stiprina sadarbību vides deklarācijas ieviešanā. Skatīts šeit: <https://www.valmieraszinas.lv/valmieras-pilsetas-pasvaldiba-stiprina-sadarbibu-vides-deklaracijas-ieviesana/>

Valtenbergs V., Fermin, A., Grisel, M., Servillo, L., Vilka, I., Livina, A., Bērzkalne, L. (2015) *Challenges of Small and Medium-Sized Urban Areas (SMUAs), their economic growth potential and impact on territorial development in the European Union and Latvia*. Research report to support the Latvian EU Presidency 2015.

Ventspils pilsētas mājas lapa (2018), skatīt šeit: www.ventspils.lv

Vidzemes Augstskolas stratēģija 2016-2020. gadam. (2016). Skatīts šeit: http://va.lv/sites/default/files/2018-06/20180615_Strategija_0963.pdf

WCED – World Commission on Environment and Development: Our common Future (The Bruntland Report). Oxford, Oxford University Press (1987).

Pielikumi

Pielikums nr.1

Respondentu saraksts rakstveida aptaujai par 3 svarīgākajiem faktoriem, pieņemot lēmumu par pārcelšanos:

1. Silvija Nora Kalniņš
2. Dzintra Ailte
3. Ilona Platonova
4. Sandra Brigsā
5. Kristaps Leščinskis
6. Māris Klismets
7. Anita Rubene
8. Zanda Švēde
9. Linda Ofelia Rutule
10. Arnis Sauka
11. Neils Balgalis
12. Gatis Kampernovs
13. Armands Broks
14. Ginta Majore
15. Dzintra Atstāja
16. Anita Kalmane
17. Aija Lulle
18. Andris Pumpurs
19. Dace Samta
20. Toms Zvidriņš
21. Jorge Urrea

Pielikums nr.2

Respondentu saraksts intervijām:

1. Visvaldis Valtenbergs
2. Agnese Lapetrova
3. Inese Šīrava
4. Artis Pabriks
5. Dana Mažāne
6. Aigars Ruņģis
7. Daiga Rokpelne
8. Imants Saulītis
9. Doloresa Volkopa
10. Evita Ašeradena
11. Ansis Bērziņš
12. Ilze Eglāja
13. Sanda Serafinoviča
14. Edgars Zvirgzds
15. Madara Narņicka
16. Tatjana Mažāne
17. Mārtiņš Millers
18. Jurgis Priedītis
19. Inese Mētriņa
20. Armands Aivo Astukevičs
21. Mikus Dubickis
22. Oskars Java
23. Sanita Loze
24. Haoqin
25. Mihails Molotkovs
26. Ilze Beķere
27. Agnese Supe
28. Ilgvars Ābols

Pielikums nr.3

Respondentu saraksts, ar kuriem notika intervijas un saziņa par kultūras piedāvājuma izziņu un salīdzinājumu:

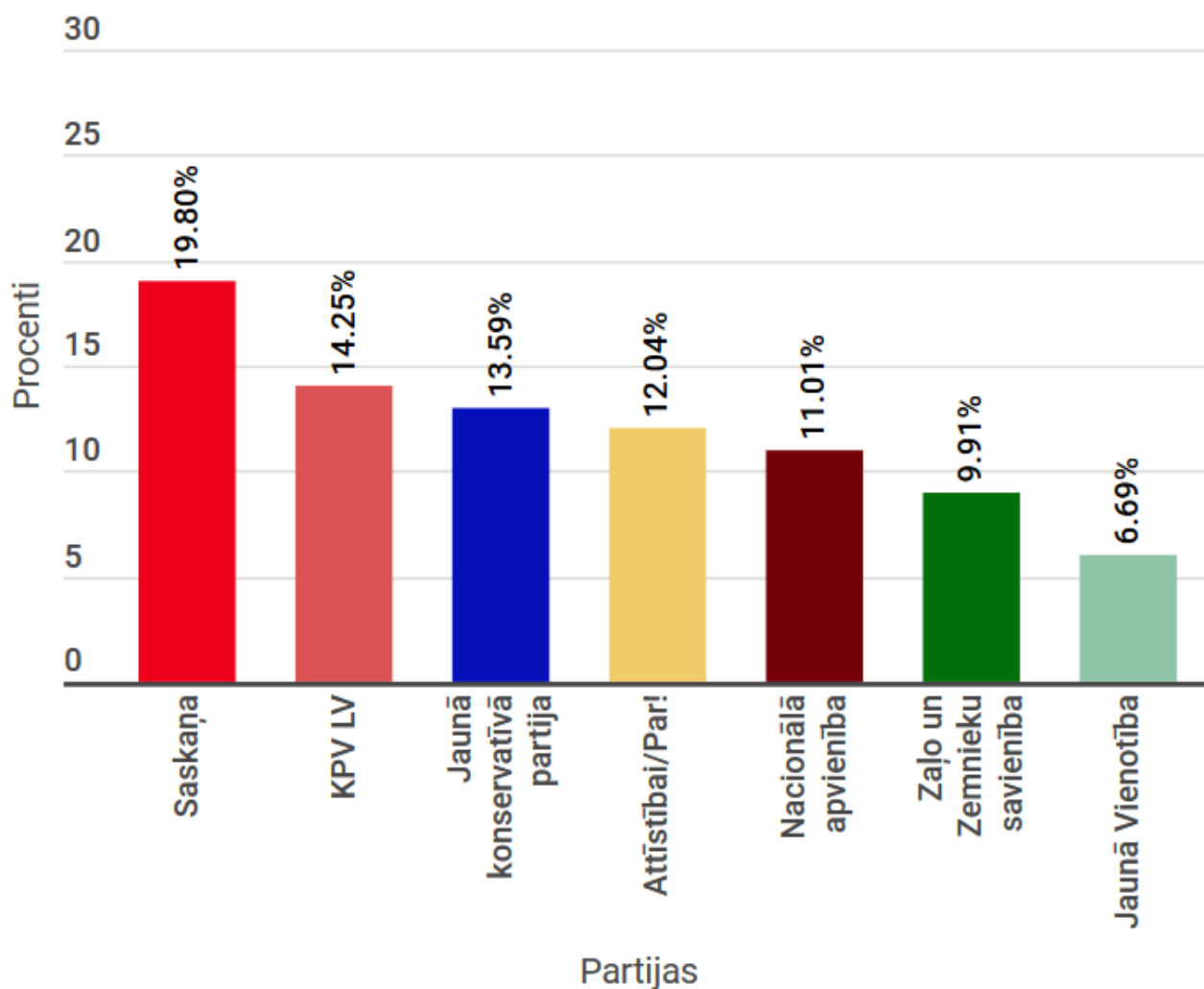
- 1.Valmieras Drāmas teātris, galvenais administrators Arnolds Osis
- 2.Valmieras muzejs, vēsturnieks Alberts Rokpelnis
- 3.Valmieras muzejs, krājumu nodaļas vadītāja Indra Vilistere
- 4.Valmieras integrētā bibliotēka, direktore Daiga Rokpelne
5. Ventspils pilsētas domes deputāte, Izglītības, kultūras un sporta komitejas vadītāja Ilze Buņķe
- 6.Ventspils teātra nams "Jūras vārti", izpilddirektora vietniece Dagnija Izašare
- 7.Starptautiskā rakstnieku un tulkotāju māja, direktore Andra Konste
- 8.Dzejnieks Andris Akmentiņš
- 9.Jelgavas pilsētas pašvaldība, iestāde "Kultūra", Renāte Čulkstēna
- 10.Jelgavas reģionālais tūrisma centrs
- 11.Rēzekne, Latgales vēstniecība GORS, mākslinieciskās un pasākumu nodaļas vadītāja Ilona Rupaine
- 12.Rēzeknes pilsētas pašvaldības aģentūra "Kultūras un tūrisma centrs"
- 13.Latvijas simtgades biroja reģionālo projektu koordinatore Jolanta Borīte

Saziņu un intervijas veica Vineta Vintere.

Pielikums nr. 4. Attēli par Saeimas vēlēšanu rezultātiem

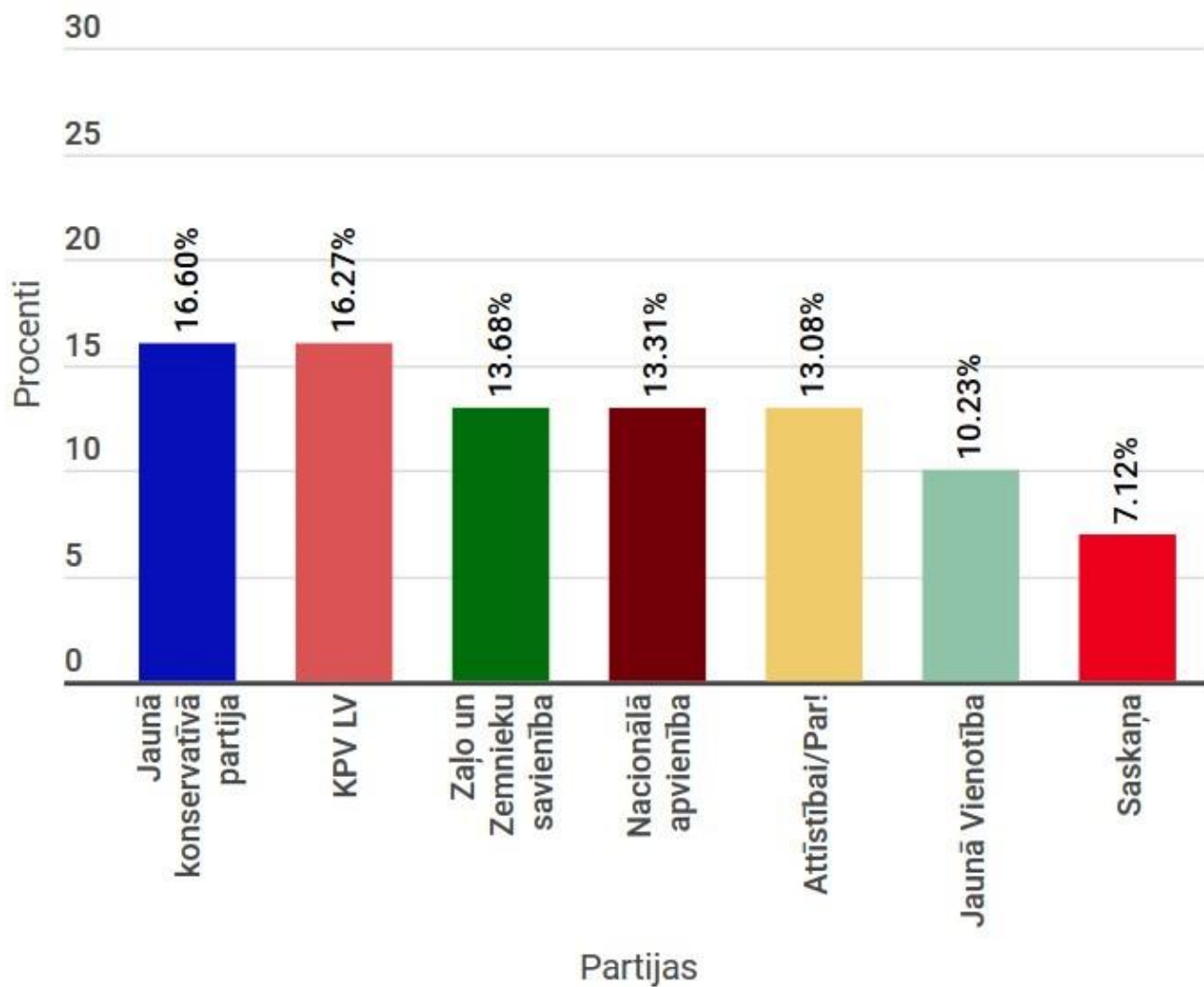
Attēls nr.1 – 13. Saeimas vēlēšanu rezultāti

13. Saeimas vēlēšanu rezultāti

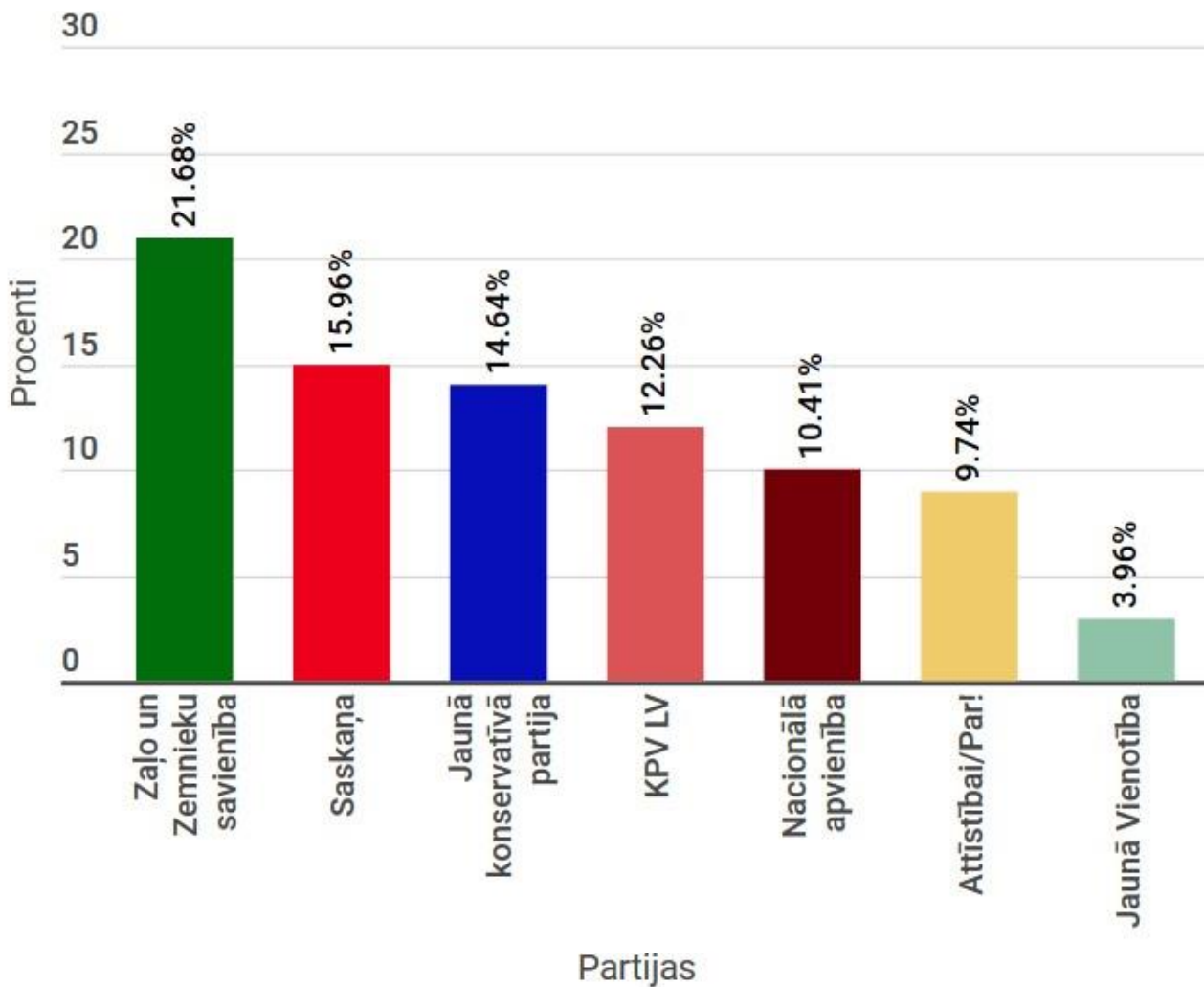
Attēls nr. 2 – 13. Saeimas vēlēšanu rezultāti – Valmiera

13. Saeimas vēlēšanu rezultāti - Valmiera

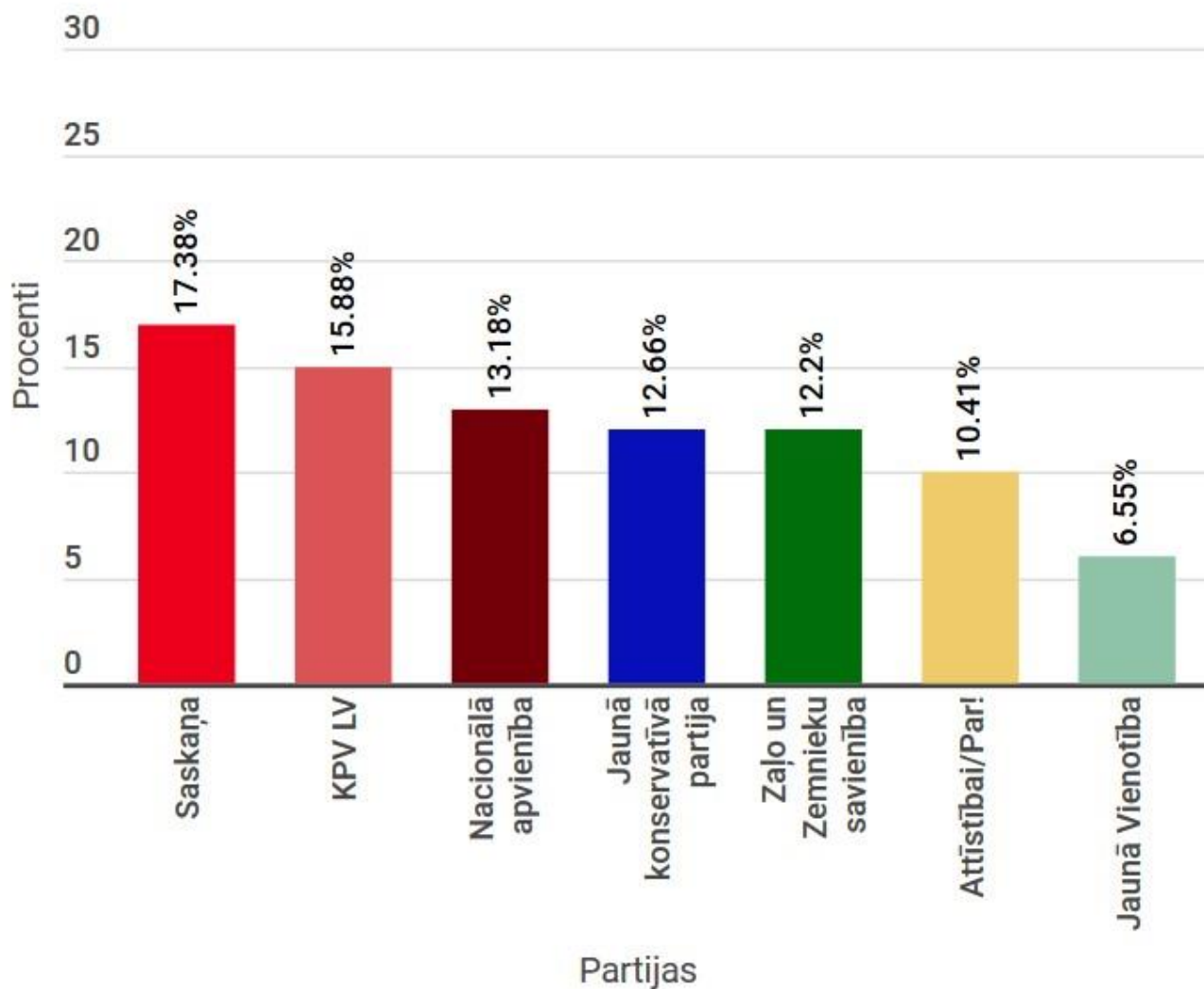
Attēls nr. 3 – 13. Saeimas vēlēšanu rezultāti – Ventspils

13. Saeimas vēlēšanu rezultāti - Ventspils

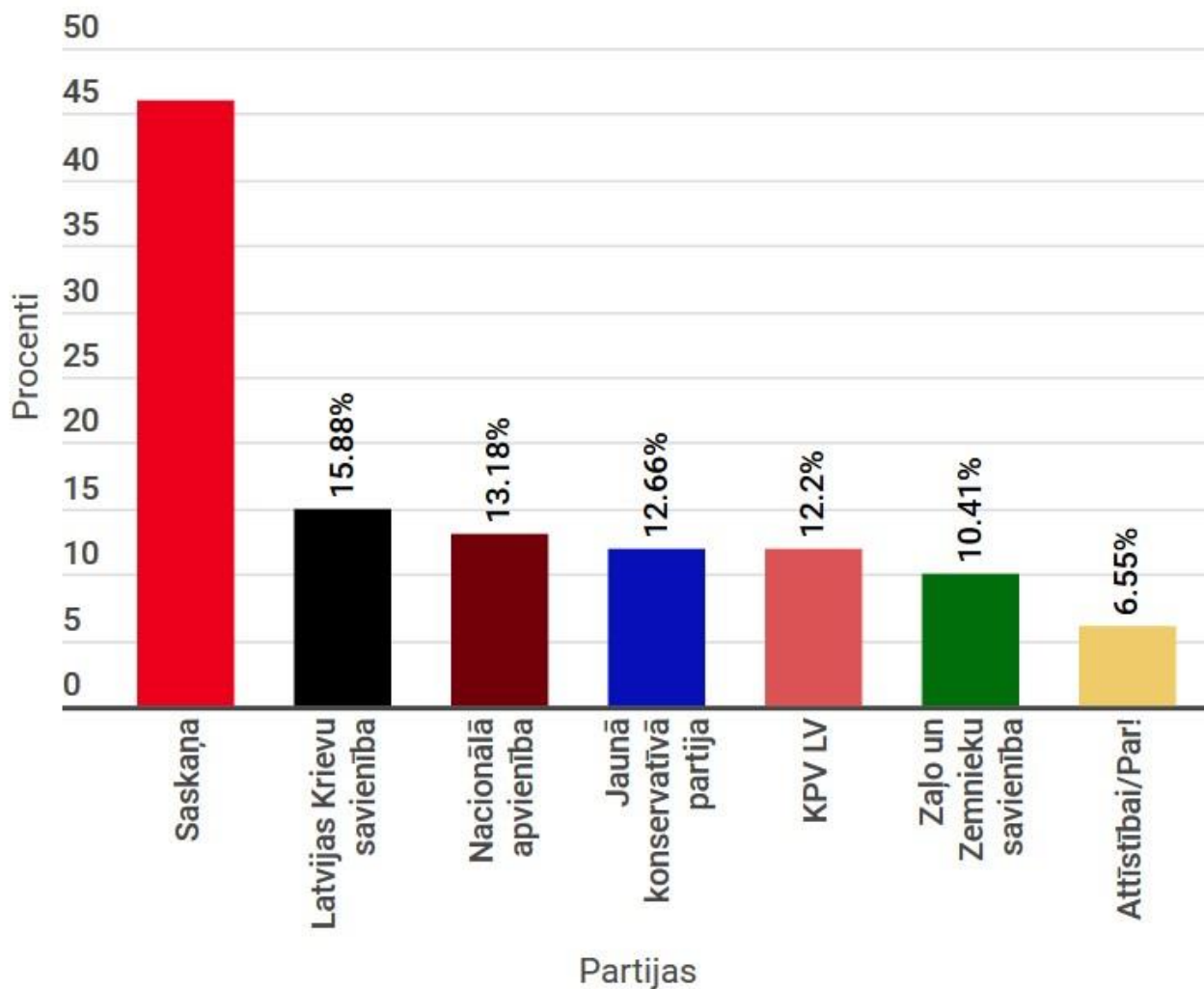
Attēls nr. 4 – 13. Saeimas vēlēšanu rezultāti – Jelgava

13. Saeimas vēlēšanu rezultāti - Jelgava

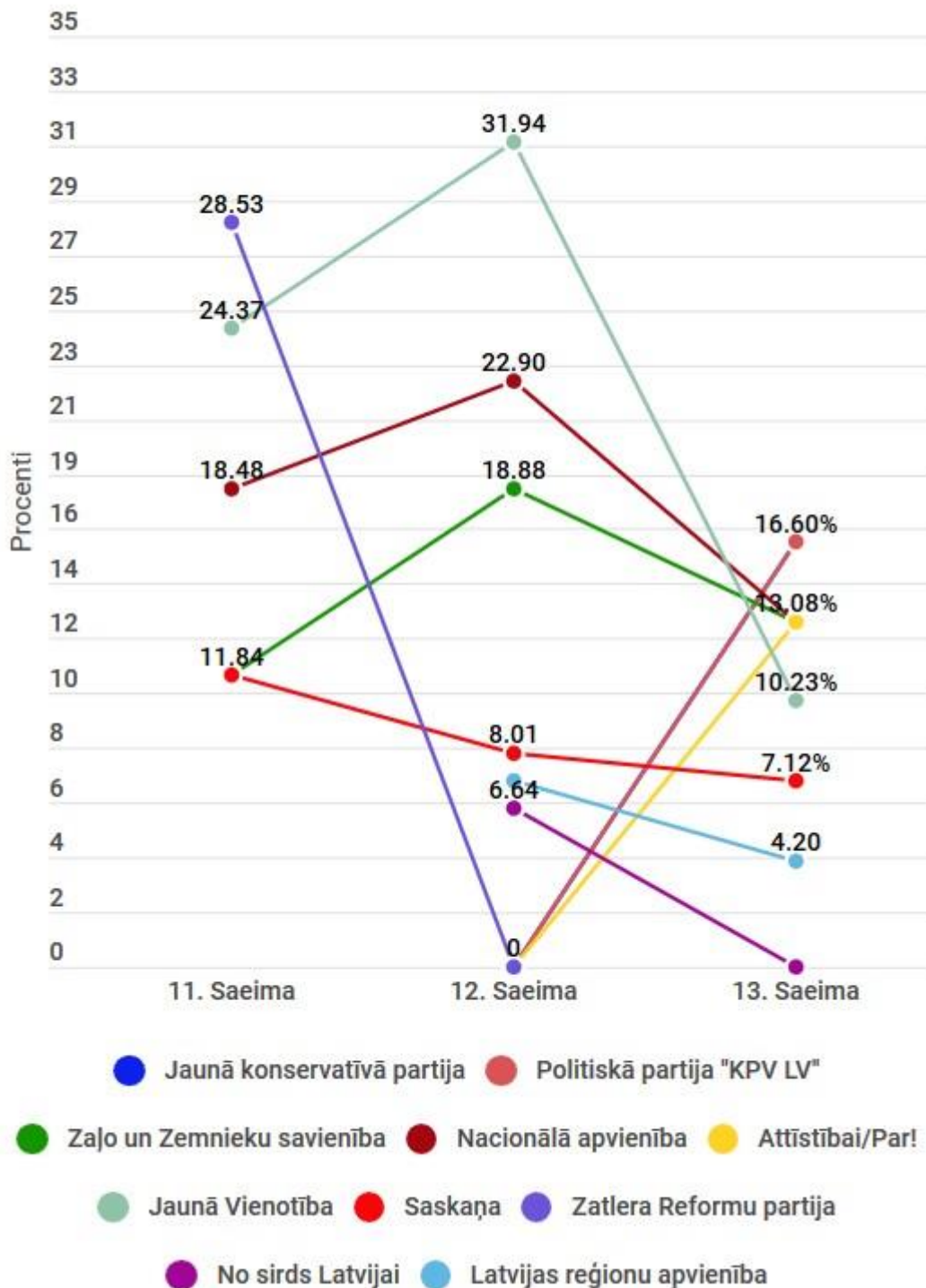
Attēls nr. 5 – 13. Saeimas vēlēšanu rezultāti – Rēzekne

13. Saeimas vēlēšanu rezultāti - Rēzekne

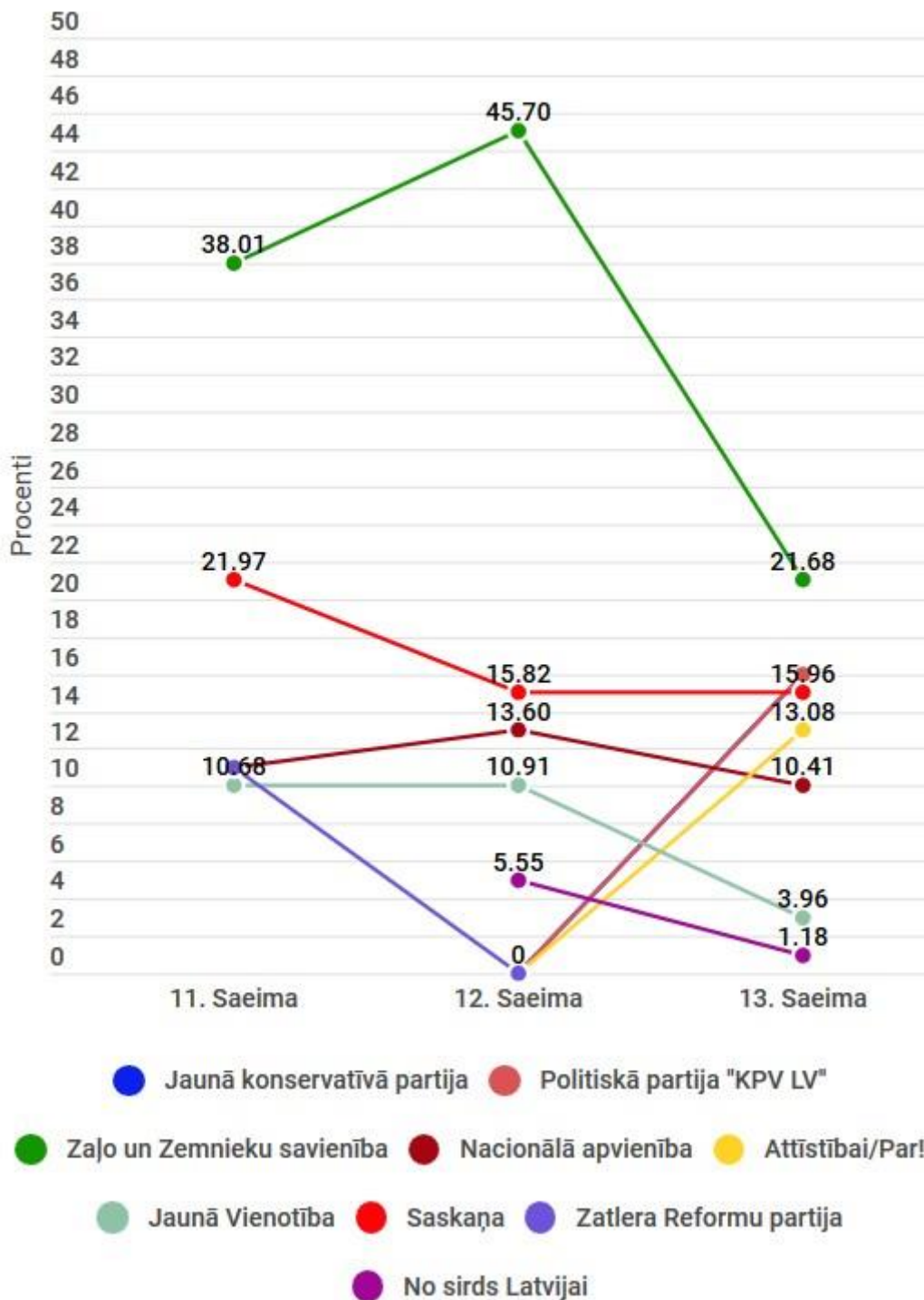
Attēls nr.6 – Vēlēšanu rezultāti Valmierā – 11.,12.,13. Saeimas vēlēšanas

Vēlēšanu rezultāti Valmierā - 11.,12.,13. Saeimas vēlēšanas

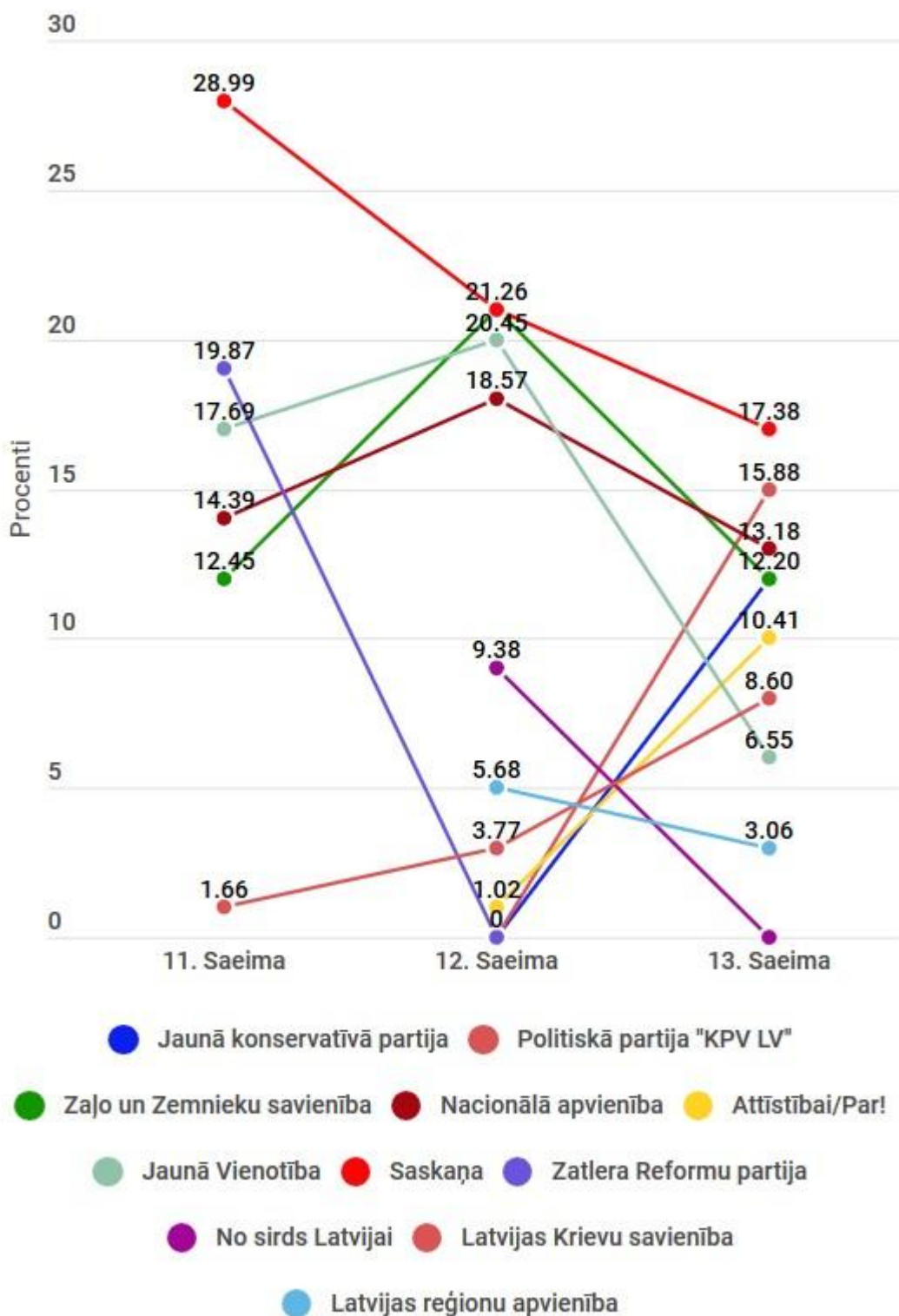
Attēls nr.7 – Vēlēšanu rezultāti Ventspilī – 11.,12.,13. Saeimas vēlēšanas

Vēlēšanu rezultāti Ventspilī - 11., 12., 13. Saeimas vēlēšanas

Attēls nr. 8 - Vēlēšanu rezultāti Jelgavā – 11.,12.,13. Saeimas vēlēšanas

Vēlēšanu rezultāti Jelgavā - 11., 12., 13. Saeimas vēlēšanas

Attēls nr. 9 – Vēlēšanu rezultāti Rēzeknē – 11.,12.,13. Saeimas vēlēšanas

Vēlēšanu rezultāti Rēzeknē - 11., 12., 13. Saeimas vēlēšanas

